

S. BISON
DIENENDE
LIEFDE

J. J. GROEN & ZOON - UITGEVERS - LEIDEN

DIENENDE LIEFDE

DOOR

S. BISON

J. J. GRÓEN & ZOON N.V. / UITGEVERS / LEIDEN

HOOFDSTUK I.

Een gelukkig gezin.

Aan een der hoofdstraten van een onzer fabriekssteden stond ruim een halve eeuw geleden een woning, welke door haar trapgeveltjes, haar kleine in lood gevatte ruiten en den arduinen steen, waarop het Latijnsche woord „Prudentia” (voorzichtigheid) gebeiteld stond, den bezoeker dier stad aanstonds in het oog viel. Bouwkundigen beweerden, dat het huis dagteekende uit de zeventiende eeuw. Of deze bewering waarheid bevatte, weten we niet; maar dat het van zeer ouden datum was, bewezen de dikke muren en de zware eikenhouten balken, welke een zolder droegen, sterk genoeg tot berging van eenige lasten koren. De verschillende vertrekken waren diep en laag. Het zonlicht werd sterk getemperd door de vele kleine ruiten en gaven aan de kamers een somber aanzien. Overigens was het geriefelijk ingericht. Het werd bewoond door den heer Bloemers, boekhouder op een der fabrieken. Meer dan twintig jaar had hij er met zijn gezin gewoond. Het huis was het eigendom eener vereeniging, welke in de stad een fabriek had doen bouwen, en was Bloemers aangewezen om te bewonen tegen een matigen huurprijs. Al was het nu niet een modern ingerichte woning, zij beviel hem zeer goed en ook zijn vrouw gevoelde er zich best in thuis. Het was overeenkomstig hun stand netjes gemeubeld. Pracht en praal ontbraken; maar het was er kraakzindelijk. De boekhouder, iemand van burgerlijke afkomst, had zich met veel moeite een positie in de maatschappij verworven en was iemand zonder middelen. Hij moest, zooals men het noemt, van zijn traktement leven en zijn jaarwedde bedroeg ongeveer elfhonderd gulden, in dien tijd een aanzienlijke som. Als jongeling had

hij zuinig moeten leven: zijn lessen kostten veel geld. Toen hij langzamerhand een betere bezoldiging kreeg, had hij het spreekwoord: „wie spaart, vergaart”, toegepast en was in den loop der jaren in het bezit gekomen van een aardig sommetje, noodig om naderhand zelf een huishouden te beginnen. Hij was gehuwd met de dochter van een predikant, een man rijk aan kinderen, maar arm aan aardsche goederen. Wel had de dominee bezwaren tegen het huwelijk zijner dochter Henriëtte met Bloemers, omdat deze tot een ander kerkgenootschap behoorde, maar had ten slotte toegestemd, omdat zijn aanstaande schoonzoon van onbesproken levenswandel was en een goed gesalarieerde betrekking bekleedde. Het verschil van kerk was geheel weggefallen: niet een kerk maakt zalig, maar het geloof in den Heere Christus.

Henriëtte was een zuinige, degelijke vrouw, die met geld wist om te gaan. In haar ouderlijke woning had zij een Christelijke opvoeding genoten, een voorrecht, dat niet elk kind te beurt valt. De Heere had haar uit genade een nieuw hart geschonken. Zij kende Hem, Die gezegd heeft: „Werp al uw bekommernissen op Mij, Ik zal het maken”. Dat geloof steunde haar en deed ze sterk zijn.

Hun echt was gezegend met een zestal kinderen, t.w. vijf dochters en één zoon, met wien de dominee bijzonder was ingenomen, zeker omdat de knaap zijn naamgenoot was. Het was in 't ooglopend, hoe de grootvader hem boven zijn andere kleinkinderen vortrok. Al vroeg maakte de predikant, die pal stond voor de waarheid, plannen om Maarten — zoo heette zijn kleinzoon — Evangeliedienaar te doen worden; maar onze voornemens gelijken zoo menigmaal op kaartenhuizen, welke zoo gemakkelijk omvallen, omdat ze een hecht fundament missen. Dat wordt zoo dikwijls ervaren. De oudste dochter heette Greta, het evenbeeld harer moeder. Dan volgde Marie met heur donkere oogen en krullend haar. De derde droeg den naam van Helena en had de fiere houding harer papa. De vierde heette Truus en de jongste Agatha, een zwak meisje, dat bijzondere zorg vereischte. Juffrouw

Bloemers — de titel van mevrouw was toen niet zoo algemeen als thans — had dagelijks de handen vol met bezigheden. Haar man was het grootste deel der werkdagen op het kantoor, zoodat de zware taak der opvoeding van de kinderen op haar schouders rustte. Toen de kinderen nog klein waren, had zij geringe uitgaven; maar toen zij grooter werden, had zij steeds meer geld noodig voor het gezin. Bijverdiensten genoot de boekhouder niet. Door uitbreiding van de fabriek verminderde langzamerhand zijn vrije tijd, de werkzaamheden vermeerderden, maar zijn salaris werd niet hooger. De dominee kon het gezin niet steunen; wel gaf hij nuttige raadgevingen en wenken, maar daarmee werden geen rekeningen betaald.

De kinderen kregen een goede opvoeding. Greta had veel aanleg voor muziek. Grootvader had er veel op tegen, dat zij muzieklessen kreeg; maar Bloemers deed zijn eigen zin. Hij kocht een gebruikt orgel en een tweedehandsche piano. Tot genoegen der ouders maakte Greta flinke vorderingen. Opa vond pianospel „tingeltangelmuziek”. En wat het orgelspel betrof, al werd dit instrument meermalen in den Bijbel genoemd, hij hield er niet van, want volgens zijn gevoelen werkte het „de ijdelheid der meisjes in de hand”. Hij drong er op aan zijn kleinzoon toch vrij te houden van „die ijdele dingen”. Maarten was een flinke Hollandsche jongen, die menigmaal van zijn opa een berisping opliep om een nietigheid. Liep de jongen eens wat hard door de gang, dan ried grootvader hem aan toch kalm te loopen; had kleinzoon eens een guitenstreek uitgehaald, dan werd hij door opa ernstig terechtgewezen. Het gevolg van dit onoordeelkundig optreden van den predikant was, dat Maarten niet graag zijn grootpapa bezocht. De meeste kinderen gaan graag naar hun opa. Met Maarten was dit niet het geval.

„Moe,” zei hij eens op een keer, „opa kijkt altijd onvriendelijk. Hij vertelt nooit eens een grapje. Hoe komt dat toch?”

„Foei!” sprak zijn moeder bestraffend, „zoo iets mag jij niet zeggen. Opa meent het goed met jou. Doe jij maar goed je best en leer ijverig op school.” Nu,

over dat laatste hadden zijn ouders niet te klagen; want Maarten was een leergierige knaap. Hij muntte uit in rekenen en geschiedenis, zijn onderwijzers waren dus zeer over hem tevreden. Urenlang zat hij bij regenachtig weer te lezen, het liefst de historie van ons land. Het ontging zijn ouders niet dat hij lust tot studie had; maar zij zwegden stil, wachtend, dat hij zelf zou zeggen, wat hij wenschte te worden.

Op een keer zei hij tot zijn moeder: „Moe, ik zou zoo graag officier worden. Hoe vindt u dat?”

„Jongen,” antwoordde zij hem, „hoe kom je daaraan? Wat is dat nu voor een vraag? Je bent nog te jong om nu reeds een keus te doen.”

Maarten zweeg, maar het scheen hem toe, dat zijn moeder hem geen ontwijkend antwoord had gegeven. Juffrouw Bloemers vernam van Greta, dat Maarten haar meermalen had gezegd geen lust te hebben om te studeeren voor predikant, maar wel voor officier. Wat zou opa hier wel van zeggen? De dominee had al plannen gemaakt om zijn naamgenoot te onderwijzen in de Latijnsche taal; maar door een samenloop van omstandigheden had hij daarmede nog niet kunnen beginnen. Gelukkig voor Maarten kreeg zijn grootvader een beroep naar een plaats, gelegen in een onzer noordelijke provinciën, welk beroep door den dominee werd aangenomen. 't Was of de kleinzoon herademde, toen hij vernam, dat opa ging verhuizen. Aan zijn oudste zuster betuigde hij zijn blijdschap over dat besluit. „Nu behoef ik geen Latijn te leeren, Greta!” riep hij uit. „Heb jij al eens tegen moeder gezegd, wat ik graag worden wil?” vroeg hij haar.

„Ja, Maarten,” antwoordde zij hem, „maar daar zal wel niets van komen,” en toen maakte zij met duim en wijsvinger van haar rechterhand een beweging, welke hij heel goed begreep. Maar de knaap liet zich niet zoo spoedig uit het veld slaan.

„Michiel de Ruyter,” hernam hij met vuur, „die was arm en is toch wel admiraal geworden. Pa verdient heel wat meer geld dan die bierbrouwersknecht, Greta!”

„Dat is waar,” zei zijn zuster lachend, „ga jij nu

maar je lessen leeren, want je houdt mij van het werk." De levenslustige jongen snelde de kamer uit en maakte vlijtig zijn taak af. Zijn zuster Marie gevoelde weinig voor muziek, maar zooveel te meer voor de vrouwelijke handwerken. Daarom werd zij geplaatst op een naai- en breischool, waar zij ook mazen, borduren enz. leerde. Het was zeer verstandig van de ouders, dat zij hun kinderen een goede opvoeding gaven en ze lieten leeren, wat zij zelf gaarne wilden. Helena kreeg muzieklessen van Greta en het was een genot om te zien, hoe vlug die tengere vingers gleden over het klavier. Truus was een echte wildzang en kreeg van moeder menig standje. Zij was een meisje, dat met verstand en tact moest geleid worden. De opgegeven taak maakte zij steeds zonder morren af; maar zij hield bijzonder van de vrijheid. Vroeg moeder haar, wat zij wilde worden, dan luidde het antwoord steeds: „dat weet ik nog niet, moe." Van pianospelen hield zij niet; zij moest dan te lang achtereen stilzitten; met de handwerken ging het beter. Haar donkere oogen drukten wilskracht uit; haar geheele houding verried, dat zij bestemd scheen om te gebieden en gehoorzaamd te worden. Al sprak zij vaak op een toon van gezag, toch hielden zusters en broer veel van haar, want zij was een rondborstig meisje, altijd bereid om dezen of genen dienst te doen. Zij hielp haar moeder flink in de huishouding; want Greta gaf aan eenige kinderen in de stad muzieklessen. Het jongste zusje Agatha was een tenger meisje, dat door haar zwakke gezondheid veel sukkelde. Zij was de lieveling van allen en werd als een kasplant behandeld. Juffrouw Bloemers zag haar zoo menigmaal medelijdend aan; want het kind bleef zoo mager en zag zoo bleek. Geen grooter plezier kon men het ziekelijke meisje verschaffen, dan wanneer men haar wat bloemen bracht. Op de markt kochten haar zusters nog al eens bloeiende rozen, welke dan een plaats kregen op het tafeltje voor het ledikant, waarop Agatha neerlag. Het achtjarig meisje had een goed verstand en was zacht van karakter. Maarten kon zich niet voorstellen, dat zij zoo geduldig leed. Nooit kwam er een klacht over haar lippen.

Verschillende dokters hadden haar behandeld zonder gunstig gevolg. Zou er dan geen kruid voor haar gewassen zijn, dat haar kon genezen? Zou die jonge plant wegwijnen? Bij den Heere is hulp en raad. Had moeder of een der overige huisgenooten den Vader der barmhartigheid dan nooit gebeden om haar te genezen? Zoo menigvuldig, lezer of lezeres, maar de Heere verhoort het gebed der zijnen als het Hem behaagt. Het was in den winter van het jaar 1870, dat de Roomsche werkvrouw, die elken Zaterdag het ruwe werk deed, in haar eenvoudigheid de juffrouw aanraade Agatha iederen avond een lepel levertraan te geven. Het was licht te probeeren, baatte het niet, schaden zou het ook niet. De raad werd opgevolgd en de Heere zegende het middel. Agatha werd langzamerhand beter. Haar bleeke kleur verdween, haar eetlust werd flink en een half jaar later zag zij er gezond en frisch uit. Verschillende geneesheeren stonden er verbaasd over, maar het feit was niet te loochenen. Als de Heere werkt, wie zal het keeren? Tot groote blijdschap van allen begon zij flink te groeien. Zij kon nu school gaan en maakte goede vorderingen. Juffrouw Bloemers vooral verheugde er zich over, dat de zieke gezond was geworden en dankte in het verborgen den Heere voor zijn genadige beschikking.

Kalm en vredig vlood de tijd daarheen. De Zondag was voor allen een aangename dag. Dan was vader vrij van alle beslommingen, welke het fabrieksleven medebrenkt. De geheele familie was dan bijeen en vooral 's avonds was het er recht gezellig. De Opstandingsdag van den Heere Jezus werd in het Christelijk gezin van Bloemers niet gebruikt als een dag om uit te gaan, visites af te leggen of te ontvangen. Niets van dat alles. Bij elken maaltijd werd een hoofdstuk of een Psalm gelezen uit het Woord des Heeren, dat daar niet te pronk stond, maar dagelijks werd gebruikt.

Het Christendom van Bloemers zetelde meer in het hoofd dan in zijn hart; bij zijn vrouw was het juist andersom. Zij oefende een grooten invloed uit op de kinderen, die hun ouders onderdanig waren

en liefhadden. Aan de onvermijdelijke kibbelpartijen onder de meisjes maakte de moeder altijd op een verstandige wijze een eind. Er heerschte in dat gezin beslist een Christelijke geest: de leden hadden elkaar wederkeerig lief, ook bij verschil van meening of inzicht. Was er een jarig, dan bleven aardige verrassingen niet uit. Het was eens gebeurd, dat Truus aan Maarten op zijn geboortedag een keurig net doosje overhandigde, waarin zich een boekje bevond, dat tot titel had: „Hollandsche vertaal oefeningen in het Latijn”. Er werd hartelijk om gelachen, niet het minst door Maarten, die met een hoogroode kleur op zijn wangen uitriep: „Dominee word ik niet.” Toen zijn vader hem vroeg, wat hij dan wel wilde worden, kwam het hooge woord er uit: „Officier, pa.”

„Zoo, zoo,” zei deze, „is dat je keus. Ik zal er eens met je moeder over spreken, hoor!” Er gingen ook wel eens donkere wolken over het huisgezin heen; maar met elkaar droegen zij het leed. Men weende daar met den weenende en was blijde met den blijde. Orde en regel heerschten in het huisgezin van Bloemers. En wat het voornaamste was: de liefde woonde daar, en naar het woord van den Apostel is de liefde uit God. Meermalen had de eenvoudige Roomsche werkvrouw aan juffrouw Bloemers betuigd, dat zij op „Prudentia” zulke heerlijke dingen vernam en daar gaarne vertoefde.

„Wie den Heere zoekt, zal Hem vinden,” had de juffrouw haar gezegd; „want de Heere heeft dit zelf beloofd. Hij is de eeuwig Getrouwe.”

HOOFDSTUK II.

Een donkere schaduw.

Het is in het rijk der natuur niet altijd zonnenschijn. Stormen en regen zijn ook noodig. Al is de heerlijke zon voor ons onzichtbaar door donkere wolken, zij schijnt toch, schoon haar stralen niet tot ons door-

dringen. Zoo gaat het ook menigmaal in ons leven. Niet altijd beschijnt de zon van voorspoed ons. Dat zou ook niet goed voor ons zijn, want dan werden wij, die zondaren zijn, nog meer hoogmoedig. Daarom is het van den Heere zoo wijs beschikt, dat we een kruis te dragen hebben, en nu mogen we soms zuchtend klagen: mijn kruis is veel zwaarder dan dat van dezen of genen, dit is niets dan bedriegelijke schijn. De Heere weet, wat noodig en nuttig voor ons is en geeft kruis naar kracht. Wanneer de lezer of lezeres dit recht ter harte neemt, dan zal er minder gemord worden als het kruis drukt of pijn veroorzaakt. De Heere Jezus droeg het gewillig, onschuldig voor schuldigen.

Na ernstig overleg hadden de ouders van Maarten besloten hem officier bij de landmacht te doen worden. Wat was de knaap verheugd over die beslissing! Grootvader was er volstrekt niet mee ingenomen, dat zijn kleinzoon dien kant uitging en hing een donker tafereel op van het soldatenleven; maar er viel niets aan te veranderen. Maarten kreeg privaattlessen en studeerde ijverig. Er viel heel wat te leeren. Hij was nog maar kort in dienst, of hij kwam met de strepen op zijn mouwen thuis, d. w. z. hij was korporaal geworden. Het soldatenpak stond hem goed. Meermalen keken moeder en dochters hem lachend na als hij met den troep uitrukke om oefeningen te houden, maar juffrouw Bloemers zuchtte wel eens, als de rekeningen voor haar zoon moesten betaald worden, want de uitgaven voor het gezin werden steeds grooter. Na verloop van eenige maanden was Maarten sergeant en ging nu gekleed in fijner laken. Dat alles kostte veel geld; maar de zoon paste goed op en deed zijn best om het doel, dat hij zich voor oogen had gesteld, te bereiken.

Truus was een flinke hulp in de huishouding, de rechterhand van haar moeder. Greta was gehuwd met een slager, die een eigen zaak had in Zeeland en met Agatha bleef het naar wensch gaan. Van een ziekelijk meisje was zij een gezond kind geworden.

Helena speelde met het meeste gemak moeilijke

muziekstukken en kreeg spoedig eenige lessen bij gegoede families in de stad. Het was zoo jammer, dat zij bijzonder gesteld was op mooie kleeren en zij kon dan ook geruimen tijd voor den spiegel staan.

Dan zat er een strikje niet naar haar zin, dan was er een lintje verschoven. Meermalen had juffrouw Bloemers er haar op gewezen, dat zij niet zoo ijdel moest zijn. Helena beloofde beterschap, maar den volgenden dag verviel zij wederom in dezelfde zonde. Zoo gaat het nu met onze zonden, als wij die willen bestrijden in eigen kracht. We kunnen dit niet; maar de Heere wil de kracht daartoe schenken. Dikwijls had Helena van haar moeder een vermaning gehad, maar het bleef bij het oude. Rijk zijn, zooals de personen, bij wie zij les gaf, dat trok haar in hooge mate aan. Zij zag telkenmale die pracht en praal, en wanneer zij dan eens een vergelijking maakte met het meublement harer ouders en dat van die rijke menschen, dan kwam de duivel van hoogmoed in haar ziel. Zij vergat, dat er geschreven staat: wie rijk willen worden, vallen in vele verzoekingën. Die uiterlijke glans bekoorde haar vooral op haar jeugdigen leeftijd. Met teedere bezorgdheid sloeg juffrouw Bloemers haar dikwijls gade, want wie de ijdelheid voet geeft, snelt naar een onbepaalden afgrond. De kennissen van Helena, meisjes uit den burgerstand, waren vriendinnen, die als zij, den mond in den regel vol hadden over mooie kleeren, strikken enz. zoodat zij voedsel vond voor haar ijdelheid. Haar moeder vond het verschrikkelijk, dat Helena zoo gehecht was aan zulke nietigheden; maar wat er tegen te doen? Met ernst en liefde haar waarschuwen voor het schijnschoon dezer vergankelijke wereld, dat was de dure plicht der moeder; maar vooral het gezocht bij den Heere, die groot is van raad en machtig van daad, dat was de heilige plicht van juffrouw Bloemers.

De god dezer wereld heeft zoovele jonge menschen de zinnen verblind. Gouden bergen en allerlei luchtkasteelen weet hij te tooveren, wiens naam is leugenaar en menschenmoorder van den beginne. In zijn listige strikken was Helena verward geraakt en nu luisterde

zij meer naar de verleidelijke stem van den vorst der duisternis dan naar haar moeder, die haar zoo menigmaal neerlei, biddend en hopen, aan de voeten van den Heere Jezus, wiens naam ook is Raad. Het gebeurde nog al eens, dat moeder in stille bittere tranen stortte. De boekhouder kreeg het door de uitbreiding van de fabriek steeds drukker. Met haast gebruikte hij zoo menigmaal de maaltijden en beschikte over weinig vrijen tijd. Wel had hij hulp gekregen op het kantoor, maar die beteekende weinig: alle financieele verantwoording rustte op zijn schouders en dat was een drukkende last. De beide patroons, mannen van geld, schenen voor hun plezier te leven. 's Morgens kwamen zij een paar uur in de fabriek, maar verder keken zij er niet naar om. De chef en de boekhouder waren de twee personen, die een moeilijk ambt bekleedden; de regeling der werkzaamheden en de juiste uitvoering der bestellingen berustte bij den eerste; de nauwkeurige boekhouding van uitgaven en inkomsten was het werk van den tweede. Beide mannen verstonden elkander. Meermalen hadden zij samen besprekingen en beiden genoten het volle vertrouwen der patroons. Inspannende arbeid werkt niet gunstig op het menschelijk gestel. Door de drukke bezigheden bracht de boekhouder menigmaal slapeloze nachten door. Hij werd zenuwachtig en moest rust nemen. Maar dat ging nu eenmaal niet. Hij spande al zijn krachten in om zijn veel omvattend werk te doen; maar op het laatst ging het niet meer: hij had zich overwerkt en kreeg een maand verlof om op te knappen. De rust deed hem goed. Veel beweging in de buitenlucht, krachtig voedsel en weinig of geen beslomeringen deden hem oogenschijnlijk herstellen. Toch verlangde hij weer naar de kantoor-kruk, en toen hij zijn gewone bezigheden weder verrichtte, scheen niets hem te deren; maar het was aan het scherpe oog zijner vrouw niet ontgaan, dat hij vaak zoo afgetrokken en stil was. Op haar vragen, wat hem toch scheelde, kreeg zij altijd een luchthartig antwoord, daarom drong zij er niet op aan om te weten te komen, wat hem hinderde. Dat hij leed,

stond bij haar vast. En om hem nu niet te ontrusten, verzweeg zij voor hem, dat haar geldelijke zorgen steeds drukkender werden. Maarten kostte veel geld, hoe zuinig hij ook leefde. Op tijd kon juffrouw Bloemers de rekeningen niet meer betalen. Helena verdiende een aardige som met de muzieklessen, maar had voor zichzelf zoo veel noodig, dat er weinig overschoot om moeder te steunen. Truus had haar moeder al eens voorgeslagen om te gaan dienen; maar hiervan wilde mama niets weten. Wie zou haar dan helpen? Marie had het druk en Agatha was nog te jong. En toch kon het zoo niet langer. Van Greta hadden zij bericht ontvangen, dat haar man sedert eenige dagen door die gevreesde typhus was aangetast en dat de zaak achteruitging door scherpe concurrentie.

Met grootvader ging het ook niet goed. Deze leefde in onmin met zijn kerkeraad en kon het met de Friezen niet goed vinden. Deze Jobstijdingen hulden het gezin van den boekhouder als in een donkere wolk. Het werd nog erger, toen Greta schreef, dat haar man overleden was. Daar stond zij, die jonge weduwe, alleen in den vreemde. De zaak werd verkocht en zij zou trachten door muzieklessen te geven in haar onderhoud te voorzien. Die arme Greta! Zij gevoelde zich zoo gelukkig, toen zij in het huwelijk trad. En nu? Veel had zij verloren, maar den Heere Jezus had zij gevonden als haar Heere en Koning, en dat gaf haar steun, troost en kracht; want de Heere verlaat de zijnen nooit. Wel zag het er donker voor haar uit, maar moeder had het haar kinderen immers zoo dikwijls gezegd, dat de hand des Heeren niet verkort is, dat zij niet zou kunnen verlossen en zijn oor niet zwaar geworden is, dat het niet zou kunnen hooren. Zij, die bedroefde en treurende weduwe, hoopte op God, die ons kastijdt tot ons nut. Zij huurde te 's-Gravenhage een kamer en kreeg door hulp van een der predikanten, die haar opa goed kende, spoedig eenige leerlingen van rijke families, zoodat zij, al was het dan ook schraal, voor zichzelf kon zorgen. Haar brieven spraken van geloof en vertrouwen, van ootmoedigen dank en tevredenheid in haar lot.

Het was voor haar ouders een groote geruststelling, dat Greta zelf in haar onderhoud kon voorzien; want bij de vele zorgen harer moeder zou het deze niet mogelijk geweest zijn haar te steunen. Greta had het goed getroffen bij de menschen, van wie zij een kamer huurde. Het waren eenvoudige, godsdienstige lui, die een aardappel- en groentenhandel hadden en behoorden tot de gemeente onder het kruis. Zij werd niet als kostgangster, maar als een lid der familie behandeld. Zoo had de Heere alles wèl voor haar gemaakt. Maarten was geslaagd voor het officiers-examen en zou over een paar maanden als tweedeluitenant vertrekken naar Oost-Indië. Dat gaf heel wat drukte en kostte veel geld. De zusters droegen ieder wat bij, en zoo kreeg moeder met veel moeite een aardig sommetje bijeen voor Maarten, die beloofde, zoodra hij maar eenigszins kon, zijn ouders geldelijk te steunen. Het scheiden was treffend. „Vergeet niet dagelijks den Bijbel te lezen, Maarten!” zei zijn moeder ernstig, „en gedraag je ook op het oorlogsveld als een Christen.” De officier was vertrokken naar ons schoone Insulinde, waar de Nederlandsche Leeuw vooral in Atjeh zijn stem deed hooren. Het duurde geruimen tijd, eer zijn ouders een brief van hem ontvingen. Hij was in gezondheid en goeden welstand op de plaats zijner bestemming aangekomen en drukte nogmaals aan ouders en zusters zijn dank uit voor 't geen zij hem hadden bewezen. Marie had een bezoldigde betrekking gekregen aan een handwerkschool in de stad, zoodat het scheen, of de druk voor moeder zou verminderen. Maar er moesten nog al wat rekeningen betaald worden. De schuldeischers vielen den boekhouder, met wiens omstandigheden zij bekend waren, niet lastig. Zij wisten, dat ze met eerlijke en vertrouwbare personen te doen hadden, die hun schulden wel zouden betalen, als zij konden. Het is geen aangename gedachte, als we weten: ik heb nog schuld bij dezen of genen. Door de offervaardigheid van Maarten waren alle vorderingen binnen een jaar betaald, zoodat juffrouw Bloemers heel wat vrijer ademde. Maar toch week de druk niet van het gezin.

Het ging met Helena eer slimmer dan beter. Zij begon zich tegen den wil harer moeder te verzetten en gedroeg zich meermalen op allesbehalve kinderlijke wijze tegenover haar ouders. Zij werd in hooge mate eigenzinnig en deed ten slotte wat goed was in haar oogen. De boekhouder had haar ernstig berispt, maar in plaats van beterschap te beloven, wierp zij trots het hoofd in den nek en zette zich glimlachend voor het orgel. Met voorliefde speelde zij wereldsche muziek. Op verschillende feesten werd zij als pianiste gevraagd. Men prees en vleide haar om heur schoon spel. Dat streelde niet weinig haar trots en ijdelheid en het scheen, dat zij geen raad meer noodig had. Uren aaneen was zij dikwerf uit de ouderlijke woning, naar het heette om de lessen; maar later bleek, dat zij zich dan bekwaamde in het dansen. Het was een meisje, dat hoe langer hoe meer wereldsch werd. Aan tafel of in den huiselijken kring sprak zij zeer weinig. 't Was of haar gedachten altijd elders dwaalden. Voor opschik en praal had zij altijd geld. Zij beijverde zich om boven haar zusters uit te blinken. Slechts éénmaal had zij Greta bezocht, die zij zoo veranderd vond in alle opzichten. Beide zusters vormden zulk een treffende tegenstelling. De een ernstig en toch lief, de ander luchthartig en onhartelijk. Het godsdienstige leven scheen bij Helena geheel uitgebluscht. Zij bezocht de kerk niet meer. Wat haar aantrok waren bals en concerten. Hoe moeder haar ook smeekte het pad der zonde te verlaten, zij liet moeder praten en hield zich als doof. Zoo vergalde zij zoo menigmaal het leven van juffrouw Bloemers, die bitter leed door het gedrag harer dochter. Zooals het gewoonlijk gaat, werd Helena door haar vriendinnen gestijfd in de zonde; soort zoekt soort, zegt het spreekwoord zeer terecht. Koel was zij tegenover haar zusters. De onderlinge verstandhouding werd er niet beter op en welke pogingen juffrouw Bloemers ook aanwendde om haar dochter tot andere gedachten te brengen, deze bleef halsstarrig haar eigengekozen weg bewandelen.

„Och Heere,” zuchtte moeder, „bekeer Gij haar.”

Wie zich geloovig tot den Heere wendt, ondervindt, dat Hij macht heeft om te helpen en te verlossen. Nooit heeft een zondaar tevergeefs den Naam des Heeren aangeroepen. Wie zijn lot stelt in de hand des Heeren, laat Hem zorgen, en het komt altijd goed uit. Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, zegt de Heilige Schrift en dit zal wel zoo blijven tot den afloop dezer aardsche bedeeing; maar er staat ook bij: uit die alle redt hem de Heere. De hemelsche Vader slaat de zijnen gade en zorgt voor hen in duren tijd en hongersnood, onder kruis en lijden, in droefheid en smart.

Er viel een donkere schaduw op „Prudentia”. Op een morgen vond de chef van de fabriek den boekhouder in bewusteloozen toestand op het kantoor. Een ijlings ontboden geneesheer oordeelde het raadzaam met het vervoeren van den zieke te wachten tot deze het bewustzijn had teruggekregen. Het duurde wel een half uur, eer Bloemers bijkwam. Hij zuchtte diep en opende flauw zijn oogen, maar sprak geen enkel woord. Een beroerte had hem getroffen en naar het scheen doodelijk. Er heerschte groote ontsteltenis op „Prudentia”, toen de boekhouder met een wagentje naar zijn woning werd gebracht. Rust schreef de dokter voor, maar het baatte niet. Twee dagen later was de boekhouder dood, zonder afscheid genomen te hebben van vrouw en dochters: hij kon niet spreken. Zonder benauwden doodsstrijd was hij heengegaan, achterlatende zijn beminde vrouw en geliefde kinderen. Aan den doode werd groote eer bewezen. Bloemstukken en kransen bedekten de kist; de doode zag niets van die praal en hoorde geen enkel woord van de loftuitingen aan zijn graf. De familie zat in rouw. Helena gedroeg zich koel en scheen de zwaarte van dit sterfgeval niet te voelen. Wel was het gezin als in een donkeren nevel gehuld en zag de toekomst er somber uit; maar de weduwe Bloemers kende den Heere, die sieraad beschikt voor asch, vreugdeolie voor treurigheid en het gewaad des lofs voor een benauwden geest.

De beide patroons hadden haar gezegd, dat zij gratis nog een half jaar in „Prudentia” mocht wonen en gedurende dien tijd het traktement van haar

overleden echtgenoot zou ontvangen. Geen pensioen werd haar toegekend. Een andere boekhouder nam de plaats in van Bloemers en op de fabriek gingen de zaken haar gewonen gang. De weduwe treurde en leed, niet als iemand zonder hoop, maar als een geloovige Christin.

De Heere Jezus heeft van dezulken gezegd: „Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.”

HOOFDSTUK III.

Kruis en kommer.

De boekhouder liet zijn weduwe en kinderen onverzorgd achter. Geld overleggen of besparen kon hij niet; dit lieten zijn inkomsten niet toe. De studie van Maarten had veel geld gekost en het gezin moest toch leven overeenkomstig den stand, waarin Bloemers geplaatst was. De verdiensten der meisjes waren gering en die konden zij zelve best gebruiken. Marie en Helena moesten, omdat zij zich steeds in nette kringen bewogen en met lieden van de groote wereld in aanraking kwamen, er goed gekleed uitzien, zoodat zij haar moeder weinig konden steunen. Het was Bloemers niet mogelijk geweest een levensverzekering te sluiten, hoe gaarne hij dit ook had gedaan. Zijn inkomen liet zulks niet toe. En als dan de kostwinner voor altijd de oogen sluit, dan breekt niet zelden voor de overblijvenden een donkere toekomst aan. Gelukkig als de kinderen iets geleerd hebben om zelf den kost te verdienen. Dan kunnen zij moeder geldelijk steunen, maar niet altijd wordt dit gedaan. Zoo menigeen heeft de treurige ervaring opgedaan, dat kinderen vader of moeder vergeten of op onchristelijke wijze behandelen. Men is de barmhartigheid vaak spoedig moede en allerlei drogredenen worden niet zelden aangevoerd om zijn onchristelijk gedrag goed te praten. Zoo komt het, helaas, dikwijls voor in de wereld, die in het booze ligt!

Het was voor de weduwe Bloemers een groote uitkomst, dat zij tenminste voor een half jaar voor nijpende zorgen was gevrijwaard. Maar dan, hoe zou het dan gaan? Wij menschen willen zoo gaarne de toekomst zelf ontsluiëren en — kunnen het niet. Het geloof geeft op zulke onrustbarende vragen op afdoende wijze antwoord. Lees maar eens de tiende Zondagsafdeeling van den Heidelbergschen Catechismus, dat schoone leerboek onzer vrome vaderen. Op treffende wijze wordt daarin beantwoord, wat wij te verstaan hebben door de Voorzienigheid Gods. Het antwoord op vraag 21 luidt: „dat wij in allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen, en in alles, dat ons nog toekomen kan, een goed toevoorzicht (d.w.z. vertrouwen) hebben op onzen getrouwen God en Vader, dat ons geen schepsel van zijn liefde scheiden zal, aangezien alle schepselen alzoo in zijn hand zijn, dat zij tegen zijn wil zich noch roeren, noch bewegen kunnen”. Als wij dit nu gelooven, dan kunnen we gerust de toekomst, al schijnt die ons ook nog zoo donker, overlaten aan den Heere, die zoo getrouw is als sterk. Wie het met den Heere waagt, komt niet beschaamd uit. Op den berg des Heeren zal het voorzien worden!

Toen de eerste dagen van rouw en droefheid voorbij waren, werd overlegd wat in deze pijnlijke omstandigheden te doen. De toeziende voogd, een hardvochtig man, raadde de weduwe aan een winkel te beginnen, maar toen zij hem vroeg, of hij haar aan wat kapitaal wilde helpen, schudde hij driftig het hoofd en antwoordde bits: „Dat ligt niet op mijn weg. Je ziet maar, dat je door de wereld komt.” Zulke onmeedoogende raadgevers zijn er genoeg in de onbarmhartige wereld. Maar gelukkig, dat de Heere zorgt voor weduwen en weezen. Onder Israël mocht geen bedelaar zijn en in onze Christelijke samenleving blijft van kracht het Woord des Heeren: Hij is een Vader der weezen en een Rechter der weduwen. Op Hem dan vertrouwd, gij die onverzorgd achterblijft, als de onverbiddelijke dood vader of moeder oproept. Werd dit algemeen gedaan, dan zou het ervaren worden,

dat de Heere zijn Woord gestand doet, al was er ook in de geheele wereld geen trouw meer.

Juffrouw Bloemers had hulp noodig. Grootvader raadde haar aan een nering te beginnen, b.v. in garen, band enz., maar kon haar geen geld voorschieten. Greta schreef: kom over naar Den Haag. Ik zal een bovenhuis huren en dan leven we met elkaar. Dit voorstel leek de weduwe het beste. Helena vooral was er mee ingenomen. In de hofstad zou het haar wel niet zoo moeilijk vallen om muzieklessen te geven en bovendien, daar was het leven toch veel aangenamer dan in het Overijselsche stadje. Zoo redeneerde het meisje van ongeveer twintig jaar, dat nog zoo weinig ervaring had opgedaan. En Marie dan? Die zou haar betrekking verliezen. Er werd gewikt en gewogen. Het eind der redeneering was, dat de weduwe na biddend beraad besloot naar 's-Gravenhage te verhuizen.

Helena was bijzonder ingenomen met deze beschikking. Zij had meermalen over het Haagsche leven hooren spreken. Daar ging men veel spoediger op in de groote gemeente dan in een Twentsch stadje. Het jonge meisje gaf zich over aan droombeelden, aan schepen gelijk in een voorbijgaanden nacht. Zij stelde zich daar een onbekommerd leven voor, maar de werkelijkheid zou haar wel ontnuchteren. Op een afstand lijkt een berg niet zoo hoog, maar sta eens aan den voet en zie dan eens op. Dan valt het tegen en zoo gaat het dikwijls in het leven.

Langzaam schreed de weduwe met haar kinderen het halfjaar voort. De noodige meubels werden ingepakt en verzonden. Wat overtollig was en gemist kon worden, werd aan een uitdrager verkocht.

Juffrouw Bloemers stond er op, vóór zij het stadje verlieten, nog eenmaal het graf te bezoeken van haar geliefden man en der kinderen zorgdragenden vader. Helena stribbelde eerst wat tegen, maar durfde niet achterblijven en zoo ging dan de weduwe met haar dochters naar den doodenakker, om als 't ware een laatsten groet te brengen aan den doode.

„Ik houd er niets van,” zeide Helena tot Marie,

„om naar het kerkhof te gaan. Het stemt een mensch somber en wij zijn nog veel te jong om aan onzen dood te denken.”

De weduwe had deze redeneering ook gehoord en bestrafte haar over die zondige taal. „Helena, hoe durf je toch zoo iets zeggen,” klonk het ernstig uit moeders mond. „Het leven is een damp, de dood wenkt ieder uur. Maar jij schijnt daar niet van te willen hooren. Kind, verhard je toch niet, maar laat je leiden.” Meesmuilend zag zij haar moeder aan, die zorgzame moeder op wier levenspad zich zooveel moeilijkheden voordeden. En wat moeder zoo hinderde, was niet alleen het onchristelijke gedrag van Helena, maar dat deze zulk een slecht voorbeeld gaf aan anderen. Ook Agatha vertoonde een geest van verzet tegen de weduwe en dan wist Helena haar jongste zuster altijd voor te spreken of haar doen te vergoelijken.

„Als we eerst maar in Den Haag zijn, dan ben ik vrij,” sprak Helena tot een harer vriendinnen, een even onnadenkend meisje als zij was.

Door des Heeren hulp was het Greta gelukt een nette, geschikte bovenwoning te huren, voor matigen prijs. Het bovenhuis van den aardappelenhandelaar, Van Dijk geheeten, bij wien zij inwoonde, kwam leeg en daar zij vertrouwelijk met die menschen omging, had zij hun den toestand medegedeeld, waarin haar moeder verkeerde.

„U kunt het huren, juffrouw,” had Van Dijk aan Greta gezegd, „en ik vind het edel van u, dat u uw moeder steunt. Ik hoop, dat we het met elkaar goed kunnen vinden.” De behulpzame huisbaas met zijn twee knechts brachten de meubels naar boven en zoo woonde de weduwe met haar dochters in de hofstad. Helena vond Van Dijk en diens vrouw geen aardige menschen; ze waren in haar oog te stijf en hadden net ideeën als haar moeder. Wel viel de woning haar mee, maar die lui stonden het onervare meisje niet aan. De huisbaas was een bekeerde man, een Christen met veel ervaring. Zijn vrouw was wel voor de waarheid, maar miste het geloof, dat zeggen doet:

Jezus is mijn en ik ben zijn. Juffrouw Bloemers twijfelde er geen oogenblik aan, of zij zouden met elkaar een gezelligen omgang hebben. Buren hebben elkander telkens noodig en een goede buur is heel wat meer waard dan een verre vriend. Al heel spoedig sloeg Helena haar zuster voor eens te gaan wandelen in de stad. Men ging winkels kijken en het was Helena aan te zien, dat die schitterende pracht en praal indruk op haar maakte. Haar jeugdigen leeftijd in aanmerking nemende, behoeft het ons niet te bevreemden, dat zij het prachtig vond in de residentie-stad te wonen; maar de hand moest ook door haar aan den ploeg geslagen worden, want wie niet werkt, zal ook niet eten. Door voorspraak van den huisheer had Marie spoedig een betrekking gevonden aan een naai- en breischool. Haar bezoldiging was nog wel niet zoo groot, maar bij getrouwe plichtsbetrachting zou er nog wel wat bijkomen, had Van Dijk aan de weduwe gezegd. Helena had al eens eenige keeren op advertenties geschreven, maar tevergeefs. „Ik zal best eenige kinderen krijgen om ze muziklessen te geven,” had ze eens luchthartig tegen den huisbaas gezegd, die haar had aangeraden om zelf een advertentie te plaatsen; maar zij had hem zoo snibbig geantwoord, dat Van Dijk haar geen raad meer gaf. „Ik weet heel goed,” voegde zij hem bits toe, „wat ik doen of laten moet.” Doordat zij geen lessen kreeg, werd haar humeur onverdraaglijk. Zij was jaloersch op Greta, die het druk had met les geven en daarmee een aardig sommetje verdiende. Voor huishuur behoefde juffrouw Bloemers niet te zorgen. Die betaalde Greta met de belasting er bij. Maar er was meer noodig. Schoeisel en kleeding kosten heel wat in een stad. Het spaargeld van Helena was op. Om aan haar moeder eenig geld te vragen, wilde, ja durfde ze niet. Het viel haar zoo tegen nog niets verdiend te hebben; maar zij troostte zich met de gedachte, dat het wel veranderen zou. En zie, na bijna vier maanden zonder arbeid rond geloopt te hebben, kreeg zij antwoord op een advertentie. Op een Zondagmiddag moest zij zich tusschen 3 en 4 uur vervoegen

bij mevrouw X., wonende in een deftig deel van Den Haag. Het stond haar moeder in het geheel niet aan, dat haar dochter op 's Heeren dag aan die uitnoodiging voldeed. „Het zou wat hinderen,” voegde Helena haar moeder brutaal toe. „Ik heb lang genoeg niets verdiend, ik ga,” èn parmantig stapte de stijfhoofdige dochter de deur uit, nageoogd door Truus, met wie zij het slecht kon vinden. Tegen het vallen van den avond kwam Helena opgetogen thuis. „Die mevrouw X. was toch zulk een lief mensch, zoo hartelijk en vriendelijk,” vertelde Helena. „Ze heeft me haar heele huis laten zien. Driemaal per week moet ik haar twee dochtertjes, o zulke lieve meisjes, les geven in piano-spelen en mevrouw zal zorgen, dat ik spoedig meer lessen krijg.”

„Alles schijnt zoo mooi,” merkte Truus op, „als het maar niet tegenvalt, Lena.”

„Hoe kom je aan die gedachte,” zei Helena bestraffend, „denk er om, dat ik goed uit mijn oogen gekeken heb.”

Greta, den aanmatigenden toon harer zuster niet langer kunnende verdragen, vroeg haar, hoeveel zij per les verdiende, waarop zij een ontwijkend antwoord kreeg. „Wees voorzichtig, zusje, een goed accoord geeft een gemakkelijke scheiding. Hier is het gewoonte, vooral bij onbekende grootheden, per maand te worden betaald. We hebben vroeger gewoond in „Prudentia”. De beteekenis van dat woord mag je in deze stad wel in toepassing brengen, Helena!”

„Ik dank je voor je onderwijzing,” zei deze niet weinig geraakt. „Bemoei je in het vervolg niet meer met mijn zaken. Ik doe het met die van jou ook niet.”

„Ik acht het mijn plicht,” zei Greta, „als oudere zuster je tot voorzichtigheid aan te manen. Je kent nog zoo weinig van deze stad. Je gedrag tegenover moeder is hoogst ongepast. Meermalen heb ik me geërgerd over den toon, dien jij durft aanslaan tegenover onze lieve moeder. Den huisbaas snauw je af, diens vrouw bespot je. Wij verdragen je onhebbelikheden, maar een ander doet dat niet. Als het jou hier niet aanstaat, zoek dan zelf een andere gelegenheid.”

Zoo had Helena haar zuster Greta nog nooit hooren spreken. Zwijgend verliet eerstgenoemde de kamer en zette zich voor de piano. Zij speelde een marsch en bladerde daarna in een dik muziekboek.

Toen zij eenige malen les gegeven had bij mevrouw X., bleek haar duidelijk, dat die twee meisjes eigenzinnige en verwende kinderen waren. Haar lessen kenden ze nooit. Dan moesten ze uit of kregen ze kindervisite, dan had de een hoofdpijn of was de andere ongesteld. Toen zij na drie maanden les gegeven te hebben, aan mevrouw de rekening presenteerde, zei deze haar, dat zij gewoon was zelf de rekening te vragen. Voor dezen keer zou zij de rekening aannemen en de juffrouw de volgende week betalen. Mevrouw was zeker met de tijdrekening in de war; want zij betaalde maar niet. Toen Helena hierover met Greta sprak, zei deze: „Daar heb je nu al, wat ik vreesde. Onze huisbaas vertelde me gisteren, dat hij die mevrouw als klant geschrapd had, omdat zij niet betaalt, wat ze schuldig is.”

„Wat zou ik doen?” vroeg Helena.

„Beleefd vragen om je verdiende geld.”

„En als ik het niet krijg?”

„Geen lessen daar meer geven. Dat is duidelijk.”

Dezelfde Helena, die haar moeder bitse antwoorden durfde geven, beefde als een schoothondje, toen zij tegenover mevrouw X. stond en deze beleefd vroeg om haar verdiende geld.

„Ik heb het vergeten, lieve juffrouw,” antwoordde zij zoetsappig, „wacht maar even, dan zal ik het halen.” De meid kwam zeggen, dat mevrouw visite had gekregen en de volgende maal wel zou afrekenen. Mistroostig kwam Helena thuis. Moeder had dringend geld noodig en werd nu teleurgesteld. Gelukkig bracht Marie 's avonds haar maandelijksch traktement mede, zoodat de weduwe aan haar verplichting kon voldoen. In langen tijd had Maarten geen geld overgestuurd. Zijn brieven waren hartelijk van inhoud, maar zijn offervaardigheid was minder geworden. Zou hij in het verre Insulinde zijn moeder vergeten? Zou hij Neen, zulke booze gedachten verwierp de weduwe

spoedig. Als hij eens wist, hoe zij moest tobben om rond te komen! Als zij hem haar toestand eens mededeelde? Maar dit doet een moeder nog niet zoo spoedig, ook niet aan een eigen kind.

Mevrouw X. draalde maar met betalen. Helena werd ongeduldig en zou de toevlucht nemen tot een bedreiging. Misschien hielp dat wel. Toen de muzikles afgelopen was, vroeg zij mevrouw te spreken. Na lang gewacht te hebben, kwam deze dame haar vertoord tegemoet.

„Wat heb je nu weer?” vroeg zij sarrend.

„Ik wilde u vragen, of ik nu mijn geld mag.”

„Ben je er zoo om verlegen?”

„Ja mevrouw.”

„En als ik het je niet geef?”

„Dan ga ik dadelijk naar de politie.”

Mevrouw lachte en herhaalde: de politie! de politie! „Jij geeft hier geen lessen meer, hoor!” snauwde de dame haar tegen. „Je zult je geld hebben,” en eenige oogenblikken later kwam de meid haar het verdiende loon ter hand stellen.

„Mevrouw is een feeks,” zei de dienstbode haar.

„Ik ga vanavond weg.”

Helena liep verheugd naar huis met haar geld in de portemonnaie. Zij gaf haar moeder het grootste gedeelte en hield een klein bedrag voor zich zelf. Maar nu was haar toestand als bij het begin: geen leerlingen. Het scheen, dat zij toch iets geleerd had. Ze riep de hulp in van Greta, die zich bereidwillig toonde om haar te helpen. Boven verwachting slaagde Greta er spoedig in eenige leerlingen voor haar zuster te vinden. Het waren meisjes van burgerlieden, met wie zij het spoedig eens was over de kosten. Zoo had Helena dan weer nuttige bezigheid, maar beschikte nog over veel vrijen tijd, dien zij zoo gaarne wenschte te besteden ten behoeve van het gezin. Indien zij wilde, dan kon zij 's morgens den huisbaas behulpzaam zijn in den groentewinkel.

„Ik zou het Helena wel eerder gevraagd hebben,” zei Van Dijk tot de weduwe, „maar zij schijnt trotsch van inborst te zijn en is zoo snibbig. Toch wil ik het

om uwentwille met haar probeeren: we zijn in de wereld om elkaar voort te helpen.”

Eerst vond Helena het bedienen der klanten vervelend, later ging het beter en kreeg zij er meer behagen in. 's Middags of des avonds gaf zij muziekles.

Helena scheen haar trots afgelegd te hebben, zij werd aangenamer in den omgang en gedroeg zich jegens haar moeder zooals het een kind betaamt. Vanwaar die verandering bij Helena? Wat was de reden van die ommekeer in haar gedragingen? Hoe moeilijk het ook was voor haar trotsch gemoed, zij leerde te bukken voor den hoogen God en dit was het begin van een nieuw tijdperk in haar leven. Uit het vervolg van dit verhaal zal dit u ten duidelijkste blijken.

HOOFDSTUK IV.

In de lijn der geslachten.

„Er loopt door den ganschen Bijbel een gouden draad, zichtbaar voor hen, die oogen gekregen hebben om te zien,” zegt zoo treffend schoon een onzer godgeleerden. De geloovige bijbellezer merkt dit op en ziet in verschillende geslachten personen met name genoemd, als kinderen Gods aangewezen. Er zijn geslachten of families, die uitsluitend schijnen te leven voor deze wereld. De Christen is niet van deze wereld. Hij leeft op deze aarde als gast en vreemdeling en slaat de pennen van zijn tent niet diep in den grond. Hij weet geen blijvende plaats te hebben in deze wereld en dat voor hem het land der ruste hier niet is. Als een pelgrim reist hij van deze wereld naar de toekomstige, geleid door zijn Heere en Koning. Hoe klein is toch het aantal dergenen, die den weg des levens bewandelen in vergelijking van die duizendtallen, welke den breeden weg des verderfs loopen! De Heere Jezus sprak van een kleine kudde en toch is het een groote schare in den hemel, het aantal gezaligden,

die niemand tellen kan. Er is ook in dezen tijd nog een overblijfsel naar de verkiezing der genade.

Het bleek de weduwe Bloemers steeds meer en meer, dat haar huisheer een man was, die den Heere vreesde. Zij had hem meermalen gadegeslagen in handel en wandel, hij toonde een anderen meester te dienen dan de wereldling. Hij was vriendelijk en bescheiden en op zijn woord kon men aan. Deze getuigenis gaf men van hem in de straat, waar hij woonde. De man ging stil zijns weegs, velen in de stad hielden niet van hem wegens zijn nauwgezetheid ook in wereldsche zaken. Hij was een Christen ook in den handel. Zeer zeker had hij zijn gebreken. Niemand op aarde is volmaakt; maar hij was een man van beslist Christelijk beginsel. Hij zou zelfs niet zoals wijlen Bloemers er aan gedacht hebben een verzekering te sluiten. De Heere was hem genoeg. Van reclame was hij een vijand, de waar moet zich zelve aanbevelen, dat was zijn stelregel. Gesprekken over de burens links en rechts werden in zijn winkel nooit gehouden. Met zijn nieuwe hulp ging het goed. Nu Helena van nabij Van Dijk leerde kennen, vond zij hem niet saai en vervelend. Nooit sprak hij haar barsch of norsch aan, maar steeds op beleefden toon en beknibbelen deed hij haar niet. Om elf uur werd Zaterdagavond de zaak gesloten. Op Zondag werd door hem nooit gehandeld, welke pogingen men ook aanwendde om hem daartoe te verlokken. Al deden andere handelaars het wel, hij hield zich aan de Goddelijke wet en — zijn zaak bloeide.

Hij leefde in die dagen, toen het er met het godsdienstig leven van duizenden in ons land treurig uitzag. Nieuwerwetsche ideeën, voortgesproten uit de verdorven menschelijke rede, werden alom toegejuicht. Schepsel- en stofvergoding was zelfs doorgedrongen in het Hervormd Kerkgenootschap. Vele geleerden sloegen hun schennende handen aan den Bijbel, dien zij in minachting brachten bij het volk. Bekeering, geloof en wonderen werden gerekend tot de oudwijfsche fabelen en de z.g. moderne predikers verkondigden een Evangelie zonder Christus. De schare werd niet

geleid, maar verleid. Daarom had Van Dijk zich van de Hervormde kerk afgescheiden, zeer tegen den zin zijner familie, en zich aangesloten bij een gemeente onder 't kruis, die de oude beproefde waarheid liefhad. Zijn afscheiding had hem wel eenige klanten, kerkelijke drijvers, doen verliezen, maar door den zegen des Heeren, die rijk maakt, was hij langzamerhand een flinke handelaar geworden, die, trots concurrentienijd en tegenwerking van kerkistische mensen, een bloeiende zaak bezat. Het huis, dat hij bewoonde, was zijn onbezwaard eigendom. Zijn zuinige huisvrouw stond hem steeds trouw terzijde en beiden deden wat hun hand vond om te doen. Nooit klopte men voor een arme of behoeftige, die in nood verkeerde, tevergeefs bij hem aan, en dat Van Dijk iemand was, bereidwillig om anderen de behulpzame hand te bieden, daarvan wist juffrouw Bloemers te spreken. Zooveel hij vermocht, trachtte hij haar dochters te bevoordeelen. Doordat hij veel kennissen in de stad bezat, viel het hem niet moeilijk door persoonlijke aanbevelingen te bewerken, dat het aantal muzieklessen vermeerderde en dientengevolge de inkomsten wat stegen. De jongste dochter der weduwe, Agatha, was door bemiddeling zijner vrouw geplaatst als kindermisje bij een zijner vorige knechts, die handel dreef in groente en fruit. Zij verdiende wel weinig, maar alles helpt in een gezin, dat den kostwinner heeft verloren. Door omgang leert men elkanders karakter kennen. Het was aan het scherpe oog der weduwe niet ontgaan, dat haar huisheer nu en dan zoo afgetrokken was. Dan zuchtte hij zwaar. Zij durfde hem echter niet vragen naar de reden dier afgetrokkenheid; maar dat hij verborgen leed met zich omdroeg, geloofde zij stellig. Zij had echter genoeg met haar eigen omstandigheden te doen, zoodat zij zich niet verdiepte in eens andermans aangelegenheden. Mettertijd zou zij het wel te weten komen.

Op een avond, dat Van Dijk en zijn vrouw zich bij de familie Bloemers bevonden ter gelegenheid van Greta's verjaardag, zei eerstgenoemde, vernomen te hebben, dat de naai- en breischool, waaraan Marie

werkzaam was, vergroot zou worden en dat het traktement van Marie met vijftig gulden per jaar werd verhoogd. Dat was goed nieuws; want de financieele omstandigheden der weduwe lieten heel wat te wenschen over. De juffrouw bedankte Van Dijk beleefd voor zijn mededeeling, welke ook Marie verraste.

„Het is zoo plezierig, juffrouw,” zei Van Dijk, „als ouders vreugde beleven van hun kinderen. Wij hebben, helaas! het tegenovergestelde ervaren.”

„Och, man,” sprak zijn vrouw, „laat het verleden rusten, ieder mensch heeft zijn kruis.”

„Dat is zoo,” zuchtte Van Dijk, „maar het had zoo geheel anders kunnen wezen.”

Uit het gesprek bleek de weduwe, dat de huisheer en zijn vrouw veel verdriet hadden ondervonden van hun eenigen zoon, die als koloniaal vertrokken was naar Oost-Indië en van wien zij in geen vier jaren iets hadden vernomen. De weduwe leidde het gesprek in een andere richting en verzocht Van Dijk eens mede te deelen, hoe hij op den smallen weg des levens was gekomen. „Dat wil ik gaarne doen,” zei deze. „Als knaap heb ik wel een burgerlijke, maar geen godsdienstige opvoeding genoten,” vervolgde hij. „Mijn ouders deden alles om goed door de wereld te komen, maar om er goed uit te scheiden, daarover schenen zij zich niet te bekommeren. Als jongeling kwam ik in dienst bij een groentekoopman, die den Heere vreesde en mij bekend maakte met den weg der zaligheid. Hij was een eenvoudige man, die vaak uren ver liep om de zuivere waarheid te hooren prediken. Eerst wilde ik hem niet vergezellen, maar later wel en ik moet bekennen, dat ik daarover nooit berouw heb gehad. 't Was op een keer, dat de voorganger sprak over de woorden: „Bekeer u en leef.” Het ging mij als Lydia: de Heere opende mijn hart, dat ik acht gaf op zijn Woord. Van dat oogenblik was het gedaan met mijn valsche rust. Ik leerde mij door 's Heeren Geest kennen als zondaar voor God. Het was, of de Heere mijn hart voor mij bloot legde. Ik leerde mijn zonde en ellende kennen en heb zulke bange tijden doorgemaakt. Meermalen rees de godde-

looze gedachte in mij op: voor u is geen redding; maar de Heere heeft mij bewaard, ook toen ik gereed stond de hand aan mij zelve te slaan.

Nergens redding ziende, wierp ik mij op de knieën en riep den Heere aan. Nooit zal ik het oogenblik vergeten, dat de Heere tot mij sprak: „Wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven.” Een heerlijke vrede daalde in mijn ontruste ziel neder. Ik stond nu niet langer voor eigen rekening, maar was het eigendom geworden van den Heere Jezus, die mij gekocht had met zijn dierbaar bloed. Ik was uit genade wederom geboren tot een levende hoop, en ging nu met blijdschap mijn weg evenals de Moorman van de koningin van Candacé. Met mijn baas bezocht ik voortaan geregeld de gezelschappen, zoo hier als elders. Hij was mij dikwijls tot een hand en voet. Met mijn familie lag ik spoedig overhoop; zij konden mij niet uitstaan noch verdragen en noemden mij een warhoofd en dweper. Na den dood mijner ouders trad ik in het huwelijk en begon een eigen zaakje. Aan tegenwerking, vooral van kerkelijke personen, heeft het mij niet ontbroken; maar de Heere zorgde er voor, dat het ons aan niets ontbrak. Het is zulk een onwaardeerbaar voorrecht, juffrouw, te mogen weten, dat de Heere ons deel is. Jonge menschen stellen in den regel hun bekeering uit tot later en vergeten, dat zij zulk een roekeloos spel spelen. Van harte gun ik een ieder de zaligheid. Het zal vreeselijk zijn onbekeerd te vallen in de handen van den levenden God. Mijn vrouw weet, wat we al doorgemaakt hebben, maar ik mag gerust zeggen: „Eben-Haëzer, tot hiertoe heeft ons de Heere geholpen.”

Hij was er één van de kudde, die geleid en geweid wordt door den goeden Herder, die zijn schapen allen bij name kent en voor hen zorgt. Het geloof had Van Dijk staande gehouden te midden van druk en kruis; want al ging het hem nu goed naar de wereld, hij had andere tijden gekend. Toen hij in Christus een nieuw schepsel was geworden, begon de strijd eerst. Hij werd door velen gewantrouwd, omdat hij de gereformeerde beginselen beleed. Wat hij zocht, vond hij

niet in groote kerkgebouwen. De prediking was daar zoo koud en doodsch. Hij had behoefte aan zielevoedsel, en sloot zich aan bij „de vrienden der waarheid”, die met hem hetzelfde doel beoogden, en in dien kring genoot hij dikwerf een verbeurden zegen. Smaad en laster stortten vijanden meermalen over zijn hoofd uit, maar hij ging stil zijn weg, vertrouwend op Hem, die de rechtvaardige Rechter is.

Hoe verheugd waren Van Dijk en zijn vrouw, toen hun een zoon geboren werd, maar wat verdriet hebben de ouders van dien knaap beleefd! Wouter — zoo heette de jongen — toonde reeds op jeugdigen leeftijd neigingen, welke zijn ouders met vrees vervulden voor de toekomst. Eigenzinnig in hooge mate, stoorde hij zich niet aan de waarschuwingen en vermaningen van vader en moeder. De omgang met slechte kameraden werkte als olie in 't vuur. Wouter, die bij 't eindigen der schooljaren bij zijn vader in de zaak kwam, was brutaal tegen de klanten. Gebeden en ernstige raadgevingen schenen geen indruk op hem te maken. Hij werd bij een ander in de leer gedaan, maar ook daar liep het mis met hem. Hij werd een losbol, die veel schulden maakte en was voor zijn ouders een kwelgeest, die hun het leven vergalde. Hij vergreep zich op een keer aan het goed van anderen en, om nu gevangenisstraf te ontgaan, had hij geteekend als koloniaal en was vertrokken naar de Oost, zijn diepbedroefde ouders treurend achterlatend. Nooit had Van Dijk eenig schrijven van hem ontvangen; de ontaarde zoon schaamde zich misschien over zijn goddeloos gedrag. Dit was in hoofdzaak de geschiedenis van hun zoon. „Wij blijven hopen, wachten en bidden,” zei Van Dijk met ontroerde stem, „misschien komt hij nog als de verloren zoon tot zichzelf.”

Met aandacht had het gezelschap geluisterd naar de mededeelingen van den huisheer. Aan Helena was geen woord ontgaan. Ook zij had veel misdreven jegens haar ouders en nu vernam zij eens van een ander, hoe smartelijk het voor een ouderhart is, wanneer een kind het vijfde gebod niet be-

tracht. Met een ander oog beschouwde zij voortaan Van Dijk. Het was in de oogen van Helena, of de huisheer ook haar bedoelde; want heur geweten beschuldigde haar.

Wat kan een kind zijn ouders toch een verdriet aandoen! Dat heeft ook de aartsvader Jakob, koning David, ja wie al niet, ondervonden. Kinderen zijn een erfdeel des Heeren, zegt de Heilige Schrift, maar kinderen kunnen voor hun ouders zulke kwelgeesten zijn. Niet elke afgedwaalde zoon of dochter keert berouwvol tot vader of moeder terug. Helaas! neen.

Van Dijk en zijn vrouw baden den Heere om de bekeering van hun zoon, zoo ver van huis en zoo ver afgedwaald van het rechte pad. Een oud versje zegt zoo naar waarheid:

„De Heer' moet bekeeren,
Zijn kinderen leeren,
Door Geest en door Woord;
Wordt dit niet gevonden,
Gij sterft in uw zonden,
Gij hebt het gehoord.

Ai, zoek naar die schatten,
Gij kunt niet bevatten,
Wat heil Hij u biedt;
„Om niet uit erbarmen,
Och! open m'Uw armen,
Verstoot mij toch niet.”

Met Christelijke gelatenheid droegen zij het kruis, dat hun was opgelegd. De Christen is een kruisdrager hier op aarde. In den hemel is hij er van verlost: dáár is verzadiging van vreugde, eeuwiglijk en altoos.

HOOFDSTUK V.

De strijd om het bestaan.

Het leven in de residentiestad was voor juffrouw Bloemers en haar gezin zoo geheel anders dan in de Twentsche fabrieksplaats. De kleeding der meisjes, omdat zij zich steeds in nette kringen bewogen, kostte hier meer dan daar; maar er stond tegenover, dat de meisjes thans beter in de gelegenheid waren iets te verdienen dan tevoren. De oogen waren hier niet zoo op de familie Bloemers gevestigd, als in de stad, waar zij zooveel jaren had gewoond. De dochters van de weduwe hadden eenige kennissen gekregen, meisjes uit den burgerstand, met wie zij omgingen. Juffrouw Bloemers werd in de huishouding flink terzijde gestaan door haar dochter Truus.

Beiden overlegden samen alles en regelde de inkomsten, maar vooral de uitgaven. Deze laatste gaven haar nog al eens hoofdbreken en dit is wel te begrijpen; want om met beperkte geldmiddelen op fatsoenlijke manier eerlijk rond te komen, is geen gemakkelijk werk. Maar de weduwe wist als verstandige huisvrouw de tering naar de nering te zetten en werd dit algemeen gedaan, dan zouden er minder schulden worden gemaakt. Verlangend zag de weduwe Bloemers dikwerf naar de post uit. In geruimen tijd had zij niets van Maarten vernomen. Als deze haar nu eens een som geld zond, dan kon zij weer eenige rekeningen betalen; maar kwam het niet, dan moest zij bakker en slager nog langer laten wachten en elke leverancier ziet gaarne op tijd zijn geld. Eindelijk kwam er een brief uit Oost-Indië; maar hoe haastelijk het schrijven van haar zoon ook was, hij kon geen geld missen, want het leven was daar zoo duur en hij had voor zichzelf zooveel noodig. Met de belofte, dat hij zijn moeder zoo gauw mogelijk een paar bankbiljetten zou sturen, moest juffrouw Bloemers het nu maar doen. Zuchtend legde ze den brief op den schoorsteenmantel. Zij had zoo gehoopt, en nu? Maar het had haar tot nu toe aan niets ontbroken en haar hemelsche Vader zou wel

verder voor haar zorgen. Wij, menschen, loopen zoo menigmaal den tijd vooruit en worden daarom zoo dikwijls teleurgesteld. Zorgen vóór den tijd beangstigen het gemoed niet zelden en schijnen vaak onoverkomelijke bergen. En toch moest dit bij het kind des Heeren niet zijn; want op den berg des Heeren zal het voorzien worden. Maar niet altijd is het geloofs-oog helder, integendeel. Als donkere wolken onze ziel omfloersen, dan is het, of er geen hulp of redding mogelijk is. De winter stond voor de deur en dan dient men toch een en ander in voorraad te hebben. Dat is gemakkelijk gezegd, maar de toepassing laat nog al eens wat te wenschen over.

Spaar eens, als ge niet verzamelen kunt. Dat kan wel bij ruime verdiensten, en dan is het zeer verstandig als het gedaan wordt; want wie spaart, vergaart, zegt het spreekwoord. En de winter is zoo lang. Het is dan volstrekt geen ongezellige tijd, als een goedgevulde beurs de kou buiten de deur houdt en een stevig maal het lichaam versterkt; maar wanneer dit niet het geval is? In den winter wordt de meeste armoe geleden, omdat gedurende dien tijd het minst wordt verdiend. De z.g. „stille armen” lijden dan veel. Niet iedereen heeft den moed om er op uit te gaan, zooals de wereld zegt. Zoo menigeen durft zijn treurigen toestand niet blootleggen aan zijn naaste uit vrees van bespotting, miskening of wat niet al. Maak uw nooden dan bekend aan den Heere, Die de vogelen des hemels voedt en de bloemen des velds bekleedt met meerder pracht dan Salomo. Verwachtet gij het van het Noorden, verraste Hij u niet uit het Zuiden? Toen gij uw oog richttet naar het Oosten, schonk Hij het u niet uit het Westen? De Heere vergeet zijn kinderen nooit. Vertrouw op Hem: zijn hulp zal blijken.

Met bange zorg zag juffrouw Bloemers den winter naderen. Haar ongelooft werd zoo beschaamd. Op een morgen zei de huisheer haar, dat hij haar vier mud aardappelen moest brengen en toen zij hem vroeg, van wien die kwamen, kreeg zij ten antwoord: „dat weet ik zelf niet”. Een ander bracht haar turf en steenkolen. Gever of geefster was onbekend. Kon zij dan

schenker of schenkster voor die gaven niet bedanken, zij bracht den Heere den dank haars harten; want het was toch zijn werk. De Heere neigt toch het hart des konings, waartoe Hij wil. Wat ondervond die weduwe een blijken van de trouwe zorgen haars hemelschen Vaders! Helena moest muzieklessen komen geven bij een schatrijke familie in de stad. Wat een aangename verrassing! En zij werd goed betaald. Tweemaal per week ging zij er heen en werd altijd vriendelijk ontvangen. Het waren wereldsche menschen, die uitsluitend schenen te leven voor hun plezier, maar zij behandelden de „muziekjuffrouw” volstrekt niet uit de hoogte of minachtend. Haar beide leerlingen, twee lieve meisjes, hielden veel van de juf, bij wie ze goede vorderingen maakten. Mevrouw, een dame uit den deftigen stand, vond de juf ook aardig en verraste haar nu en dan met een cadeautje. Het valt licht te begrijpen, dat Helena haar uiterste best deed om het vertrouwen, dat mevrouw in haar gesteld had, niet te beschamen. Het liep met de muzieklessen anders niet druk. Ook Greta klaagde hierover en zag uit naar een vaste betrekking als winkeljuffrouw of iets dergelijks; maar slaagde hierin niet. De familie Bloemers bezat in den Haag geen invloedrijke personen om haar voort te helpen. Ongeacht en onverwacht vertrok zij uit de stad. Een weduwnaar, een goede kennis van den huisheer, deed aanzoek om haar hand. Deze woonde te Rotterdam en had een vaste betrekking aan de spoor. Zoo trad zij met goedvinden harer moeder voor de tweede maal in het huwelijk. De mensch overdenkt zijn weg, maar de Heere bestuurt zijn gangen. Dat bleek ook nu weer. Het was de weduwe niet ontgaan, dat Helena ernstiger begon te worden. Zij gedroeg zich onderdanig en verkeerde met haar zusters op den besten voet. Wel was zij veranderd. Meermalen vroeg de weduwe zich af, wat toch de reden was, dat Helena zich geheel anders gedroeg dan te voren; zij kon het antwoord maar niet vinden op haar vragen. Zou . . . , maar deze gedachte wierp juffrouw Bloemers even snel weg, als die in haar ziel was opgekomen. De tijd zou het wel

openbaren. Op haar verjaardag verraste mevrouw Helena met een aardig cadeau. Zij schonk haar een keurig net doosje met een gouden cent er in. Mevrouw had wel opgemerkt, dat de juf in dit koude seizoen dun gekleed was. Maar Helena dacht er niet aan, dit geld voor zichzelf te besteden. Vroeger zou ze het gewis gedaan hebben, maar nu niet. „Hier moe,” sprak ze, „dat is voor u” en drukte haar moeder het goudstuk in de hand. De weduwe zag verbaasd op: zoo iets had ze het allerminst van Helena verwacht. Het geld was welkom, want de inkomsten waren door het vertrek van Greta verminderd. Het verblijdde haar moeder niet weinig, dat Helena geheel uit zichzelf zoo handelde. Het moederoog ziet scherp. Het voedsel was vaak schraal, maar er werd niet gemurmureerd. Moeder kon niet anders geven: de middelen ontbraken haar. Zij hadden betere dagen gekend, maar die waren voorbij. Het heden was zoo drukkend en zorgvol. Er lagen in de kast nog enkele onbetaalde rekeningen. De wil om te betalen was er wel; maar men breekt geen ijzer met handen. Eenige gouden sieraden waren reeds verkocht, het begon in het gezin te nijpen. De uitgaven werden nog meer beperkt, maar de meisjes moesten er toch netjes in de kleeding uitzien; want in een stad wordt daar zoo nauwkeurig op gelet. Als Helena de pracht en praal aanschouwde bij die rijke mevrouw, welke zich baadde in weelde en dan eens haar moeder daarbij vergeleek, och! wat was dat onderscheid in het oog loopend; maar toch, zij begreep het zelf niet, nu begeerde zij die wereldsche schatten niet.

Bij haar thuis was liefde en vrede, en haar hart hing niet meer zoo aan het aardsche goed. Moeder moest met weinig middelen zien rond te komen, en al was bij haar thuis schraalhans vaak keukenmeester, toch zou zij niet gaarne dagelijks verkeerden in die rijke omgeving; want het scheen, of zij de leegheid gevoelde van den rijkdom zonder Christus. Moeder had haar eens biddende gezien op het zolderkamertje. Toen begreep de weduwe, hoe het kwam, dat Helena zich geheel anders gedroeg. Welk rechtgeaard moederhart zou zich niet verheugen, als het een eigen kind in het

verborgen hoort smeeken om genade? De weduwe sprak er met niemand over: elke bloesem wordt geen vrucht. Was de Heere in de ziel van Helena het werk der bekeering begonnen, dan zou Hij het ook volbrengen. Helena wist niet, dat moeder haar had gade-geslagen. Meermalen betrad zij het kamertje om het aangezicht des Heeren te zoeken, en naar het woord van den Heere Jezus zal hij of zij, die zoekt, ook zeker vinden.

De zorgen van juffrouw Bloemers namen nog meer toe; want Marie, die zich overwerkt had, moest op bevel van den dokter rust nemen, en versterkende middelen gebruiken. En dat in een tijd, nu zij toch al zoo moest tobben! De Heere legt ons echter nooit een te zwaar kruis op: Hij kent ook onze zwakke krachten. In het begin kreeg Marie van dezen of genen nog al eens wat soep, melk of eieren; maar deze gaven verminderden langzamerhand. Alleen juffrouw Van Dijk bewees haar voortdurend barmhartigheid en door de bemoeienissen van den huisheer kreeg de zieke gedurende den tijd, dat zij ongesteld was, de helft van haar loon uitbetaald. Wel herstelde zij, maar het ging langzaam. De zomer, had de dokter gezegd, zou haar goed doen; maar het duurde nog eenige maanden eer dat seizoen daar was. En de nood klom als met den dag. Zoo kon het niet langer, er moest raad geschapt worden. Hulp van Maarten uit Indië kwam niet. De juffrouw had verwacht, dat hij eenig geld zou zenden, maar het bleef uit. Wat toch te doen?

Truus had reeds eenigen tijd een plan bedacht, maar het moeder nog niet meegedeeld. Zij wist den toestand, waarin het gezin verkeerde. De hulp van grootvader inroepen? Dat zou niets geven, want die had ook niets te missen. Dan zal ik trachten den druk van onze lieve moeder te verlichten, had zij tot zichzelf gezegd en de daad bij haar besluit voegende, had zij zonder een der huisgenooten er iets van te zeggen op een advertentie geschreven, waarin op een fabriek een nette juffrouw gevraagd werd om toezicht te houden op een afdeling werkmeisjes. Een paar

dagen later ontving zij een schrijven, zich op een bepaald uur te vervoegen op het kantoor der fabriek. Zij hield ook dit schrijven geheim en voldeed aan het verzoek. Haar hart bonsde geweldig, toen zij het kantoor binnentrad, waar zij beleefd werd ontvangen. De patroon deed haar eenige vragen aangaande leeftijd en bij wien hij kon informeeren. Zij noemde hem den naam van den huisheer. „Dien ken ik als een betrouwbaar persoon,” zei hij haar. „Als u hier komt,” vervolgde hij, „is uw werk om scherp toezicht te houden over de werkmeisjes, dat ieder haar werk doet. De vorige juffrouw kon er geen orde onder houden en daardoor werd er weinig uitgevoerd. Het weekloon is voorloopig negen gulden per week, maar wordt bij gebleken geschiktheid na een maand gebracht op elf. Morgenochtend zal ik u bericht zenden.” Truus verliet het kantoor en liep een straatje om. Onderweg kocht zij eenige versnaperingen voor moeder en de zieke, en kwam welgemoed thuis. Truus was altijd het eerst uit de veeren. Zij zorgde voor alles. Dien morgen werkte ze bijzonder vlug. Het ontging haar moeder niet, dat zij zoo dikwijls naar de klok keek. Daar ging de schel; 't was ongeveer halfelf. Haastig liep zij de trap af. Een aankomende jongen gaf haar een enveloppe, welke zij met bevende hand opende. Het briefje meldde haar, dat zij tot juffrouw op de fabriek was benoemd en a.s. Maandag om zeven uur present moest zijn. Mooi, zei ze zacht bij zichzelf en liep gewind naar boven. Het nieuws bewaarde zij tot den avond. Allen zagen vreemd op, toen zij vertelde, wat ze gedaan had. „Maandag a.s. ga ik er heen,” sprak Truus, „en alles wat ik verdien, geef ik u, hoor moeder!” De weduwe was niet weinig getroffen door zooveel kinderliefde. „Kind,” zei juffrouw Bloemers met bewogen stem, „waarom heb je dat nu gedaan?”

„Omdat het moest, lieve moeder. U zult eens zien, dat, al is mijn weekloon niet hoog, het uw druk aardig zal verlichten. U vindt het toch wel goed, dat ik de betrekking aanneem?”

„Zeker, Truus,” antwoordde de weduwe, „moge de Heere er zijn zegen over geven.”

„En zie nu eens,” vervolgde Truus, „ik kom 's morgens een uur vroeger op en doe eerst het huiswerk. Marie knapt aardig op, die kan u wat helpen en als ik uit de fabriek kom, gebruiken we gezamenlijk het middagmaal. Deftig, hè?” Moeder glimlachte over het laatste gezegde. Zij vond het zoo treffend, dat, al scheen een harer kinderen haar te vergeten, Truus zoo trouw voor haar zorgde. Terwijl zij met elkaar zaten te praten, klonk de schel en eenige oogenblikken daarna kwam Van Dijk, beleefd groetend, de kamer in, dragende een zwaar pak onder zijn rechterarm.

„Juffrouw Bloemers,” zei hij, „mij is verzocht u dit pakje te bezorgen. Alsjeblieft.” De weduwe nam het in ontvangst en bedankte den bringer vriendelijk.

„Ik heb gehoord, dat Truus naar de fabriek gaat van mijnheer Z. als opzichtster over de meisjes,” sprak hij. „Wel gefeliciteerd, hoor!”

„Dank u, dank u,” klonk het uit den mond van moeder en dochter. „Maar Van Dijk, hoe weet u dat toch zoo gauw?” vroeg Truus.

„Wat ik niet weet,” antwoordde hij, „daar zou je van staan te kijken.” Truus bleef aan het vragen, maar werd er niet wijzer door.

„Ik kan je zeggen,” sprak hij, „dat mijnheer Z. een geschikte man is. Ik ken hem al sedert eenige jaren als diaken in onze Kruisgemeente. Hij is wel streng, maar goed voor zijn volk. Luieren duldt hij niet.”

Van Dijk vertoefde nog eenigen tijd te midden der familie en ging toen heen, verblijd zijnde, dat hij een daad van Christelijke barmhartigheid had mogen bewijzen aan dat beproefde gezin.

Nauwelijks was de huisheer vertrokken, of het groote pak werd losgemaakt. Twee nieuwe, zware wollen dekens kwamen te voorschijn, alsmede een gesloten enveloppe, waarin zich een bankbiljet van vijf-entwintig gulden bevond, benevens een klein briefje, waarop geschreven stond: „voor de weduwe Bloemers. N.N.” Dat was een dag vol verrassingen. Van Maarten in Oost-Indië kwam geen ondersteuning, een

vreemde zond haar deze gaven. Juffrouw Bloemers was er door getroffen en riep uit: „Heere! wat zijt Gij toch onbegrijpelijk goed.” Dit was nu de tweede maal, dat een onbekende haar zoo aangenaam veraste. Wonderlijk zorgt God voor de zijnen en dat zal Hij blijven doen tot aan den afloop der eeuwen; want de Heere is zoo getrouw als sterk.

HOOFDSTUK VI.

Op de fabriek.

Het was voor Truus, die aan een kalme omgeving gewoon was, een groote verandering, toen zij op de fabriek kwam. De chef leidde haar rond en bracht haar naar de afdeeling, waar een twintigtal meisjes bezig waren met den arbeid. Hij bracht haar op de hoogte met hetgeen zij te doen had, gaf haar de namen der meisjes, alsmede het boek om aantekening te houden van ieders werk en met een „arbeid plezierig” verliet hij de afdeeling om zich elders in de fabriek op te houden. De nieuwe opzichtster schikte zich naar den gang van het werk en sloeg de meisjes oplettend gade. Er waren er onder, die ijverig doorwerkten, anderen daarentegen zaten te luieren en te babbelen. Den eersten dag had Truus hoofdpijn door het geraas in de fabriek; maar dit zou wel gewennen. Slechts enkele dagen was zij werkzaam, of zij zag zich genoodzaakt een paar meisjes, die heel weinig deden, te vermanen flink haar best te doen. De toon, waarop zij dit zeide, was beleefd maar beslist. Toen aan haar bevel niet werd voldaan, herhaalde zij de vermaning nogmaals. Sommige meisjes stieten elkaar met de ellebogen aan en begonnen te lachen. Wat zou zij nu doen? Gaf zij toe, dan was het met haar gezag gedaan. Zij drukte op een knopje en eenige oogenblikken later kwam de patroon de werkplaats binnen. Dit hadden de meisjes zeker niet verwacht, want nu

werkten ze vlijtig door. De opzichtster deelde hem mede, wat er gebeurd was.

„Juffrouw,” zeide de patroon met forsche stem, „als hier meisjes zijn, die niet onmiddellijk doen, wat u ze beveelt, dan zendt u ze dadelijk weg. Wie van jullie — mijnheer wendde zich tot de werkmeisjes — heeft zich niet behoorlijk gedragen?”

Niemand antwoordde. Het was doodstil.

„Zeg u mij dan eens, wie het geweest zijn, juffrouw.” Truus noemde hem de namen.

„Legt het werk neer en gaat heen,” gebood de patroon.

„Och mijnheer!” zei de opzichtster, „ik wil het nog wel eens met die meisjes probeeren, als u het goedvindt. Misschien gedragen zij zich in het vervolg beter.”

„Voor ditmaal zal ik aan uw vriendelijk verzoek voldoen,” sprak de patroon, „maar zij zijn voor 't laatst gewaarschuwd. Hier moet orde en regel zijn.” Vriendelijk groetend verwijderde mijnheer zich.

Dat woord had geholpen. Ijverig werd er gewerkt en waar de juffrouw maar eenigszins de behulpzame hand kon bieden, deed zij het. Bits of norsch trad zij nooit op; maar wat zij beval, moest gedaan worden. Nu zijn meisjes uit de laagste volksklasse in den regel niet gewoon aan stipte gehoorzaamheid en dit is in een fabriek toch zoo noodzakelijk, wil de gang van zaken niet in de war loopen. Gewoonlijk hebben zulke meisjes weinig opvoeding genoten. Nauwelijks hebben ze de school verlaten, of ze gaan naar deze of gene fabriek om geld te verdienen. Hoe ruw de taal ook vaak is, toch klopt menig gevoelvol hart onder het fabriekskleed. De omstandigheden, waaronder zooveel kinderen opgroeien, oefenen zulk een grooten invloed op hen uit. Een zacht woord, waarvoor zelfs een redeloos dier vatbaar is, ontvangen zij zoo zelden. Het snauwen en grauwen is in zoo vele fabrieken schering en inslag. Geld verdienen is de hoofdzaak. Wanneer menige fabrikant bedacht, dat zijn arbeiders en arbeidsters geen machines zijn, maar redelijke schepselen, die een onsterfelijke, kostelijke ziel bezitten, dan zou er een hechte band bestaan

tusschen werkgever en werknemer. Het gaat toch niet aan zijn minderen of loontrekkende dienaren te beschouwen als uit een andere stof geschapen te zijn dan zij, die beschikken over een groot kapitaal. Rijken en armen zijn beiden door denzelfden Heere geformeerd en keeren tot dezelfde aarde, waaruit zij genomen zijn, terug. De geheele menschheid is feitelijk één broederschap, want God heeft het gansche menschelijk geslacht uit éenen bloede gemaakt; maar dit laatste wordt zoo dikwerf over het hoofd gezien. Het woord van den Apostel Jakobus is zoo waar, als hij zegt: „Mijne broeders! hebt niet het geloof van onzen Heere Jezus Christus, den Heere der heerlijkheid, met aanneming des persoons; want zoo in uwe vergadering kwam een man met een gouden ring aan den vinger, in een sierlijke kleeding, en er kwam ook een man in met een slechte kleeding, en gij zoudt aanzien dengene, die de sierlijke kleeding draagt, en tot hem zeggen: Zit gij hier op een eervolle plaats, en zoudt zeggen tot den arme: Sta gij daar, of: zit hier onder mijn voetbank; hebt gij dan niet in uzelf een onderscheid gemaakt, en zijt rechters geworden van kwade overleggingen?” De Goddelijke wet gebiedt: Gij zult uwen naaste niet bedriegelijk verdrukken, noch berooven; des daglooners arbeidsloon zal bij u niet vernachten tot aan den morgen (Lev. 19:13). In het Woord van God staat te lezen, wat de plicht is èn van werkgever èn van werknemer. Wanneer dit van beide zijden meer werd ingezien en betracht, zouden werkstakingen tot het verleden behooren.

Tot eer van den fabrikant, in wiens dienst Truus werkzaam was, moeten we getuigen, dat hij goed voor zijn volk was. Er moest op de fabriek flink gewerkt worden, maar hij betaalde het werkvolk een goed loon. Hij verkortte hun daggeld niet. Bij ziekte betaalde hij het volle weekloon uit. Wie zich onordelijk gedroeg of vloekte, werd ernstig gewaarschuwd. Hielp dit niet, dan volgde onmiddellijk ontslag. Zoodoende was er orde en tucht op de fabriek. De patroon was iemand, die niet met zich liet spelen. Men kon op hem aan, het was iemand, zooals men wel eens zegt, uit

één stuk. In den regel sprak hij weinig. Hij stond in de stad bekend als een strenge man; maar wie hem van nabij kende, wist, dat hij een zacht karakter bezat. Toen hij dan ook bij Van Dijk informeerde naar Truus en de omstandigheden vernam, waarin haar moeder verkeerde, besloot hij dadelijk haar dochter te benoemen als opzichtster. Hij was de man, die de weduwe Bloemers door tusschenkomst van den huisheer dat groote pak liet bezorgen. Aan de armen in de stad deed hij veel wel; maar in stilte. Van vleierijen had hij een afschuw en wie hem trachtte naar den mond te praten, hield hij verre van zich. Truus was tot zijn volle tevredenheid werkzaam. Zij kon met de meisjes goed overweg, uitgezonderd met één, een door en door brutaal schepsel, parmantig en halsstarrig. Dat meisje had haar eens snibbig toegevoegd: „Jij bent ook een fabrieksmeid net als ik. Wat verbeeld jij je wel?” Dit hatelijk gezegde sneed Truus door de ziel en was dan ook de reden, waarom dat brutale werkmeisje werd ontslagen. Zeker, Truus werkte niet voor haar plezier op de fabriek. Maar het was toch ook geen schande, dat zij den zwaren druk harer moeder eenigermate verlichtte. Prijzenswaardig mocht het zeker heeten, dat zij haar moeder steunde. Zoo menig kind doet dit niet en laat liever de ouders van 's morgens vroeg tot 's avonds laat zwoegen en sloven dan zelf de handen aan den ploeg te slaan. Je bent ook een fabrieksmeid! Deze uitdrukking klonk haar telkens in de ooren, zij kon die niet vergeten. Thuis repte zij er geen woord over. Daar gevoelde zij zich gelukkig. Toen zij een maand op de fabriek werkzaam was geweest, werd haar weekloon met drie gulden vermeerderd en verdiende zij twaalf gulden. Moeder kreeg het geheele bedrag. Wat zij bij langeren werktijd meer verdiende, hield zij voor zichzelf en spaarde die op, niet om snoeperijen te koopen, maar om kleine uitgaven te bestrijden. Zoo leerde zij zuinig te leven en op de kleintjes te letten; want wie dit niet doet, loopt groot gevaar verkwistend te worden. Zodoende had zij altijd eenig geld. De zomer bracht voor haar zieke zuster niet de gewenschte

herstelling. De geneesheer vreesde voor een kwaal. Het levenslustige jonge meisje zat meermalen met betraande oogen in haar ziekestoel: ook zij verlangde zoo vurig haar gezondheid terug te krijgen. Dan ging ze weer verdienen en kon moeder steunen. Dikwijls bracht Truus haar een versnapering mede. De fabrikant zond haar allerlei versterkende middelen. Haar ziekte bleef van slependen aard en het liet zich aanzien, dat zij menschelijkerwijze gesproken, wel niet herstellen zou. Een tweede geneesheer, die op verzoek van Truus de zieke eens onderzocht, gaf weinig hoop op genezing: zij was zoo zwak geworden, dat ze het zonlicht moeilijk kon verdragen. Nu werkte er op de fabriek een buitenman, d. i. een persoon, die niet in de stad woonde. Men noemde hem den „wonderdokter”. Menige zieke, dien hij met zijn kruiden had behandeld, was beter geworden. In het geheim oefende deze „wonderdokter” zijn praktijk uit. Hij was een eenvoudige man, die weinig sprak. Toen Truus hem het een en ander had meegedeeld over haar zieke zuster en hem vroeg eens naar de zieke te komen zien, verklaarde hij zich daartoe bereid en begaf zich na den werktijd naar de weduwe, wier zieke dochter hij nauwkeurig gadesloeg. „Juffrouw,” zei hij, „uw dochter is ver weg; maar bij den Heere zijn uitkomsten tegen den dood. Ik zal de juffrouw — hij bedoelde Truus — morgen een pak kruiden geven. Die moet u een uur koken in een liter water en uw dochter om het uur een lepel van het aftreksel ingeven.” Vriendelijk groetend vertrok de man, wiens geheele wijze van doen vertrouwen wekte. De Heere zegende het middel. De zieke knapte op en was na een paar maanden geheel hersteld. De geneesheer, die haar zoo langen tijd had behandeld, stond er van verbaasd. Toen hij vernam, dat de „wonderdokter” was geraadpleegd, zei hij boos: „Die kwakzalver is een knoeier”. Het was niet te loochenen, dat Marie haar gezondheid had teruggekregen. Met lust en ijver verrichtte zij als te voren haar arbeid. De „wonderdokter”, Meijer geheeten, stond in hooge achting bij de weduwe Bloemers, wier dochter naast

God aan hem haar genezing had te danken. Hij rees nog meer in haar schatting, toen hij ontdekt had, wie de diefstallen pleegden op de fabriek. Toen Truus ongeveer vier maanden als opzichtster werkzaam was, kwam het telkenmale voor, dat er goederen uit het lokaal, dat aan haar werkplaats grensde, werden ontvreemd. Zij had het opzicht over die goederen en kon maar niet ontdekken, door wie ze gestolen werden. De chef der fabriek stelde zelf een onderzoek in, maar het gelukte ook hem niet eenig spoor van de daders te vinden. Het was wel vreemd, dat er steeds gestolen werd uit hetzelfde lokaal. De fabrikant sprak er met Truus over, die het verschrikkelijk vond en niets onbeproefd liet om die duistere zaak tot klaarheid te brengen; maar tevergeefs. Booze en scherpe tongen strooiden allerlei lasterlijke praatjes aangaande de opzichtster rond, die zich in een allesbehalve benijdenswaardige positie bevond. Ook den patroon kwamen die geruchten ter oore, maar deze wierp ze verre van zich. Hij kon niet aannemen, dat de opzichtster zich zoo zou vergeten. De chef was van een ander gevoelen. Haar familie was immers arm en in zijn oog waren arme menschen zelden eerlijk. Zoo redeneert men over den naaste, als men den Heere niet kent. Truus leed zichtbaar onder die omstandigheden. Zij had zich al meermalen voorgenomen om haar betrekking neer te leggen; maar al deed zij dat, zou dan de verdenking ophouden? God wist dat zij onschuldig was aan die diefstallen, en dat geloof sterkte haar. „Kind,” had moeder haar gezegd, „vertrouw op den Heere en bid Hem, dat Hij licht geeft in deze donkere zaak.” Als met lood in de schoenen ging Truus des morgens naar de fabriek. Zonder groot liep het werkvolk haar voorbij; ook de chef was koel tegenover haar. Alleen de wonderdokter bleef even vriendelijk en sprak haar moed in. „Het komt wel uit, juffrouw,” had hij gezegd, „dieven verraden zich in den regel zelf.” Deze man geloofde niet, dat zij de schuldige was en dat deed haar goed.

Op een regenachtigen herfstavond, toen Meijer zich naar zijn huis spoedde, hoorde hij een gesprek

tusschen twee meisjes, die hij beiden kende. De een was nog werkzaam op de fabriek, de ander was het weggejaagde meisje. Hoewel zij fluisterend spraken, vernam hij toch, dat de menschen niet vreemd waren aan de gepleegde diefstallen. De een gaf een pakje aan de ander, die het openmaakte en er eenige goederen uitnam. Voorzichtig werd het pakje dichtgemaakt, maar geen van beiden bemerkte, dat er iets op den grond gevallen was. Beide meisjes liepen verder en de wonderdokter raapte het voorwerp op, bekeek het bij het licht van een lantaarn, stak het in den zak en zei bij zichzelf: „De dieveggen zijn nu bekend.” Den volgenden morgen vroeg hij om een onderhoud met den patroon, vertelde dezen, wat hij den vorigen avond vernomen had en toonde hem het gevonden voorwerp.

„Wraak is het, Meijer!” zei de fabrikant, „’t is verschrikkelijk. Zoo jong en reeds zoo diep verdorven. Ik dank je wel en verzoek je te zwijgen.”

Meijer beloofde dit en ging aan zijn werk. De patroon met den chef en den boekhouder kwamen dien ochtend met hun drieën in de werkplaats der opzichtster, die wel een weinig schrikte bij het zien van die mannen. Als gewoonlijk groette de fabrikant, die erg bleek zag, beleefd en verzocht aan de meisjes het werk voor eenige oogenblikken te staken.

„Een van jullie is een dievegge,” zei hij met forsche stem. „Wie van jelui heeft gisterenavond een pak gestolen goederen uit mijn fabriek aan een weggejaagd meisje gegeven?” Niemand gaf eenig antwoord. „Kijk eens,” vervolgde hij, „kennen jullie dit niet?” en toen stak hij het gevonden voorwerp in de hoogte. Nog kwam er geen antwoord. Toen noemde de patroon den naam van het werkmeisje, dat het pakje gestolen had. Deze werd zoo bleek als een doode. Eerst ontkende zij alles, maar eenige oogenblikken later bekende zij alles onder een stortvloed van tranen. Zij had zich door het werkmeisje, dat wegens wangedrag van de fabriek was weggezonden, laten overhalen om de diefstallen te plegen. Bij een handlanger werden de ontvreemde goederen verkocht. De

opbrengst deelden ze samen. Het fabrieksmeisje was in het bezit van een sleutel, die paste op het slot der kast, waarin de gemaakte goederen werden geborgen. Doordat zij nu en dan die kast schoonmaakte, viel het haar niet moeilijk het een en ander ongevraagd mee te nemen. Nu was 't met de dieverijen echter uit. Op staanden voet werd zij door den fabrikant ontslagen, die, haar vroeger gedrag in aanmerking nemende, de zaak niet in handen gaf van de politie, want dan was zij zeker in de gevangenis gekomen.

„Bid God om vergeving, voor wat je hebt misdreven,” zei de patroon tot haar, toen zij de fabriek verliet, „ik kan je niet in mijn dienst houden.” Met neergeslagen oogen ging zij beschaamd heen. Dat was nu het eind dezer treurige zaak. Zucht tot opschik had haar ten val gebracht. De verleiding was ook haar te sterk geworden. Slecht gezelschap had haar een dievegge doen worden. Jonge meisjes, niet ernstig genoeg kunt gij gewaarschuwd worden voor de verleiding, in welken vorm ook. Zij uw hartgrondige bede dagelijks: „Heere, leid mij niet in verzoeking, maar verlos mij van den boozel!” De bewarende hand des Heeren hebben wij in alles noodig. Die grootschheid des levens heeft al zoovele zielen ongelukkig gemaakt. Telkens weer wordt het vernomen: deze of die heeft gestolen. Menigeen haalt over zichzelf en zijn familie een schandvlek, welke de wereld nooit uitwischt. Daar stond zij nu gebrandmerkt als eene dievegge. Niemand in de stad wilde haar in dienst nemen. Verre van haar woonplaats gelukte het haar eindelijk als dienstmeisje geplaatst te worden. Haar medeplichtige zonk steeds dieper in den poel der zonde, totdat zij door een smartelijke ziekte op het ziekbed neergeworpen, een ellendigen dood stierf.

Het was de opzichtster, of haar een looden last van de ziel werd afgenomen, toen de dieveggen bekend waren. De patroon nam zijn maatregelen om diefstallen in de fabriek te voorkomen. Hij stelde den wonderdokter aan tot opzichter en Truus kreeg een verhooging van vijf gulden per maand wegens

getrouwe plichtsbetrachting. Zij haalde nu weer ruimer adem. Wel was zij arm, maar eerlijk. En een goede naam is beter dan goede olie, zegt Salomo in een zijner spreuken.

HOOFDSTUK VII.

Zielevrede.

In geen maanden had de weduwe Bloemers iets vernomen van haar zoon Maarten. Haar brieven bleven onbeantwoord en dat smartte haar moederhart niet weinig. Zou hij haar vergeten zijn? Zou hij in den vreemde niet meer aan zijn moeder denken? Het krijgsmansleven, vooral in oorlogstijd, is zoo gevaarlijk. Misschien was hij wel dood. Arme moeder, die zich zooveel opofferingen getroost had voor hem. Zou het mogelijk zijn, dat hij zich niet meer om haar bekommerde? Het wordt zoo menigmaal door ouders ondervonden, dat kinderen vergeten, wat zij moeder en vader verschuldigd zijn. Juffrouw Bloemers dacht dikwerf terug aan de dagen, toen hij nog thuis was. Maar die tijd was voorbij, die behoorde tot het verleden. Misschien lag hij ziek of gewond in het hospitaal, opgepast en verzorgd door vreemden. Haar hart bloedde bij de gedachte, dat hij onvoorbereid de eeuwigheid was ingegaan; want toen hij de verre reis naar Oost-Indië had ondernomen, kon hij nog niet zeggen: Jezus is mijn Heere en Koning. Verstandelijk wist hij den weg naar den hemel, maar dit te weten is niet genoeg. Het geloof moet aanwezig zijn, het geloof, dat een gave Gods is en door den Heiligen Geest in het hart wordt gewerkt. O, als hij eens den breeden weg der zonde bewandelde? Allerlei zwaar-moedige gedachten rezen in haar geprangde ziel op. Kon zij eens met hem spreken, maar dat ging nu eenmaal niet. Wel had zij hem telkens in haar brieven gewezen op dien eenen Naam onder den hemel tot zaligheid gegeven, maar zou hij wel naar haar

vermaningen en goeden raad geluisterd hebben? Haar moederhart hoopte en zij zocht ook voor hem het aangezicht des Heeren. Zij ging in het gebed tot Hem, wien alle macht gegeven is in hemel en op aarde. Dat de Heere groot is van raad en machtig van daad zou haar op duidelijke wijze blijken.

De dochters der weduwe beijverden zich om het leven harer moeder te veraangenameu, niet het minst Helena, wier gedrag zoo gunstig afstak bij dat van vroeger. Waar zij kon, voorkwam zij de wenschen van haar moeder, die zich niet weinig verheugde over den ommekeer van haar kind.

„Moeder,” vroeg Helena haar eens op een keer, toen zij samen waren, „moeder, wilt u mij vergeven, wat ik u heb misdaan?” Tranen blonken in haar oogen.

„Gaarne, Helena!” antwoordde haar moeder. „Maar zeg mij eens, wat is toch de reden, waarom je mij dit vraagt?”

Met snikkende stem zei Helena: „De Heere heeft mij ontdekt aan mijn zonden, lieve moeder! Mijn geweten zegt mij, dat ik u om vergeving moet vragen. Ik kan niet uitdrukken, hoe gelukkig ik mij gevoel.”

„Het is al eenige weken geleden, Helena,” sprak haar moeder, „dat ik je biddende zag op het zolderkamertje. 'k Dacht toen bij mezelve: als dat een werk is van den Heere, dan zal Hij het ook voleindigen; want de Heere doet altijd een volkomen werk! Kind, had je vader dat eens mogen beleven!”

Moeder en dochter werden in haar gesprek gestoord door de komst van den huisbaas, die Helena een briefje bracht, hem ter hand gesteld door een zijner klanten. Zij las het geschrevene en reikte het aan haar moeder over, die den inhoud vluchtig doorliep. Het was een beleefd verzoek van een Joodsche familie in de stad, of „juffrouw Helena Bloemers a.s. Zondagmiddag eens bij mevrouw Z. wilde komen ter bespreking van muzieklessen.”

„Daar komen de beproevingen al,” zei Van Dijk tot Helena.

„Wist u het reeds, dat Helena wedergeboren

is?" vroeg de weduwe den huisheer verwonderd.

„Uit haar gedragingen ja," antwoordde deze. „Met geen enkel woord heeft zij er iets van tegen me gerept; maar een stad op een berg liggende, kan niet verborgen blijven. Buitengewoon groot is het voorrecht, dat de Heere haar uit genade heeft geschonken. Ik heb nu geen tijd meer om over deze zaak te spreken, maar als het u goed is, komen mijn vrouw en ik eens op een stillen avond bij u om van Helena zelve te vernemen, wat de Heere aan haar ziel heeft gedaan."

„Doe dat, Van Dijk," zei juffrouw Bloemers, „we zullen u beiden verwachten."

De groentehandelaar vertrok. Helena schreef een kort briefje aan mevrouw Z., dat zij Zondagmiddag niet kwam, maar dat zij zeer gaarne mevrouw op een anderen dag wenschte te bezoeken. Een paar uur later kwam een dienstmeisje haar de mondelinge boodschap brengen, dat de juffrouw dan maar op een anderen middag moest komen.

Op een Woensdag vervoegde zich Helena aan het adres van mevrouw, die een groot huis bewoonde, staande in een der deftigste straten der residentie. Binnengelaten in een rijk gemeubileerde kamer, ontving mevrouw haar vriendelijk en vroeg haar of ze genegen zou zijn op Zondagmiddag haar twee ochtertjes pianolessen te geven.

„Gaarne geef ik muzieklessen, mevrouw!" zei Helena beleefd maar beslist, „doch 's Zondags niet."

„En dat waarom niet?" vroeg de dame en zag haar met heur ravenzwarte oogen scherp aan.

„Omdat mijn Heere en Koning mij dit verbiedt," was het antwoord. „Mevrouw weet toch ook wel, dat de Zondag de rustdag der Christenen is."

„Wij zijn Joden en nemen het zoo nauw niet," zei mevrouw. „Ik zal u voor de lessen ruim betalen. Ik hoorde laatst, dat u zulk goed piano-onderwijs geeft. U moet niet zoo bekrompen zijn, dan hebt ge een onplezierig leven. U is nog jong en de wereld is niet zoo slecht. Dat wordt wel eens gezegd, maar het valt mee en bovendien: u verdient een mooi stuivertje geld."

„Als u het lesgeven op een anderen tijd stelt, mevrouw, dan wil ik gaarne komen; maar op Zondag mag ik het niet doen.”

„Wees niet zoo stijfhoofdig, juffrouw,” zei de Jodin, „halsstarrigheid is heusch geen deugd. Ik zou het maar doen, stap over zoo'n kleinigheid heen.”

„Dat kan ik niet, mevrouw!”

„Kom, wees verstandig. Doet u het niet, dan ga ik naar een ander.” Mevrouw glimlachte, maar Helena merkte zeer goed, dat de Jodin, al was deze dan ook rijk, haar als met zachte hand van het rechte pad trachtte af te brengen. Zou dit gelukken? Zou Helena bezwijken voor deze verzoeking? „Mevrouw,” sprak Helena, „vóór ik naar u toeging, las ik in het Woord des Heeren: Een iegelijk dan, die Mij belijden zal voor de menschen, dien zal Ik ook belijden voor Mijnen Vader, die in de hemelen is; maar zoo wie Mij verloochend zal hebben voor de menschen, dien zal Ik ook verloochenen voor Mijnen Vader, die in de hemelen is. Op Zondag geef ik uw kinderen geen muzieklessen. Dat is mijn laatste woord.”

„Je moet het zelf weten,” zei mevrouw op smalenden toon, „zie maar, dat je met die ideeën door de wereld komt. Ons onderhoud is geëindigd.”

Beleefd groetend verliet Helena mevrouw, die nog nooit in haar leven bij een jong meisje zulk een beslistheid van overtuiging had aangetroffen. Zouden die Christenen dan toch gelijk hebben, dat de Messias reeds gekomen is? vroeg zij zichzelf af. Zij deelde het onderhoud mee aan haar man, die opmerkte, dat er bij eenige inschikkelijkheid van den kant zijner vrouw best op een anderen dag muzieklessen konden gegeven worden. „Menschen van besliste overtuiging zijn er zoo weinig,” zei de Israëliet. Mevrouw dacht er eens over na en kwam tot het besluit, dat de juffrouw dan „maar” des Woensdags moest komen en berichtte dit aan Helena, die er zich niet weinig over verheugde, dat de Heere haar weg voorspoedig had gemaakt. Het waren twee aardige Jodinetjes, Rebekka en Sara geheeten, die het beiden met de piano-juf best konden vinden. Zij deden haar best

en maakten flinke vorderingen. Helena deed van haar kant alles om haar leerlingen accuraat te leeren spelen. Er ontstond tusschen leermeesteres en die twee meisjes een hartelijke verhouding, ja meer nog, een hechte band van vriendschap verbond ze aaneen. Ook mevrouw hield van de juf, wegens haar eenvoudigheid en oprechtheid. Helena was steeds beleefd in haar optreden, beschaafd in haar spreken en zoo zacht en vriendelijk voor de meisjes. Nooit was de juf bits of scherp. Met het meeste geduld verbeterde zij de fouten. Wat was Helena veranderd! Zij had het uitstekend getroffen bij die Joodsche familie, welke haar arbeid royaal betaalde. Genoegelijk rolde het leven voort. Juffrouw Bloemers kon door de verdiensten van haar dochters nu fatsoenlijk leven. Wel was zuinigheid gebiedend noodzakelijk, maar zij ging nu niet gebukt onder drukkende geldzorgen. Van Maarten was een brief ontvangen, waarin hij meldde, dat het hem goed ging en dat hij tot een hooger rang was bevorderd. Als een verrassing had hij zijn moeder een bankbiljet van honderd gulden gezonden. Het moederhart verblijdde zich over dit bewijs van kinderliefde; maar er was toch weer alsem in die vreugde, want Maarten had niet een harer vragen beantwoord. Zoo is er in wereldsche blijdschap steeds een wanklank; de hemelsche vreugde alleen is rein. Nu en dan geeft de Heere hier op aarde van die „gouden uren, welke maar kort duren”, wegens de inwonende zonden, aan Zijn kinderen. Het is een voormaak van de hemelsche zaligheid en vreugde, welke voor hen weggelegd is in het nieuwe Jeruzalem, waar nooit iemand zal zeggen: ik ben ziek.

Juffrouw Bloemers bezocht met haar dochters geregeld de bijeenkomsten der Kruisgemeente. Daar hoorden zij de zuivere verkondiging van Wet en genade en het was ook daar, dat Helena onder de prediking des Woords getroffen werd. Geheel uit eigen beweging was de familie gegaan naar de gemeente onder het kruis. Daar werd vernomen, dat de zondaar bekeerd moet worden door den Heiligen Geest; dat er in den mensch geen goed woont; dat de Heere

Jezus niet voor alle menschen is gestorven, in het kort: de mensch niets, Christus alles. Klein was de schare, welke elken rustdag opkwam om het Woord des Heeren te hooren; maar toch was het een zout tegen het heerschend modernisme, dat zoovelen begoochelde en misleidde. Als een groote poliep omving het ongeloof duizenden zielen om die te dooden. Maar er was ook in die dagen nog een overblijfsel naar de verkiezing der genade, dat als verachte fakkels werd gebrandmerkt door een wereld, die in het booze ligt. De moderne richting werd aangeprezen op kansels en scholen en duizenden verwierpen den Bijbel als Gods Woord. Waarschuwingen van geloovige personen geleken wel de stem des roependen in de woestijn; maar het werd dan toch gehoord, al spotte men er mee. In steden en dorpen vond deze verderfelijke nieuwe leer haar aanhangers, zoowel onder rijken als armen.

Wie vasthield aan het onbedrieglijk Woord van God werd aangezien voor een domper of dweper. Zoo zal het wel blijven in deze wereld: Christus en Belial verschillen zoo veel; het licht heeft geene gemeenschap met de duisternis. Het kruis van Christus is der wereld een ergernis en toch komen er zielen door de dwaasheid der prediking tot het geloof in den Heere Jezus. Dit zal Helena ons mededeelen. Op een avond kwam Van Dijk met zijn vrouw een visite afleggen bij de weduwe Bloemers. Helena zou zelve vertellen, hoe zij het nieuwe leven deelachtig was geworden; zij zou rekenschap geven van de hoop, die in haar was. Als de Heere haar nu vrijmoedigheid tot spreken gaf, dan zou het haar gemakkelijk zijn te spreken over Hem, die de God der liefde is.

Toen de kleine schare zich rondom de groote ronde tafel had neergezet, verzocht Van Dijk te zingen:

Komt, luistert toe, gij Godgezinden,
 Gij, die den Heer' van harte vreest,
 Hoort, wat mij God deed ondervinden,
 Wat Hij gedaan heeft aan mijn geest.

'k Sloeg heilbegeerig 't oog naar boven,
 Ik riep den Heer' ootmoedig aan,
 Ik mocht met mond en hart Hem loven,
 Hem, die alleen mij bij kon staan.

Ps. 66 : 8.

Juffrouw Bloemers was bewogen, toen deze heerlijke psalm gezongen werd. Dit lied had zij aangeheven, reeds vele jaren geleden, toen de Heere haar met koorden zijner goedertierenheid getrokken had uit de duisternis harer ziel tot het licht van Gods genade.

„Juffrouw Helena,” zei Van Dijk, „deel ons nu eens iets mede aangaande den weg, dien de Heere met u gehouden heeft. Ik vraag het u niet uit nieuwsgierigheid, maar uit ware belangstelling.”

„Omdat ik u goed ken,” sprak Helena, „wil ik gaarne aan uw vriendelijk verzoek voldoen onder biddend opzien tot den Heere. Toen wij hier kwamen wonen,” vervolgde zij, „had ik mij een prettig leven voorgesteld; want mijn vroegere kennissen hadden mij de residentie geschilderd als een plaats van vele genoegens en vreugde. Dit viel mij echter spoedig tegen. Allerlei teleurstellingen ondervond ik en als ik u hoorde spreken over bekeering en geloof, vond ik dat zeer vervelend. Duid het mij niet ten kwade, dat ik dit zeg: het is den Heere bekend, dat ik de waarheid zeg. Op een avond, dat u in ons midden was, zei u: „Het zal toch vreeselijk zijn om onbekeerd te sterven”. Dit woord viel op mijn ziel als een mokerslag. 's Nachts kon ik er niet van slapen. Telkenmale klonk die uitdrukking mij in de ooren. Zelfs onder mijn muzieklessen hoorde ik dat aangrijpend gezegde. Toen de voorganger in de Kruisgemeente predikte over de woorden: „De goddeloozen, zegt mijn God, hebben geen vrede” (Jes. 57 : 21) kreeg ik het in die zaal zoo benauwd, dat ik dacht te zullen bezwijken. Mijn zonden en ongerechtigheden rezen als hooge bergen voor mijn geest. Thuiskomende, zocht ik de eenzaamheid en bad den Heere om vergeving mijner zonden. Ik nam mij in mijn blindheid voor braaf te worden, maar van al mijn goede voornemens kwam niets.

Loodzwaar drukten mijn ongerechtigheden op mijn ontruste ziel. Waar ik ging of mij wendde, ik zag niets dan zonden en ellende. Ik wilde bidden en kon het niet. 't Was mij, of ik verkeerde in een donkeren nacht. Nergens zag ik een lichtstraal. Deze vreeselijke toestand duurde eenige weken. Mijn zusters vroegen mij meermalen naar de reden mijner treurigheid, maar ik durfde het haar niet zeggen. O, dacht ik dikwerf, als ik nu eens kwam te sterven, dan ging ik voor eeuwig verloren. Die gedachte kwelde mij onop-houdelijk. De Satan bestreed mij ook hevig. Hij deed mij allerlei goddelooze voorstellen en fluisterde mij in, dat er voor mij geen genade, geen redding mogelijk was; maar toen antwoordde ik hem: „Gods Woord zegt, dat de Heere Jezus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken” en de vorst der duisternis liet mij voor korten tijd los. Al was 't duister in mijn ziel, het Bijbellezen kon ik niet nalaten. 't Gebeurde op een nacht, dat ik den Heere niet kon loslaten. „O God!” mocht ik uitroepen, „geef mij Jezus of ik sterf.” Duidelijk vernam ik een stem, die tot mij zeide: „Geloof alleen.” Ik geloof, Heere, kom mijn ongeloofigheid te hulp! bad ik en — een ongekende vrede, dien ik onmogelijk beschrijven kan, daalde in mijn ontrust gemoed. En nu zag ik met mijn door den Heiligen Geest verlichte zielsoogen den Heere Jezus en mocht Hem door het geloof toeëigenen als mijn Borg. Jezus had mijn zonden gedragen op het kruishout en voor mij de wet volbracht. Ik mocht mij verheugen in Hem, die mij, zondares, uit genade rein gewasschen had van zonden in zijn bloed. Slapen kon ik dien nacht niet. Wakend en biddend bracht ik den nacht door. Tegen den morgenstond viel ik in een lichte sluimering, waaruit ik spoedig ontwaakte. De vorst der duisternis schoot zijn helse pijlen op mij af; maar de leeuw uit Juda's stam heeft hem overwonnen, zoodat de Satan zijn prooi moest loslaten. Als een nieuw mensch stond ik op. Eén ding weet ik, dat ik blind was, maar nu zie. Nu ben ik onder de heerschappij der genade; maar ik gevoel het zoo, dat ik dagelijks mijn weg door mijn inwonende zonde bederf.

Toch mag ik zeggen: mij is barmhartigheid geschied."

Met klimmende belangstelling had het gezelschap de mededeelingen van Helena aangehoord.

"Wat ben je nu gelukkig, Helena," zei Truus. "Was ik het ook. Ik dacht wel, dat er iets bijzonders met je was gebeurd. Je bent geheel anders dan vroeger. Och, werd mijn arme ziel ook gered!"

"De weg staat ook voor u open, lieve zuster!" sprak Helena, "de Heere Jezus roept ook u. De Heere Jezus is gewillig; maar wij zijn onwillig. Zoo vriendelijk noodt Hij zondaars en zondaressen tot zich. Ga zooals ge zijt naar Hem, die zelf gezegd heeft: Wie zoekt, die vindt."

"Het is nog steeds dezelfde weg, dien de Heere met de zijnen houdt," merkte Van Dijk op. "Het geloof is uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods. Kennis van zonden en ellendigheid is het begin. Eerst laat de Heere ons zien, wie we werkelijk zijn. Hij ontdekt ons aan onszelven en schenkt daarna verlossing. De dankbaarheid volgt op de verlossing van zonden. Juffrouw Helena, toon het steeds, welken God gij nu dient. De beproevingen zullen voor u niet uitblijven; zij zijn noodig om het geloof te zuiveren van alles, wat er niet bij behoort. Verlangt gij nu nog naar een prettig leven in deze stad?"

"Nee," luidde haar antwoord. "k Heb leeren inzien, dat al het wereldsche totaal niets is. Mocht ik maar een Gode welgevallig leven leiden!"

"Kind," zei weduwe Bloemers, "wat groot voorrecht is je uit genade ten deel gevallen. Mocht de Heere ook mijn andere kinderen toebrengen! Toen ik je geknield op het zolderkamertje zag liggen en je gebed hoorde, bad ik den Heere, dat Hij je licht mocht geven in je donkere ziel. Dat heeft de eeuwig Getrouwe gedaan. Volg den Heere Jezus en verlaat je geheel op Hem."

Het was een aangename avond geweest bij juffrouw Bloemers. De tijd was als omgevlogen. Zoo gaat het steeds, als de daden des Heeren worden herdacht. Met een hartelijken handdruk en een vriendelijken groet verlieten Van Dijk en zijn vrouw de weduwe, die het ook zeggen kon, een schaaft te zijn van den

goeden Herder. Zoowel in handel als wandel toonde Helena het, dat zij de parel van groote waarde had gevonden. Haar kleeding was nu stemmig en eenvoudig. Linten en strikken kwamen op haar japonnen niet meer voor; zouteloos gesnap werd niet meer uit haar mond vernomen. Met haar zusters ging zij oprecht om. Voor haar moeder was zij alles. Eenige van haar vriendinnen vonden haar stijf en verbraken den omgang met Helena, die stil haar weg ging. De godsdienst-oefeningen der Kruisgemeente bezocht zij getrouw en de Bijbel werd haar liefste boek.

Hoe meer het nieuwe leven in haar tot ontplooiing kwam, des te meer werd dit naar buiten gezien. Een Godvreezend leeraar kon zij met recht nazeggen:

De Heer' is mijn Koning,
 In 't hart maakt Hij woning,
 Ja, Hij is mijn Vrind!
 Hij heeft mij verkoren,
 Ik mag naar Hem hooren,
 Ja, ik ben Zijn kind.

Gij kunt niet gelooven,
 Wat heil ik van boven
 Geniet in mijn hart;
 Om wereldsche gaven
 Wil ik niet meer slaven,
 Zij baren mij smart.

Hoe gelukkig is toch het volk, dat het geklank kent: o Heere, zij zullen in het licht Uws aanschijns wandelen. Zij zullen zich den ganschen dag verheugen in Uwen naam en door Uwe gerechtigheid verhoogd worden.

Lezer of lezeres, behoort ook gij tot dat volk? De Heere roept ook u. Hoor naar die stem en laat u leiden door den Heiligen Geest.

HOOFDSTUK VIII.

Droeve tijding.

Het was opmerkelijk, dat Helena zoovele leerlingen kreeg voor muzieklessen. Zij kreeg het zoo druk, dat ze haast geen vrijen tijd voor zichzelf overhield. Zij ondervond de waarheid van het Bijbelwoord: Zoek eerst het koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid en al deze dingen (n.l. kleeding, voedsel enz.) zullen u toegeworpen worden. De Heere is en blijft de Getrouwe. Zijn beloften falen nooit. Wat had het haar niet een geld gekost aan advertenties, eer ze een paar leerlingen had! En nu ging het als van een leiendakje. Rijke families vroegen Helena om de kinderen het pianospelen te leeren. Zij verdiende nu aardig geld, waarvan haar moeder het grootste deel ontving. Zoo gingen eenige weken recht aangenzaam voorbij, tot er iets gebeurde, waar niemand op gerekend had. Vanwege een der departementen kreeg de weduwe Bloemers een kort bericht, dat haar zoon ernstig door een Atjeher gewond was. Deze droeve tijding verwekte heel wat ontsteltenis. De weduwe kreeg het op haar zenuwen: haar moederhart was pijnlijk getroffen. Truus hield zich goed met het oog op haar moeder. Helena bleef uiterlijk kalm, maar liet haar tranen in het verborgen den vrijen loop. Alleen Marie scheen zich den ernstigen toestand van haar gewonden broeder niet bewust. Wel vond zij het vreeselijk, maar het ernstige geval maakte geen blijvenden indruk op haar. Agatha weende, als zij haar moeder zag schreien.

De toestand der weduwe verergerde: haar zenuwgestel was geschokt. Rust was voor haar de eenige medicijn. Over het treurige geval werd in haar bijzijn niet meer gesproken. De arts, die de weduwe behandelde, had goed gezien. Langzamerhand herstelde de juffrouw en na verloop van eenige weken gevoelde zij zich weer in staat lichte huishoudelijke bezigheden te verrichten. Dat gaf haar een gewenschte afleiding. Met welk een liefde hadden haar kinderen haar ver-

zorgd! Het beste was altijd voor moeder. Truus deed vóór zij naar de fabriek ging het huiswerk, terwijl Agatha zorgde voor de maaltijden. Helena had het zoo druk met lesgeven, dat zij schier geen tijd kon vinden om zich met het huishouden in te laten. Het is verblijdend, wanneer kinderen door liefde gedreven, zoo voor hun ouders zorgen. Maar hoe zou het nu met moeder gaan, als er nader bericht uit de Oost aangaande Maarten kwam? Deze vraag had Helena aan haar zusters meermalen gedaan, maar niemand harer kon daarop een antwoord geven. De Heere, die moeder zoo gesterkt had, zou haar wel krachten schenken om dit te kunnen doorstaan. Weldra zou blijken, dat zij niet vergeefs zoo hadden gesproken. Ongeveer een half jaar na de verwonding van Maarten bezorgde de post een brief bij de weduwe, uit de Oost. Vluchtig las eerst Helena uit voorzorg dit schrijven en stelde toen den brief haar moeder ter hand. Juffrouw Bloemers zette haar bril op en was weldra in het lezen geheel verdiept. De inhoud van het schrijven ontlokte haar verschillende uitroepen. Zuchtend legde ze den brief op tafel en sprak: „Arme jongen! wat heb je veel geleden; maar je leeft toch nog”. 's Avonds ging de brief van hand tot hand. Er stond ook iets in over zeker W. van Dijk, wiens ouders in Den Haag woonden. Dat was bepaald de zoon van den huisheer. Voorzichtig deelde Helena Van Dijk mede, wat Maarten geschreven had over genoemden persoon.

„Dat is onze zoon, juffrouw!” had hij haar gezegd. „Ik zal het mijn vrouw meedeelen. Wij kunnen het rouwkleed aantrekken. Ik ben verlangend om iets aangaande zijn laatste oogenblikken te weten. Wanneer komt uw broer naar Holland?”

„Hij schreef,” luidde haar antwoord, „met de eerstvolgende gelegenheid. U zult er dan wel meer van hooren. Het is voor u een groot verlies. Leer, vriend, berusten in 's Heeren wil. Houdt u er van verzekerd, dat wij deelen in uw smartelijk verlies.” Zoo sprak Helena, die haar tranen niet kon inhouden. Diep medelijden gevoelde ook de weduwe Bloemers met

Van Dijk en diens vrouw, die beiden gebukt gingen onder den zwaren slag, welke hen had getroffen. De Heere geeft geen rekenschap van Zijne daden; vastelijk behooren wij te gelooven, dat alles, wat Hij doet, welgedaan is. Hun eenige zoon was in den vreemde gestorven. De zwarte rouwkleeren waren de kenteekenen voor anderen; de verborgen rouw in het hart zag de Heere, die kastijdt tot ons nut. Maar niet altijd duurt de rouw voor het kind des Heeren. Eens wordt het afgelost en is het voor altijd ontheven van droefheid en smart. Dit vooruitzicht steunt in het moeilijkst lijden en doet met lijdzaamheid gaan het smalle pad. Ook Van Dijk verbeidde met verlangen de komst van den zoon der weduwe. De officier kon hem verder inlichtingen geven omtrent zijn gestorven zoon. Geduldig wachtten de zoo zwaar beproefde ouders. Zij hadden geleerd in de oefenschool van het leven hun kruis met lijdzaamheid te dragen. Eenzaam zaten zij neer, maar zij gevoelden zich niet verlaten, want de Heere begeeft of verlaat de Zijnen nooit.

De maand December was koud en guur. Een scherpe Oostenwind woei sedert eenige weken en deed de wateren stollen. De nijpende koude was oorzaak, dat de weduwe Bloemers, wier gezondheid nog steeds te wenschen overliet, haar dagelijksche wandelingen met Agatha had gestaakt. De winter-vorst tooverde ijsbloemen op de ruiten, zoodat het uitzicht op de straat was belemmerd. Anders zou de familie wel gezien hebben, dat een rijtuig voor de deur stilhield, waaruit een heer stapte met een houten been. Een ruk aan de schel deed moeder en dochter niet weinig schrikken. Agatha spoedde zich naar beneden, opende de deur en deinsde een weinig terug, toen zij haar broer Maarten daar zag staan. De begroeting was wederzijds hartelijk en eenige oogenblikken later zat de invalide officier in de verwarmde kamer.

Juffrouw Bloemers hield zich goed bij de eerste ontmoeting. Was hij nu haar zoon, die zoo flink naar het lichaam was vertrokken naar Indië en nu als een gebroken man terugkwam? 't Was haar

Maarten. Gebruind door de tropische hitte, met een groot litteken op de rechterwang, zat hij naast haar. Zijn oogen stonden flets, hij was oud voor zijn tijd; zijn moeder zou hem wel wat opfleuren, die goede, trouwe moeder, welke hem als knaap zoo had vertroeteld. Hij was niet bijzonder spraakzaam, althans niet in het begin. 's Avonds scheen hij uitgerust van de vermoeiende reis en vertelde een en ander van zijn wederwaardigheden. Van Dijk en zijn vrouw kwamen dien avond eens kennismaken met den zoon der weduwe. Toen Maarten den huisheer zag, zei eerstgenoemde tot hem: „Uw zoon geleek sprekend op u”.

„Dat is mij meermalen gezegd,” sprak Van Dijk, die zuchtend vervolgde: „onze arme jongen, hij is niet meer.”

„Hij was een dapper soldaat,” zei Maarten, „hij heeft mij het leven gered. Hij is gebleven op het veld van eer.” Er volgde een korte pauze. Het scheen, of de officier aarzelde om te vertellen, wat hij wist van den gevallen krijgsman. Van Dijk verbrak de pijnlijke stilte, door aan den officier te vragen: „Zoudt u zoo vriendelijk willen zijn om ons eenige mededeelingen te doen omtrent onzen zoon? U begrijpt, dat wij daar zeer naar verlangen.”

„Als de tijding u niet te veel schokt, mijn vriend,” sprak Maarten, „wil ik gaarne aan uw verzoek voldoen. Kort na mijn aankomst te Batavia vertrok ik met een troep soldaten naar Atjeh. Onder de manschappen, die onder mijn bevel stonden, bevond zich ook uw zoon, een man van buitengewone lichaamskracht. Hij was in een gevecht met de Atjehers gewond, en voor eenige weken naar Batavia gezonden om te herstellen. Hij was een levenslustig man, die, jammer genoeg, zich nog al eens te buiten ging aan sterken drank; maar overigens was hij een flinke kerel. Hij vertelde mij, dat zijn ouders te 's-Gravenhage woonden en dat hij naar de Oost was gegaan wegens een vergriep, hier te lande begaan. Het duurde niet lang, of wij moesten een verkenning doen. Telkens bleek mij, dat uw zoon onverschrokken van aard was. Het gevaarlijkste scheen hem steeds aan te trekken. Hij

kende heel goed de listen der inlandsche bevolking. In korten tijd heb ik veel van hem geleerd. Meermalen spraken we samen over ons land en als ik hem dan vroeg, of hij niet naar zijn ouders verlangde, antwoordde hij steeds: ik heb schande gebracht over mijn vader en moeder, ik durf niet meer onder hun oogen te komen. Ongeveer drie maanden na mijn aankomst kreeg ik bevel om met twintig mannen eenige Atjehers op te sporen, die diefstallen pleegden. Goed gewapend marcheerden wij naar een bosch, ongeveer vier uur van de hoofdwacht. Onderweg viel niets bijzonders voor, maar toen wij ons in het bosch bevonden, hoorden we opeens het gekras van raven. „Dat doen Atjehers,” zei uw zoon. Wij waren op onze hoede. Langzaam gingen we verder. Daar snorde een pijl over onze hoofden, weldra gevolgd door een tweeden en meerdere. Wij hielden ons stil, met den vinger aan den trekker van het geweer. Toen ik in onze nabijheid het gekraak van takken hoorde, commandeerde ik: vuur! Een salvo klonk en we hoorden angstgeschreeuw. Weer liet ik een salvo geven. Opnieuw vervulden angstkreten de lucht. Eenige oogenblikken later kwamen een paar Atjehers uit het kreupelhout te voorschijn, maar eer zij ons hadden bereikt, beten ze in het zand. Van onze mannen waren er drie gewond. Van alle kanten kwam de vijand onder geschreeuw aansnellen. Hun doel was ons te omsingelen. Onze toestand werd hachelijk. Kalmte kon ons misschien redden. Hoewel niemand der onzen bevreesd was, bevonden we ons in een gevaarlijke positie. Na een kort beraad met mijn manschappen besloten we te trachten om door den vijand heen te slaan; maar dat was een uiterst gewaagd werk. Wij streden met den moed der wanhoop. Onverwachts werd ik van achteren aangevallen door een grooten Atjeher, die mij met zijn klewang een slag op mijn hoofd gaf. Wij raakten handgemeen: ongelukkig struikelde ik en kwam te vallen. Uw zoon zag dit en kwam mij te hulp. Als een woedende tijger wierp hij zich op mijn aanvaller en doodde dien; maar een pijl trof mijn redder in de hartstreek. Dodelijk gewond

viel hij neer en blies weldra den laatsten adem uit. Tot ons geluk kregen we hulp van een patrouille, die het schieten had gehoord. De Atjehers werden op de vlucht gedreven. Wij hadden één doode en twaalf gewonden. Uw zoon is met militaire eer begraven. Toen ik in het hospitaal werd opgenomen, bleek daar, dat mijn rechterbeen op tal van plaatsen was gewond. Bloedvergiftiging dier kwetsuren was de oorzaak, dat mijn been werd afgezet. Nu was ik ongeschikt voor den krijgsdienst en besloot naar Holland terug te keeren. Mijn pensioen stelt mij niet in staat om daarvan te leven, en," voegde hij er wrevelig aan toe, „nu zal ik trachten er nog iets bij te verdienen, want ik wil mijn familie niet tot last zijn."

Met doffe onverschilligheid zag hij Van Dijk aan, die de pijnlijke stilte verbrak door te zeggen: „Mijnheer, u is nog in het heden der genade, onze zoon is dood; zijn lot is voor eeuwig beslist."

Juffrouw Van Dijk sprak dien avond weinig; haar geprangd gemoed perste een tranenvloed uit haar oogen.

Spijtig zei de invalide officier: „Ik ben nu een ongelukkig man, die met zulke grootsche idealen naar de Oost ging. Gebroken ben ik teruggekomen; want wie zal mij een baantje geven?"

„Je bent ons heusch niet te veel, Maarten," viel zijne moeder hem in de rede. Zij hoorde wel aan zijn norschen toon, dat hij minder goed gehumeurd was.

„U moet eenswillend zijn met den Heere," merkte Van Dijk op, „anders bijt u in den stok, waarmede gij geslagen wordt. Wij zullen berusten in den dood van onzen zoon, hoe smartelijk ons dit ook valt. 's Heeren doen is altijd majesteit en heerlijkheid."

Met verwondering zag de gewezen officier den spreker aan.

„Ik geloof niet, wat u daar zegt," zei hij. „Waarom moest mij dit ongeval overkomen? Waarom moet ik mijn leven lang afhankelijk zijn van een ander?"

„Niet op elk „waarom" van onze zijde volgt een „omdat" van 's Heeren kant," antwoordde Van Dijk hem. „U moet leeren voor den Heere te bukken

en u te vernederen, dan zal Hij u gewis op Zijn tijd verhoogen."

Maarten haalde ongeloovig zijne schouders op en keek allesbehalve vriendelijk. Zoo doet de zondaar, als hij niet gelooft in het alwijze bestel des Heeren en zijn weg anders is dan die van den Heere. En toch weet de Heere alleen wat goed, noodig en nuttig voor ons is. Wij behooren de hand op onzen mond te leggen; maar dat is eene moeilijke les voor den zondaar om te leeren.

Van Dijk en zijne vrouw verlieten het gezelschap met rouw in het hart: hun eenige zoon was in den vreemde gestorven, onverzoend. Treurige gedachtenis!

De weduwe Bloemers zuchtte diep, toen zij alleen was. Zij had haar zoon teruggekregen, maar hoe? Het was het moederoog niet ontgaan, dat Maarten geheel anders was dan vroeger. Zijn toon klonk norsch en bits. Hij sprak op bevelenden, afgemeten toon. Zijn godsdienstige opvoeding scheen hij vergeten. Dit laatste vooral griefde zijn moeder: zij had het zoo gaarne anders gezien. Er bleef haar niets anders over, dan den Heere te bidden om de bekeering van haar zoon, die ver was afgedwaald. Gelukkig, dat de goede Herder verdwaalde schapen zoekt en ze terecht wil brengen.

HOOFDSTUK IX.

De Joodsche familie.

Gedurende de eerste weken nam Maarten Bloemers rust. Bij mooi weer vertoonde hij zich buiten en strompelde met zijn houten been door de voornaamste straten der residentie. 't Was een groot verschil voor hem, dáár of in de Oost. In den Haag nam men weinig of geen notitie van hem. Dit stond hem slecht aan, maar er viel niets aan te veranderen. Hij gevoelde zich verlaten — en toch was hij het niet: eene Godvreezende moeder bad voor hem; zijne zusters om-

ringden hem met de teederste liefde. Vooral Helena deed wat in haar vermogen was om zijne knorrige stemming te doen verdwijnen. Samen gingen zij wel eens wandelen en dan eerst merkte zij, dat haar broeder, die vroeger zoo levenslustig was, nu met zulke sombere gedachten rondliep. Zelden speelde er een glimlach om zijn mond. Zijn gelaat stond stroef en strak en zijn toon van spreken bleef nog steeds norsch. Liefde overwint, dacht Helena, en al werd zij nu en dan bits door hem behandeld, zij bleef steeds vriendelijk jegens haar broeder, die niet eenswillend was met den Heere, die hem geslagen had. Ook zij bad voor hem en al scheen de hemel ook van koper, zij hield aan, wetend, dat wie bidt, ook ontvangt, maar op 's Heeren tijd.

Hij had bij dezen en genen al eens geprobeerd administratief werk te krijgen, doch tevergeefs. Dit prikkelde zijn ontstemd gemoed nog meer; hij werd bepaald onaangenaam voor zijne omgeving wegens zijne nurkschheid. Vooral 's Zondags was hij uit zijn humeur. Van kerkgaan hield hij niet meer: 't was, of hij gebroken had met God en Zijn dienst. Dit stemde zijne moeder zoo droevig. Meermalen vroeg zij hem met tranen in haar lieve oogen toch te buigen voor den Heere, maar hij weigerde aan het verzoek zijner moeder te voldoen en volhardde in zijne boosheid. Met Van Dijk sprak hij ook weinig; die man was hem te bekrompen. Nu, dat vond Helena in het begin ook, maar toen zij hem leerde kennen, verdwenen hare vooroordeelen tegen den man, die steeds bereid was om te helpen. De huisheer zag wel, dat Maarten op het verkeerde pad was; maar kon diens toestand ook niet veranderen. De Heere gebruikt menschenkinderen wel als weg- of handwijzers; maar Hij bekeert het hart van den zondaar. Geduldig wachtte de huisheer zijn tijd af om eens ernstig met den invaliden officier te spreken en die gelegenheid deed zich ongedacht voor.

Zoals mijne lezers en lezeressen bekend is, stond Helena bij de Joodsche familie, waar zij les gaf, in hoog aanzien. Hare beide leerlingen, Rebekka en

Sara maakten goede vorderingen. Papa had de meisjes verrast met een prachtig orgel, want hij vond orgelmuziek meer huiselijk dan pianospel. Al kan iemand goed terecht op eene piano, dan is hij nog niet thuis op een orgel, zoodat Helena met tal van oefeningen weer van voren af moest beginnen; maar de beide meisjes waren vlug van bevassing en overwonnen spoedig de technische moeilijkheden. Meermalen had Helena bij zichzelf gedacht: kon ik mijn leerlingen eens winnen voor Koning Jezus. Het waren meisjes, die leefden midden in de wereld. Zij bezaten van alles, maar Vorst Messias kenden zij niet en waren daarom diep te beklagen. Of zij ook de Christenen haatten, hiervan had Helena nooit iets bespeurd. Altijd waren zij beleefd en vriendelijk jegens haar. Nooit werd over den godsdienst gesproken. Werd er eens een lied gespeeld, waarin de naam des Heeren voorkwam, dan werd die naam door hare leerlingen steeds met eerbied uitgesproken. Zoo gaarne had zij met de beide Jodinetjes eens gesproken over den Heere Jezus; maar zij kon geen begin krijgen. Rebekka vroeg haar eens of het waar was, dat de Christenen meer met een orgel op hadden dan met eene piano en wat de reden daarvan was. Helena antwoordde bevestigend en zei, dat koraalmuziek veel meer op een orgel tot zijn recht kwam dan op 'n piano.

„Speel u eens een koraal, juf?” vroeg het meisje, „en zing u er dan bij.” Helena voldeed gaarne aan het verzoek, speelde en zong het eerste vers van Psalm 42.

„Dat klinkt prachtig!” riepen beide meisjes als uit één mond. „Wat mooie woorden! Hoe komt u daaraan, juf?” Mijnheer, die het schoone gezang hoorde, trad zachtkens de kamer binnen en zei: „Dat klinkt wel aardig. Is dat niet een Psalm, juf?”

Helena was eerst wel wat onthutst bij deze onverwachte vraag; maar spoedig herkreeg zij haar kalmte en antwoordde beleefd: „Jawel, mijnheer!”

„Zoudt u er nog eens een willen spelen?” vroeg hij vriendelijk.

„Met genoegen, mijnheer!”

Na een prachtig melodieus voorspel, zong zij, terwijl zij speelde:

'k Zal met mijn gansche hart uw eer
 • Vermelden Heer',
 U dank bewijzen, enz.

Een kort naspel volgde. Mijnheer verliet buigend de kamer, en liet Helena met hare twee leerlingen achter.

„Wie heeft die Psalmen gemaakt, juf?” vroeg Sara.

„Tal van Psalmen zijn van David afkomstig.”

„Van David?” klonk de verwonderde vraag van Rebekka. „Dat hebben we nog nooit gehoord.”

„En toch is het zoo. O, de Psalmen zijn zoo schoon.”

Het gesprek werd afgebroken door de komst van mevrouw, die Helena uitnoodigde om op een feestje, dat over een veertien dagen gevierd zou worden, te komen. „Dan kunt u wat spelen en zingen, dat verhoogt de gezelligheid,” zei de Jodin.

„Dat moet u doen, juf!” riepen Rebekka en Sara. Helena nam de uitnoodiging aan, omdat ze niet durfde weigeren. Thuis komende, vertelde ze hare moeder, wat ze beloofd had; maar deze vond, dat Helena die uitnoodiging wel wat lichtvaardig had aangenomen.

„Kom, moeder,” zei Maarten, die zich ongevraagd in het gesprek mengde, „waarom zou ze niet gaan? Een jong meisje wil ook wel eens een feest bijwonen. 't Zou wat hinderen.”

„Zou Helena dáár kunnen sterven, Maarten?” vroeg zijn moeder hem ernstig.

„Je moet niet altijd aan dood en eeuwigheid denken, moeder,” antwoordde hij wrevelig. „Dat is geen leven voor een mensch. Wie met zulke gedachten rondloopt, wordt ten slotte een domper of dweper.”

Zijne moeder hoorde wel, dat er met Maarten over dit punt niet viel te redeneeren, daarom koos zij de wijste partij door te zwijgen.

„Kind,” zei ze tot Helena, toen zij beiden in de keuken waren, „je hebt nu eenmaal ja gezegd, maar verloochen toch den Heere niet.”

Het was opmerkelijk, hoe meer het feest naderde,

des te onrustiger werd Helena. Zij moest hare moeder gelijk geven: ze had lichtvaardig gehandeld. Maar ze kon immers nog bedanken voor het feest. Zoo kwam ze in tweestrijd met zichzelf. Brak ze haar woord, dan haalde zij zich het ongenoegen der rijke Joodsche familie op den hals. Hield zij zich aan hare belofte, dan Zij verkeerde in een pijnlijk geval. Ze besloot er eens met Van Dijk over te spreken. Toen deze alles vernomen had, zei hij: „Het was wel beter geweest, als je voor dat feestje bedankt had. Nu je evenwel je woord gegeven hebt, behoort je te gaan. Uw ja zij ja; maar toon dan ook daar, welken God je dient.” Deze raad was voorzeker goed, maar bracht Helena niet uit haar moeilijke positie. Dag en nacht dacht zij er over na, hoe toch te handelen. Zij pijnigde hare hersens, maar zag geen uitweg. Eindelijk sloeg zij den goeden weg in; zij vroeg biddend hulp en voorlichting aan Hem, wiens naam Raad is. Had zij dit toch eerder gedaan! Het komt in het leven van Gods kinderen wel meer voor, dat het zwakke schepsel gaat vóór den almachtigen Schepper. Toen zij in de eenzaamheid geknield lag voor haren God, ja toen gevoelde zij eerst hare zwakheid en nietigheid. Zij stortte haar hart uit voor den Heere, bij wien zelfs uitkomsten zijn tegen den dood. Gesterkt stond zij op: de Heere zou haar niet begeven noch verlaten. Die belofte had de eeuwig Getrouwe haar geschonken.

De feestavond was daar. In stemmig gewaad — veel te stijf voor een jong meisje naar het oordeel van Maarten — begaf zij zich biddend op weg naar het huis van den rijken Israëliet, waar de Sabbatsvrouw ¹⁾ haar inliet en mede naar de huiskamer nam.

„Als je wilt, kun je ons wat helpen, juf,” zei mevrouw, „want er valt nog heel wat te doen.” Als altijd was Helena bereidwillig om te helpen. Mevrouw vond, dat de juf bleeker zag dan gewoonlijk, maar nam er verder geene notitie van. Het was een loopen en draven om op tijd klaar te komen. Telkenmale klonk de schel: de Sabbatsvrouw bleef ten slotte

¹⁾ Christenvrouw, die de Joden op Sabbat bedient.

maar bij de deur staan om de gasten binnen te laten.

Wanneer we eens een blik slaan in den helder verlichten, prachtig gemeubileerden salon, dan zien we een uitgezocht gezelschap van heeren en dames gezeten rondom de mahoniehouten tafel. Zij behooren allen tot het Israëlietische volk: gelaatstrekken en spraak verraden, dat zij afstammelingen zijn van het „oude volk”. Wij zullen u niet vermoeien met eene beschrijving van de toiletten der dames, of de kleding der heeren. Zij waren allen gekleed naar de mode van den tijd, de vingers versierd met gouden ringen, waarin zich schitterende diamanten bevonden. De gastheer was dien dag jarig; vandaar het feestje. Rebekka en Sara zagen er beiden lief uit in haar lichte japonnen: hare oogen glansden van genoegen.

Met Helena hadden zij vluchtig eenige woorden gewisseld, want zij hadden nog eenige toebereidselen te doen voor den avond. Beluisteren wij de gesprekken, dan treft ons aanstonds de wereldsche toon. De dames hebben het druk over hoeden, mantels enz., de heeren spreken over politiek en geldzaken. Een der genoodigden, een Israëliet met sluwe oogen en een kolossalen krommen neus, misbruikte vaak den naam des Heeren, dat doet de vrome Jood niet: deze heeft eerbied voor de Wet; maar reeds in de dagen van ons verhaal helde het meerendeel van het Jodendom over tot het liberalisme. Vandaar dan ook hun onverschilligheid voor de gewoonten der oude vaders en den Joodschen godsdienst. Nu en dan hooren we zeggen: „Hij is een Christ”, de gewone manier van spreken als de Joden een Christen bedoelen. Naar de gewoonte der Israëlieten is de tafel als overladen met allerlei gebak en fruit. Ter afwisseling hadden Rebekka en Sara op de piano eenige liederen gespeeld, die met handgeklap en bravo's werden begroet.

„Ze spelen heel aardig,” zei lispelend eene deftige matrone. „Krijgen ze nog les van dezelfde juf?”

De gastvrouw, niet weinig geveleid door deze opmerking, antwoordde bevestigend en voegde er bij: „De juf zal van avond zelf spelen en er bij zingen.”

„Een ieder zijn smaak,” sprak eene der dames,

„maar ik zou er niet van houden om een Christ onder ons wat te laten zingen. Dat voorspelt niet veel goeds. Ik zou er niet van houden.”

„Zij is een aardig en bescheiden meisje”, zei mevrouw, „de kinderen houden veel van haar, nietwaar Rebek en Saar?”

„Zeker, moe,” antwoordden beiden. „De juf is altijd even vriendelijk. Laatst heeft ze zoo prachtig een Psalm gespeeld.”

„Wat zeg je daar?” vroeg de matrone ten hoogste verwonderd. „Een Psalm en dat in het huis van een Jood? Dat is verschrikkelijk!” De dame raakte door die mededeeling zoo van streek, dat zij den inhoud van haar kopje over het tafelkleed stortte. De gastvrouw leidde met tact het gesprek in eene andere richting, zoodat er over dit voorval niet meer werd gerept. Het middernachtelijk uur had reeds geslagen; maar men dacht er nog niet aan om te vertrekken.

Helena bevond zich in eene andere kamer met een paar dienstboden. Ruimschoots deelde zij in de versnaperingen en lekkernijen, maar toch gevoelde zij zich niet op haar gemak. Zij zou nog een moeilijk oogenblik moeten doormaken, maar zij geloofde, dat de Heere zoo getrouw is als sterk. Daar komt de uitnodiging tot haar om binnen te komen. Met eene beleefde nijging trad zij den salon in en groette het gezelschap vriendelijk.

„Kom juf,” zei de gastvrouw, „speel eens wat en zing er bij. Je moogt de piano of het orgel gebruiken,” „en,” viel mijnheer zijn vrouw in de rede, „je moogt spelen, wat je wilt.”

„Dat zeg ik ook,” vervolgde een kaalhoofdige Jood, die naast den gastheer zat, „een mensch moet vrij in zijn keus zijn.” Enkele dames zaten te gichelen en maakten zich vroolijk over Helena's stemmig gewaad. Deze zette zich neer voor het orgel. Na eerst eenige accoorden aangeslagen te hebben, speelde zij een aangrijpend schoon voorspel, hield even op en speelde daarna uit het hoofd Ps. 2:6.

Vreest 's Heeren macht en dient zijn majesteit;
 Juicht, bevend op 't gezicht van zijn vermogen,
 En kust den Zoon, vanouds U toegezeid,
 Eer u zijn toorn verdelg' voor aller oogen,
 U op uw weg tot stof doe wederkeeren,
 Wanneer zijn wraak, getergd door uw gedrag,
 U, onverhoeds, zou door haar gloed verteren,
 Tot staving van zijn lang gehoond gezag.

Prachtig klonk haar volle stem, heerlijk was de
 schoone toon van het orgel. Een kort maar krachtig
 naspel volgde en — Helena stond op, groette beleefd
 het zwijgende gezelschap en spoedde zich naar huis,
 waar haar moeder haar wachtte. Helena had van
 haren Heere getuigd, zij had het zaad van Gods Woord
 mogen uitstrooien. Zou de Heere er zijn wasdom
 over geven? Laat ons den tijd niet vooruitloopen:
 wie gelooven, haasten niet.

Keeren we nog eenige oogenblikken naar het feest-
 gezelschap terug en beluisteren we, wat daar na
 het vertrek van Helena gesproken werd. Nauwelijks
 was zij heengegaan, of de toorn, vooral van de dames,
 brak los.

„Het komt al uit, wat ik vanavond zei,” sprak eene
 der mevrouwen, dezelfde, die niets met Christenen
 ophad. „Ik vind het brutaal om zoiets te durven
 zingen in dit gezelschap. Dat meisje zou bij mij geen
 voet meer in mijn huis zetten.”

„Dat ben ik met u eens,” zei de oude matrone
 met krijschende stem. „Dat volk kent niet eens de
 wetten der wellevendheid. Zij denken de wijsheid in
 pacht te hebben. Weg met die lui! Zij zelve zijn
 oorzaak, dat ik ze haat.”

„De juf had wel een ander lied kunnen zingen,”
 merkte de gastvrouw op, „want ze kent er genoeg.
 Waarom ze juist zoo'n vers gezongen en gespeeld
 heeft, begrijp ik niet. Iemand beleedigen ligt niet
 in haar aard. We zullen het maar vergeten. Zij be-
 hoeft niet meer hier te komen om de meisjes les te
 geven, nietwaar man?”

„Och,” antwoordde deze kalm, „ik heb haar vrij-

heid gegeven om te zingen, wat zij verkoos. Dat heeft ze gedaan; wil jij haar echter niet meer hier doen komen, 't is mij goed." Het gesprek wilde na dit voorval niet meer vlotten. Het was diep in den nacht, toen het gezelschap scheidde.

Den volgenden morgen ontving Helena een koel briefje van mevrouw, die haar bericht zond, dat hare dochters geen muzieklessen meer noodig hadden. De dienstbode zou haar het lesgeld wel komen brengen.

„Daar heb je het al," zei Helena tot haar moeder.

„Kind," zei deze, „vertrouw op God en Hij zal het wèl maken." Helena miste in het vervolg deze inkomsten; maar zij wist ook, dat de Heere meer dan één zegen heeft. Had mevrouw zich van haar losgemaakt, er kon nog wel eens een tijd aanbreken, dat zij Helena vriendelijk zou uitnoodigen om te komen, al was het dan ook niet om muzieklessen te geven. De mensch overdenkt zijn weg, maar de Heere bestuurt zijne gangen.

HOOFDSTUK X.

„De Wonderdokter".

Nu Helena geen muzieklessen meer te geven had bij die Joodsche familie, wijdde zij zich hoofdzakelijk aan de huishouding, temeer omdat zij wel inzag, dat zij op den duur niet van de muziek zou kunnen bestaan. Zij was haar moeder in alles behulpzaam. De gezondheid van de weduwe Bloemers liet veel te wenschen over. Zij sukkelde veeltijds en ging langzamerhand achteruit. Als een Christinne droeg zij geduldig haar lijden. Het knorrighe humeur van Maarten kwelde haar niet weinig; met den dag werd hij onplezieriger. Arbeid zou hem eene gewenschte afleiding geven, maar waar was die voor hem te vinden? Ongedacht en onverwacht kreeg hij een werkkring. Meijer, de z.g.n. wonderdokter, vroeg om de hand van Truus. Hij had haar leeren kennen als

een degelijk meisje en wenschte haar tot vrouw. Haar moeder had er geen bezwaren tegen, zoodat kort na de verloving het huwelijk werd voltrokken. Meijer was niet meer werkzaam op de fabriek. Hij leverde kruiden aan een drogist en oefende, hoewel onbevoegd, de geneeskunde uit. Dit laatste vooral gaf hem een goed bestaan, want van heinde en ver kwamen zieken naar hem toe om door hem genezen te worden. Vooral in het genezen van maagkwalen was hij vermaard. Zoo had hij van een rijke boerin, die jarenlang aan eene maagziekte gesukkeld had en door zijne kruiden genezen was, een nette woning buiten Den Haag ten geschenke gekregen. 's Zomers verzamelde hij verschillende kruiden, droogde deze en verkocht ze aan een drogist. Tweemaal per week konden de zieken bij hem terecht. Dan had hij het verbazend druk. Hij zag naar hulp uit en stelde Maarten voor hem te helpen. Deze had er eerst om gelachen, maar bij nader inzien deed hij het. Beviel het hem niet, dan kon hij immers bedanken. Meijer betaalde zijn zwager royaal.

Nu deze afleiding had, week van lieverlede zijn knorrig humeur en keerde zijne vroegere vroolijkheid langzamerhand terug. Hij kon het met Meijer best vinden, al was deze een ernstig man. Op jeugdigen leeftijd stond hij alleen op de wereld. Door vreemden opgevoed, had hij weinig liefde ondervonden. Als jongeling had de Heere hem bekeerd. Reeds als knaap hield hij veel van bloemen en planten; daarin zag hij zoo duidelijk de hand van den Schepper. Op de markt te Amsterdam had hij aan een boekenstalletje eens een oud receptenboek gekocht, dagteekenende uit de zeventiende eeuw. Dit werk inziende, werd zijn lust tot onderzoek nog meer geprikkeld en nu ging hij in zijn vrijen tijd allerlei kruiden zoeken. Het viel hem niet moeilijk dezen of genen te bewegen het eens met zijne middelen te probeeren en werkelijk, menigeen had baat met die kruiden. De Heere zegende de middelen; want ootmoedig beleed Meijer, dat niet hij, maar God de geneesmeester was. Zulk een belijdenis nam de menschen voor hem in. Meer uit lief-

hebberij deed hij aan de „kruiderij”, zooals men het noemde, dan om er geld uit te slaan. Op lateren leeftijd was hij op eene fabriek als opzichter over het werkvolk gekomen, maar toch had hij zijne liefhebberij niet vaarwel gezegd. Wij hebben reeds gezien, dat hij geen blufferig kwakzalver was, die de menschen bedroog. Kalm hoorde hij de menschen aan, die tot hem kwamen, en gaf dan, wat naar zijne meening noodig was. Maarten had al spoedig eenige bedrevenheid gekregen in het rangschikken en trekken van kruiden. Zoodoende rolde het leven aangenaam voort. Eens per week kwam de familie bij moeder bijeen, die met genoegen zag, dat er vrede en liefde onder haar kinderen heerschten. Die goede moeder zou niet lang meer leven. Een beroerte verlamde haar gedeeltelijk en nu was zij hulpbehoevend als een pasgeboren kind. Wie zou haar nu verzorgen? Helena was de aangewezen persoon en kweet zich loffelijk van deze moeilijke taak. Het was haar nooit te veel haar moeder op te passen. Met toewijding en liefde deed zij het. Zij volgde nauwgezet de aanwijzingen van den dokter en leerde in korten tijd veel. 't Was voor haar een leerschool.

Wat zou de Heere er toch mee voor hebben, dacht zij meermalen, dat ik nu mijne lieve moeder verpleeg? Er komen wel meer vragen in onze ziel op, die we niet altijd aanstonds kunnen beantwoorden. Met alle leidingen, die de Heere met ons gelieft te houden, heeft Hij zijne wijze en heilige bedoelingen, al merken wij ze vaak niet op. Zoo ging het ook met Helena. Zijn onze oogen niet verlicht door den Heiligen Geest, dan dwalen we zoo menigmaal als een schaap, dat onbedacht zijn herder heeft verloren. Neergezeten aan het ziekbed harer moeder, bad zij den Heere om herstel van de zieke, maar had de Heere anders besloten, dat zij dan toch eenswillend mocht zijn met den weg, waarin Hij haar leidde. Aan de zieken-sponde leerde zij geduldig, biddend wachten. Meijer, die zijn schoonmoeder voortdurend bezocht, stond verbaasd over de gewilligheid en toewijding van Helena, die als een geoefende verpleegster hare moeder verzorgde. De trots van Maarten scheen ge-

broken. Zijn geheele manier van spreken en optreden was anders geworden. Toen hij bij Meijer was gekomen, had deze meermalen ernstig met hem gesproken. In het eerst zocht Maarten allerlei uitvluchten en kwam met allerlei drogredenen voor den dag om den godsdienst te bestrijden; maar hij kon noch met het een noch met het ander Meijer uit het veld slaan.

„Zie eens naar je moeder,” had deze hem gezegd, „met welk een heerlijke kalmte ziet zij den dood tegemoet. Dat heeft zij niet uit of van zichzelf: het geloof in Christus steunt en schraagt haar! Als jij eens zoo op het ziekbed werd neergeworpen, zou jij dan ook zoo gerust en blijmoedig den dood afwachten, Maarten? Vrienden kunnen je dan niet helpen, en als je Jezus niet bezit als Heiland en Zaligmaker, ziet het er hoogst treurig voor je uit. Wees toch gewaarschuwd en laat je leiden.” Maarten moest bekennen, dat zijn moeder een geloovige vrouw was, een Christinne, met een hart vol liefde voor den Heere. En wie was hij? Wat een groote ommekeer had er plaats gevonden met Helena! En was Van Dijk niet een Christen, die zijn kruis geduldig droeg? Ja, als hij den huisheer hoorde verhalen van Gods trouw en liefde, dan schaamde Maarten zich en voelde hij een leegte in zijn ziel. Hij kon toch ook gelukkig worden: de weg stond ook voor hem open. Wat hij in geen jaren had gedaan, deed hij weer. Hij las in den Bijbel en ging 's Zondags op om de oude, beproefde waarheid te hooren, zoo schaars gepredikt in die dagen. Hij begon het Koninkrijk Gods te zoeken tot blijdschap zijner moeder, wier einde nabij was. Op een avond, toen al hare kinderen thuis waren, zei de zieke: „Kinderen, ik ga naar huis. Houdt vrede onder elkander. De Heere zal onder u wonderen doen. Geeft mij een hand en een kus tot afscheid.” Van Dijk en zijn vrouw waren zacht de kamer binnengekomen en stonden ook aan het sterfbed. Wat glansden de oogen der stervende! Een heerlijke vrede rustte op het bleeke gelaat.

„Ik kom Heere Jezus” Dit waren

hare laatste woorden. Met den naam van Gods Zoon op hare veege lippen ontsliep zij zacht en kalm. Zij was afgelost van haar post. Zij rustte nu van haar arbeid en haar werken volgden haar na. Een treffende toespraak hield Meijer bij het graf zijner schoonmoeder, wier gedachtenis niet alleen bij de kinderen, maar ook bij vele leden der Kruisgemeente in eere bleef. Zoo had de onverbiddelijke dood een scheiding gebracht in de familie. Er werd besloten, dat Helena met hare zuster Marie zou blijven samenwonen. Eerstgenoemde zou trachten weer muzieklessen te geven; maar dit gelukte niet. Telkens waren anderen haar voor. Toch werd zij hierdoor niet ontmoedigd. Zij had geleerd haar weg op den Heere te wentelen en als wij dit doen, dan zullen onze gedachten bevestigd worden. Was het druk bij Van Dijk, dan hielp zij hem of bood diens vrouw hare hulp aan. Zoo was zij toch nuttig werkzaam. Kort na den dood harer moeder ontmoette zij op straat eene harer Joodsche leerlingen, namelijk Rebekka. Nauwelijks had deze de juf gezien, of zij kwam naar haar toe, reikte haar vriendelijk de hand en vroeg beleefd, hoe het met haar ging. Dit bewijs van liefde trof Helena bijzonder. „Met mij gaat het wel,” antwoordde zij beleefd, „hoe maakt uwe familie het?”

„O juf,” luidde het antwoord, „dat gaat nog al. Wij missen u zoo. Er wordt bij ons zelden op de piano gespeeld. Pa is zoo afgetrokken en moe schreit zoo dikwijls. Wat het is, weet ik niet. Ik heb er zoo dikwijls naar verlangd om u eens te ontmoeten; want ik heb u iets te vragen. Op dien avond zong u: „Kust den Zoon. Wie is toch die Zoon? O, zeg het mij!”

„Zoudt ge dat zoo gaarne weten, Rebekka?” vroeg Helena haar.

„Ja,” antwoordde Rebekka snikkend. „Ik heb het moe al dikwijls gevraagd, maar deze weet het zeker ook niet, anders zou ze het mij toch wel zeggen. Wie is Hij toch?”

„Die Zoon is de Zoon van God, Rebekka! de Heere Jezus, de Zaligmaker van zondaren. Zonder dien Zoon kan niemand zalig worden.”

„Hem ken ik niet, lieve juf!” beled de Jodin, „k heb nooit van Hem gehoord. Bij ons wordt er nooit over Hem gesproken. Zoudt u mij wat van Hem willen vertellen?”

„Heel gaarne, Rebekka, maar hier op straat gaat dat moeilijk. Misschien kom ik wel weer eens bij jullie. Als het 's Heeren wil is, zal het zeker gebeuren. Uit mij zelven doe ik het echter niet; want het briefje, dat ik eenige maanden geleden van je moe kreeg, was mij eene duidelijke aanwijzing om weg te blijven.”

„Ik hoop, juf, dat u spoedig weer bij ons komt. Wat u mij gezegd hebt, zal ik onthouden. Tot ziens, juf!”

Recht hartelijk namen beiden afscheid van elkaar. De Jodin had nu vernomen, wie die Zoon was, en liep peinzend verder. Helena dankte den Heere voor deze ontmoeting. Dat was toevallig, zegt de ongeloofige, maar het Woord Gods leert geheel wat anders.

Het spreekt van de Voorzienigheid Gods en dan zegt de Heidelbergsche Catechismus zoo onnavolgbaar schoon als juist: Zij is de almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde, mitsgaders alle schepselen, gelijk als met zijn hand nog onderhoudt en regeert, alzoo dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom en armoede en alle dingen, niet bij geval, maar van zijne Vaderlijke hand ons toekomen. De tijd zou het leeren, dat de ontmoeting dier twee door den Heere was gewild. De nieuwsgierigheid van Rebekka was bevredigd; maar aan die bloote wetenschap, dat Jezus de Zone Gods is, bezat zij weinig. Duizenden weten hetzelfde, maar leven en doen, alsof er geen Christus bestaat, voor Wiens rechterstoel eenmaal een ieder zal verschijnen om geoordeeld te worden. Zal het goed met ons zijn, dan moet de Heere eene gestalte in ons krijgen, Hij moet in ons geboren worden en dan gebeurt het niet zelden, dat de zondaar een heerlijk kerstfeest viert zelfs midden in den zomer. Het was opmerkelijk, dat Rebekka zulk een gewichtige

vraag had gedaan. Zij, een meisje van nauwelijks twee-en-twintig jaar, was de eenige van het gezelschap, dat naar den Heere Jezus vroeg, al was het dan ook maar verstandelijk.

Toen Helena aan Van Dijk mededeelde, wat een Jodin haar had gevraagd, zei deze: „Dat is Gods vinger en voor u een aanwijzing, dat de Heere werk voor u heeft. Wat die arbeid zal zijn, kan ik u niet zeggen; maar dat hierop meer zal volgen, geloof ik stellig. Een onverschillig mensch vraagt niet naar Jezus. Wacht maar geduldig af.”

Meijer was van hetzelfde gevoelen en zag er ook 's Heeren hand in. Als de Heere werkt, kan niemand het keeren. Dat bleek ook duidelijk in het leven van Maarten, die zich leerde kennen als zondaar voor God. De Heere opende zijn blinde oogen en schonk hem de vergeving zijner zonden om Christus' wille. Zijn moeder had immers gezegd, dat God wonderen onder de kinderen zou doen! Maarten was de eerste, die na haar dood werd toegebracht tot de gemeente, die zalig wordt. De lijn der genade zette zich voort onder de familie der weduwe. De oude dominee was op hoogen leeftijd in de vaste hope des eeuwigen levens ontslapen. Ook deze getrouwe prediker der waarheid, door velen miskend en gegriefd, was één der weinigen, die den Christus der Schriften vrijmoedig had verkondigd en velen tot zegen was geweest. Zijn gedachtenis blijve in eere bij hen, die de waarheid liefhebben.

Maarten ondervond, dat wie eerst het koninkrijk Gods zoekt en zijn gerechtigheid, hem alle dingen zullen worden toegeworpen. In Den Haag werd hem een betrekking van vertrouwen aangeboden door een schatrijk heer. Deze zocht iemand, flink ontwikkeld met administratieve kennis voor zijn boerderijen. Maarten was hem aanbevolen door een hooggeplaatst persoon van een der departementen in de residentie als uitstekend geschikt voor die betrekking. Het is licht te begrijpen, dat de gewezen officier de betrekking met dank aan den Heere aannam. Hij gevoelde zich zoo klein tegenover die weldaad, door

God hem geschonken en bleef ootmoedig jegens den Heere. Hij genoot een aanzienlijk jaargeld, zoodat zijn beide zusters, Helena en Marie, geen drukkende zorgen hadden voor dit tijdelijke leven. De Heere had gedaan boven bidden en denken. Zijne Voorzienigheid gaat over alles en allen, maar in het bijzonder over het volk, dat Hij zich ten erve heeft uitverkoren.

HOOFDSTUK XI.

Onrust.

Kalm en vredig vloten de dagen voor Helena heen. Met muzieklessen hield zij zich niet meer bezig: zij deed met behulp harer zuster de huishouding. Uit liefhebberij had zij een muziekstuk gecomponeerd, dat getiteld was: „De ware rust”. Een boekhandelaar te 's Gravenhage had het uitgegeven, maar op uitdrukkelijk verlangen der componiste haar naam op het titelblad niet vermeld. Het stuk viel zeer in den smaak van het christelijke publiek en beleefde tal van herdrukken. Rebekka had het veelgeprezen lied ook gekocht. Zij begreep van de woorden niet veel; de melodie vond zij prachtig. Zij speelde het vaak op de piano en dan — 't was toch vreemd — kwam telkenmale het gesprek met Helena haar voor den geest. Zij kende de ware rust niet, omdat zij den Heere Jezus niet bezat. Het ontging haar ouders volstrekt niet, dat zij menigmaal zat te peinzen en zoo afgetrokken was. Zij gevoelde zich zoo eenzaam, vooral na het vertrek van Sara, die in het buitenland op een Joodsche kostschool was geplaatst.

Rebekka moest wat afleiding hebben, zei haar moeder, dan zal ze wel wat opfleuren. Het scherpe oog der moeder had wel opgemerkt, dat haar dochter iets voor haar achterwege hield. Op hare vragen kreeg zij nooit een beslist, afdoend antwoord. Steeds was het: „Och moe! wat zal ik u zeggen!” en dan

begon zij meermalen te schreien. „Als ik dit lied lees, dan word ik steeds weemoedig,” en zij overhandigde haar moeder het muziekstuk.

„Lees het dan ook niet,” zei haar moeder bits, „speel en zing vroolijke verzen. Jij moet zulke liedjes niet aanzien. Een meisje op jouw leeftijd behoort andere gedachten te hebben. Binnenkort ga je eenige weken logeeren bij tante Rachel. Hoe vind je dat?”

„Ik bleef liever thuis, moe,” antwoordde Rebekka, „ik houd niet zoo bijzonder van tante. Zij is altijd zoo liefdeloos jegens niet-Joden.”

Wanneer haar moeder nu eene opmerkelijke vrouw was geweest, dan had zij uit dat laatste gezegde kunnen opmerken, dat haar dochter er andere gevoelens op nahield dan de meeste Joden; maar zij, de wereldsche vrouw, beschouwde die uitdrukking als een meisjesgril.

„We hebben haar geschreven, dat je komt en daar blijft het bij, Rebek!” sprak de Jodin, die niet het minste vermoeden had, dat haar dochter iets zocht.

Zoo zou dan Rebekka voor eenigen tijd het ouderlijke huis verlaten.

Tante Rachel ontving haar vriendelijk en bracht haar al spoedig in aanraking met andere Jodinnen. Zij was weduwe en zeer rijk en behoorde tot de orthodoxe partij der Joden. De sabbat werd streng door haar gevierd, alsmede alle Joodsche feestdagen. Het was niets dan vorm. Met de meeste nauwgezetheid volgde zij de bevelen der rabbijnen op; maar dat was alles. Nooit las zij een boek, of het moest door een Jood geschreven zijn. De Christenen haatte zij. Alleen die van „de natie” waren, stonden goed bij haar aangeschreven. Nauwkeurig onderzocht zij den koffer van Rebekka, of er soms „verboden boeken” in waren; want haar broer — de vader harer logée — was liberaal en nam het zoo nauw niet met lectuur. Zij duldde geen christelijke geschriften in haar huis. Nu, op dat punt kon tante gerust zijn: nicht had geen gevaarlijke boeken binnengesmokkeld.

Op een keer samen door de stad wandelend, bleef Rebekka plotseling staan voor een gebouw, waarop

met groote letters te lezen stond: „Predikt het Evangelie aan alle creaturen.”

„Tante,” vroeg Rebekka, „dit huis is toch geen synagoge?”

„Welneen,” was het antwoord, „daar komen de Christenen bijeen. Een dominee preekt wat, ze zingen met elkaar en dan gaan ze heen,” zei de oude Jodin lachend.

„Wat is het Evangelie, tante?”

„Maar kind, hoe kom je aan die vraag? Ik sta verbaasd, dat je me zoo iets vraagt. Laten we maar gauw doorloopen, anders doe je me misschien nog meer gekke vragen.” Tante was boos geworden, want onderweg gaf zij luide hare verontwaardiging te kennen over het gedrag van Rebekka, die op de bitse uitvallen het stilzwijgen bewaarde. Thuiskomende riep tante vertoornd uit: „Dat komt er van, als de Joodsche kinderen liberaal opgevoed worden! Ze vragen je naar zaken, waar ze niets mee te maken hebben. Verleden jaar is hier een Jood afvallig geworden. Hoe is het mogelijk!” Handenwringend liep de Jodin met driftige stappen de kamer heen en weer, luid jammerend over dien „ongelukkige”.

„O, Rebekka! houd je toch ver van die Christenen, want het zijn verleiders! Ze kunnen zoo lief spreken, maar hun doel is altijd om je afvallig te doen worden.”

„Tante,” merkte Rebekka op, „Sara en ik hebben drie jaar les gehad van eene Christin, die met ons nooit gesproken heeft over het Christendom. Zij is een lieve juf, waar ik veel van houd.”

„Die heeft jou ook al bedorven,” snauwde tante haar tegen. „Zwijg maar, want ik wil er niets meer van hooren.”

Van dat oogenblik af heerschte er eene minder goede verhouding tusschen tante en nicht. Eerstgenoemde behandelde haar logée uit de hoogte, wel vriendelijk, maar toch op een grooten afstand. Zooveel mogelijk deed Rebekka haar best om vroolijk en opgeruimd te schijnen; maar zij kon tante niet altijd gelijk geven, vooral niet als zij het Jodendom dier dagen zoo prees en hoog verhief. Het waren twee

wijd uiteenlopende karakters, die het op den langen duur niet met elkaar zouden kunnen vinden, omdat zij te veel verschillend dachten en oordeelden. Verlangend zag dan ook Rebekka, wier gangen door hare tante nauwkeurig werden nagegaan — een bewijs, dat deze jegens hare nicht argwaan koesterde — naar het einde van den logeertijd uit. Het was op een Vrijdag, dat tante zich ongesteld gevoelde. Er moesten noodzakelijk eenige boodschappen gehaald worden. De dienstbode was ziek, zoodat Rebekka de aangewezen persoon was om dat werk te verrichten; maar dan moest tante eenigen tijd alleen blijven. Laatstgenoemde vond dat echter geen bezwaar, mits haar nicht spoedig terugkwam. Deze belofde zulks en was niet weinig verheugd zich eens alleen te kunnen bewegen in de stad.

De boodschappen waren spoedig gekocht, zoodat zij nog een straatje omliep. Haar weg leidde voorbij een boekenstalletje. Hier stond ze eenige oogenblikken stil. Haar oog viel op een boekje, dat tot titel had: „De bekeering van eene Jodin tot het Christelijk geloof.” Spoedig was zij het met den boekverkooper eens over den prijs en stopte het weg tusschen de losgetornde voering van haar mantel, want als de Argusoogen van tante Rachel iets bespeurden, dan kon er wel een vreeselijk tooneel op volgen.

Gelukkig, tante merkte niets en prees haar nicht, omdat deze zoo spoedig was teruggekomen. Maar waar zou Rebekka voor de snuffelende tante het boekje verbergen? Na lang peinzen besloot nicht het werkje te verstoppen onder een matras van haar ledikant. Ze zou 'smorgens vroeg opstaan om het op haar slaapkamertje te lezen. Zoo gedacht, zoo gedaan. Op een morgen stond zij zeer vroeg op en zette zich tot lezen. De inhoud boeide haar. Ze kon het niet tot het einde brengen, want ze hoorde voetstappen op de trap. In een oogenblik had zij het boekje onder een der kussens van haar bed gelegd en zette zich toen met de hand onder het hoofd voor het raam neer. Voorzichtig deed tante de deur der slaapkamer open en vroeg verbaasd: „Kind, waarom ben je zoo vroeg op?”

„Ik heb zware hoofdpijn, tante, en ben toen maar opgestaan. Het wordt iets beter, zoodat ik probeeren zal nog wat te slapen.”

„Doe dat Rebekka,” zei tante. „Ik hoorde voetstappen op je kamertje en wilde weten, wat dat te betekenen had. Kan ik je soms van dienst zijn?”

„Dank u wel tante,” luidde het antwoord. „Ik ga direct liggen.”

Tante Rachel sukkelde de trap af tot groote blijdschap van Rebekka, die nu, daar het zonnetje hare stralen vroolijk door het venster wierp, op bed in liggende houding voortging met lezen. Van slapen kwam natuurlijk niets. Met een diepen zucht legde zij het boekje onder het kussen neer en viel in een lichte sluimering. Met schrik werd zij wakker: de torenklok sloeg acht uur. Het eerst greep zij naar het boekje en borg het zorgvuldig weg. De belangstellende vragen harer tante beantwoordde zij beleefd, maar hoorde met onverschilligheid naar haar zoutloos gepraat.

's Avonds gingen beiden naar een concert. Tante genoot, maar nicht niet. Haar geest was met andere dingen bezig en om van de vervelende vragen der praatzieke vrouw af te zijn, zeide Rebekka, dat het prachtig was geweest. Op hare legerstede dacht de logé na over 't geen ze in den vroegen ochtend had gelezen. Het boekje bevatte in eenvoudige en onopgesmukte taal de bekeering eener Jodin, met name J. Wenceli, die door den omgang met Christenen het Christendom leerde kennen. Na veel worstelingen en strijd vond zij den Messias. Verstooten door hare familie, maar door den Heere aangenomen als zijn kind, vond zij vrede in het kruis van Jezus Christus. Tot haar dood was zij een waardige discipelin des Heeren, die het op haar sterfbed getuigde: „Jezus is mijn Heere en Koning”. Dit verhaal, u in korte trekken meegedeeld, liet niet na een ernstigen indruk te maken op het ontvankelijk gemoed van Rebekka, die uit vrees voor haar vijandige tante het boekje verbrandde.

Een paar dagen vóór Rebekka naar haar ouders terugkeerde, duwde een colporteur met een Joodsch

uiterlijk haar een papier in de hand, waarop het volgende te lezen stond: „Joden, Abrahams nakroost, beminden om der vaderen wil, nu een verworpen volk. Joden, weleer de begunstigden boven al de volken der aarde, het volk in wiens midden Israëls God zijne woningen had; Joden, aan wier voorvaderen ik eene zoo dure verplichting heb, voor de getrouwe bewaring der Schriften van Mozes en de Profeten; Joden, wier val de rijkdom, wier verwerping de verzoening geweest is; Joden, die of zonder eenige vertroosting van het hart, knagen aan de dorre schors van eene uitgediende schaduwwet, of bij de ervaring, dat alle verwachtingen van den Messias op louter misrekening uitloopen, bijkans allen godsdienst laten varen, en op zijn best genomen beschaafde naturalisten worden: Joden, op wie het oordeel der verblinding en verharding rust tot op dezen dag; Joden, meer gevoelens kan ik nu niet dragen; Joden, nu bloedt mijn hart, nu druipt mijn oog. Joden, nu ga ik knielen voor Abrahams God met de bede: „Och, of Israëls verlossing uit Sion kwam!” Joden, de God van Abraham leeft, Hij die uit steenen Abrahams kinderen verwekken kon, o, wie zal leven als God dat doen zal, wat zal zulk een ontnuchtering anders zijn dan een beven uit de dooden.

Joden, nu roept, nu schreeuwt mijne diepbewogen ziel u toe: mijne toegenegenheid en het gebed, dat ik voor ulieden tot God doe, is tot uwe zaligheid.”

Dit aangrijpende woord van wijlen P. Broes deed Rebekka de tranen uit de oogen springen. Zij las en herlas dit geschriftje op den weg, dien zij te gaan had. Was het dan werkelijk zoo treurig met de Joden gesteld? Of zou het ook schimptaal tegen haar volk kunnen zijn? Zij kon nog niet beslissen, wat de waarheid was; maar hare ziel was ontrust geworden. Zij begon sterk naar Helena te verlangen, die kon haar wel inlichtingen geven omtrent een en ander; maar hoe vreemd was het haar toch! Zij gevoelde eene trekking naar Eén, Dien zij niet kende! Wat zou dit toch beteekenen? vroeg zij zich zelve af. Zij kon die vraag niet beantwoorden. „Ik wil het weten,”

zei ze met beslistheid, terwijl zij het gedrukte papier in haar portemonnaie stak. In hare ziel was eene snaar aangeraakt, die voortdurend trilde en hare onrust nog meer deed toenemen.

Tante vond, dat Rebekka er 's avonds minder goed uitzag en gaf haar den moederlijken raad wat vroeger dan gewoonlijk te gaan slapen. Nicht volgde dien raad op; maar de slaap week van hare oogen. Het ging haar als Asaf, die klaagde: „Gij hielt mijnne oogen wakende; ik was verslagen, en sprak niet.” Langen tijd weende zij. Had zij maar iemand, die haar met raad kon bijstaan! Zij gevoelde het hulp noodig te hebben. „O, God!” riep zij snikkend uit, „help Gij mij!” Eindelijk was de nacht voorbij. Lachend speelden de zonnestralen op het raam en keken guitig door de glazen.

Rebekka stond op en las nogmaals het papier. „Wat zijn de Joden dan toch ongelukkig,” zei ze zacht, „maar dan ben ik het ook; want ik behoor tot dat volk.” Als men zich er van bewust is ongelukkig te zijn, dan drukt die gedachte de ziele zoo zeer, maar leert men tevens uitzien om gelukkig te worden. Het is het begin van redding, al kan de ziele het zich niet verklaren en al wordt elke bloesem geen vrucht, waar de Heilige Geest werkt, kan niemand dien keeren. Zorgvuldig verborg Rebekka haar zielestrijd voor tante en hield zich bij het afscheid goed. Zij verlangde naar Helena, die in haar oog de eenige was om haar te onderwijzen. En de Heere wil in zijne groote barmhartigheid nog nietige, zwakke menschen gebruiken om zijn raad te volvoeren. De ontvangst thuis was minder hartelijk dan gewoonlijk. Al spoedig vernam Rebekka, dat tante allerlei kwaad had geschreven naar haar ouders, 't geen haar deed besluiten in het vervolg niet meer die boosaardige zuster van haar vader te bezoeken; want het bleek haar ten duidelijkste, dat tante eene stokebrand was van de ergste soort. Rebekka bevond zich in haar ouderlijk huis op haar gemak. Wel was hare ziel onrustig; maar zij werd nu niet gekweld door eene achterdochtige, spionneerende tante, wier lust

het scheen te zijn haar edelste gevoelens te kwetsen. Zwakke en teere planten hebben vooral warmte, maar bovenal liefde noodig. En zulk een teedere plant was Rebekka.

HOOFDSTUK XII.

Gewichtige besluiten.

Als de engel des doods in onze nabijheid rondwaart en zijne offers kiest; als bekenden rondom ons vallen; als onze nabestaanden door den ijzeren greep van den dood worden aangevat, dan vraagt de lichtzinnige mensch niet zelden met angst in het hart: wanneer zal het mijn beurt zijn? Wordt hij voorbijgegaan, dan wijkt de vreeze des doods weer voor eenigen tijd, en het oude, zondige leven van tevoren gaat zijn gewonen gang, alsof er geene roepstemmen tot bekeering waren geweest. Zoo hard is de natuurlijke mensch. Door de zonde zijn wij onadeld en is de kroon ons van 't hoofd gevallen. Wanneer we echter in de rechte verhouding tot onzen God komen te staan, dan moeten we wederom geboren worden. Dit is het werk des Heiligen Geestes. Die Geest des Heeren blaast, waarheen Hij wil en werkt ontdekkend en vertroostend. Aan dien Geest had Rebekka een dringende behoefte, zonder dat zij het zelf wist. Op 's Heeren tijd zou zij de waarheid van het Schriftwoord ervaren: Niet door kracht noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden, zegt de Heere der heirscharen. Zij zou nog meer in de engte gedreven worden. In de straat, waar hare ouders woonden, waren eenige typhusgevallen voorgekomen met doodelijken afloop. Een meisje, zoo oud als Rebekka, was door die verraderlijke ziekte aangetast en overleden. Zij had de overledene zoo goed gekend. Toen het lijk naar de rustplaats der dooden werd gebracht, was de kist als 't ware bedekt met kransen en bloemen. De doode had hieraan niets.

„Zou hare ziel ook zoo onrustig geweest zijn als de mijne?” vroeg Rebekka zich zelve af. „Ik leef nog, maar spoedig kan het ook mijn beurt zijn.” Dergelijke overwegingen kwamen in hare ziel op en vermeerderden de vrees voor den dood. Al een paar keeren had zij getracht Helena eens te bezoeken, maar steeds kwam er iets in den weg, waardoor zij verhinderd werd gevolg te geven aan haar voornemen. Rebekka dacht het bij het schepsel te vinden en zoo menigeen is van datzelfde gevoelen. Bij den Heere moet het gezocht worden, bij Hem alleen; want God is het, die het hart bekeert. Zij wist echter niet beter. De dwalende brengt de goede Herder terecht en leidt ze op een weg, waarop zelfs de dwazen niet dwalen kunnen. Werd het rechte pad steeds ingeslagen, dan zou de ziel zich menige teleurstelling besparen; maar ons dwaalzieke hart is altijd geneigd bijpaden in te slaan, welke van het groote doel afleiden, vandaar zoo tal van bittere ervaringen.

Rebekka gevoelde zich niet wel door loomheid en aanhoudende hoofdpijn. Een ontboden geneesheer schreef haar rust voor, maar vond de ziekteverschijnselen zoo verontrustend, dat hij haar ouders ernstig aanraade naar geschikte hulp uit te zien om haar te verplegen. Op de vraag van haar vader, of het typhus was, gaf de geneesheer een ontwijkend antwoord; maar drong er op aan, dat er hulp kwam. Men kon nooit weten, waar de ongesteldheid op uit liep.

„Weet u soms iemand, die geschikt is voor ons kind?” vroeg haar vader den arts. „U is met zulke zaken beter op de hoogte dan wij.”

„Ik ken een meisje,” luidde het antwoord, „dat uitstekend voor dat doel gebruikt kan worden. Gedurende den tijd, dat ik hare moeder heb behandeld, is het mij duidelijk gebleken, dat die juffrouw zeer geschikt is om eene zieke te verplegen. Ik kan u niet zeggen, of zij de verzorging dezer zieke op zich zou willen nemen; maar ik herhaal, dat zij uitstekende eigenschappen bezit voor de verpleging van zieken.”

Rebekka had dit gesprek aangehoord. Ik wou,

dacht ze, dat het de juf maar was, die de dokter bedoelde.

„Wie is dat meisje, dokter?” vroeg mevrouw.

„Helena Bloemers. Ik weet niet, of u ze soms kent. Het is iemand uit den burgerstand. Zij heeft geduld en tact om met zieken om te gaan.”

„Die kennen we heel goed,” antwoordde mevrouw, „zij heeft onze beide meisjes muzieklessen gegeven.” Een vluchtig rood bedekte het aangezicht der moeder, voor wier geest het beeld van de juf plotseling verrees.

„U kunt het haar wel eens vragen,” zei de arts, „maar talm niet; want ik vrees, dat uwe dochter ernstig ziek wordt.” De geneesheer vertrok.

Rebekka haalde ruimer adem, nu zij den naam gehoord had van de juf, aan wie zij zoo dikwijls dacht.

„Moe,” vroeg de zieke vleierend, „zult u het haar vragen, of zij mij wil komen verzorgen? Ik heb het zoo graag, dat zij komt.”

„Zeker,” zei haar vader, „dat zullen we doen en spoedig ook.”

Maar wie zou het de juf vragen? En zou dit mondeling of schriftelijk geschieden?

„Ik geloof, dat het 't beste is, als jij het zelf haar gaat vragen,” sprak de heer des huizes. „Jij kent het meisje goed.”

„Ja, moe,” zei Rebekka, „doe u het.”

Mevrouw beloofde het te zullen doen en wel dien middag. Rebekka was gerust over dit antwoord en telde reeds de uren, dat de juf hier zou zijn. Zij geloofde, dat Helena het verzoek harer moeder zou inwilligen. Het was voor hare moeder geen gemakkelijke gang naar de juf, die door haar bits briefje eenige maanden geleden zoo onbeleefd was behandeld; maar mevrouw was moeder en eene rechtgeaarde moeder, van welke religie ook, doet alles voor haar zieke kind.

Helena zag vreemd op, toen mevrouw haar bezocht, maar ontving ze niettemin vriendelijk. Wat kon de reden van dat bezoek zijn? Zij kon zich maar niet voorstellen, waarom mevrouw haar met een visite vereerde. Zij zou niet lang daaromtrent in het onzekere

verkeeren, want mevrouw deelde haar mede, dat Rebekka ziek was en dat zij iemand zocht, die hare dochter wilde verplegen. „En,” vervolgde mevrouw, „nu kom ik u beleefd vragen, of u Rebekka zoudt willen oppassen. Zij wil het ook gaarne. U zult ons zeer verplichten door het te doen.”

Met groote verbazing had Helena de Jodin aan-gehoord, die hare hand greep en zei: „Lieve juf! vergeef mij, dat ik u zoo onbeleefd heb behandeld.”

„Daaraan denk ik in 't geheel niet meer, mevrouw,” antwoordde Helena, „we moeten immers vergeven en vergeten? Maar wat u mij vraagt, is geen kleinigheid. Ik heb mijn moeder tijdens hare ziekte verzorgd; maar of ik dit een ander zal kunnen doen, weet ik niet. Zeg u mij toch eens, hoe komt u juist aan mij? In deze groote stad zijn meisjes, die op dit gebied veel meer ervaring bezitten dan ik.”

„De dokter heeft u ons dringend aanbevolen, lieve juf,” zei mevrouw, „zeg maar ja, dan is ook Rebekka verheugd.”

„Dat kan ik nu nog niet zeggen, mevrouw, maar ik beloof u, dat ik u morgen bericht zal zenden, of ik zal komen of niet. Daar kunt u op aan.”

Hoe mevrouw ook op een gunstig antwoord aandrong, Helena bleef bij haar besluit en wenschte haar bezoekerster het beste met de zieke. Mevrouw vertrok en liet Helena achter.

„Heere,” zoo vroeg deze aan haar Vader in den hemel, „is dat een aanwijzing van U om te gaan naar mijn vroegere leerlinge?” De Heere gaf antwoord op haar bede, al was het niet met een hoorbare stem. Zij gevoelde in haar geweten, dat het Zijn wil was om de zieke te verplegen; maar zou haar familie het wel goedkeuren, dat zij ging? Ook nu zou weer blijken, dat de Heere een effen baan maakt in de harten der menschenkinderen en dat zijn raad zal bestaan. Als gewoonlijk kwamen de naastbijwonende familieleden wekelijks bij elkaar. Die goede gewoonte zou ook hedenavond plaats hebben. Aan Marie had Helena gezegd, wat Mevrouw was komen vragen en zie, onmiddellijk zei Marie tot haar: „Dat mag je niet weigeren, Lena!”

„Maar dan komen alle huishoudelijke zorgen voor jouw rekening, zusjelief!”

„Dat is wel waar, maar ik ben nu gezond en sterk en als ik met koken in de war zit, vraag ik het juffrouw Van Dijk.” Zoo werden verschillende bezwaren als met één pennestreek weggevaagd. Toen het kleine gezelschap, waartoe ook Van Dijk en diens vrouw gerekend werden, gezeten waren rondom de tafel, kwam het gesprek al spoedig op de talrijke typhusgevallen in de stad. Het was voor Helena, of zij tot spreken uitgenoodigd werd en toen zij mededeelde welk verzoek dien middag tot haar gericht was, zei Maarten: „Dat meisje moet je gaan oppassen, Helena! Je kent haar en nu haar moeder het je zelf heeft gevraagd, mag je het volstrekt niet weigeren.” „Of zij de typhus heeft of niet,” sprak Meyer, „ik beschouw het als een roeping van den Heere om haar te verplegen. Is het niet wonderlijk, dat een Christin geroepen wordt bij een Jodin? Er zijn hier in de stad toch zeker wel Israëlitische meisjes om zieke Jodinnen te verplegen, en nu moet jij komen. 't Is wonderlijk.”

„Dat is het ongetwijfeld,” vervolgde Van Dijk, „de Heere heeft met alles Zijn wijze en heilige bedoelingen. Het is best mogelijk, dat Helena ook moet gaan om de zieke bekend te maken met dien Eéne naam onder den hemel tot zaligheid gegeven. Je hebt de zieke te verplegen en het zaad van Gods Woord daar te strooien.”

„En wat is je besluit, zuster?” vroeg Maarten haar.

„Om te gaan,” antwoordde zij, „en wel morgenochtend. Marie zal het in 't vervolg wel dubbel druk hebben, maar zij heeft me gezegd niet op te zien tegen wat meer werk. Als de eene hand de andere wast, worden beide schoon.”

Onder aangename gesprekken werd de avond doorgebracht.

Op verzoek van Maarten deed Van Dijk het gebed. Deze smeekte den Heere om zijn zegen over allen, maar in 't bijzonder over Helena, die eene zware taak op zich had genomen. Meyer zou op zijn terugreis

een briefje brengen aan de Joodsche mevrouw, die ongetwijfeld in spanning verkeerde omtrent den uitslag van haar bezoek. Het was reeds laat in den avond, toen hij zacht schelde aan het huis van den rijken Israëliet. Mevrouw kwam zelf voor en nam het briefje in ontvangst. Zij kon haar nieuwsgierigheid niet bedwingen: in de verlichte gang opende zij de enveloppe en las toen het korte, maar veelzeggende antwoord: „Mevrouw, ik kom morgen, Helena”. „Gelukkig!” riep de Jodin verheugd uit, „ze komt!” Dit belangrijke bericht werd door mevrouw zelf aan Rebekka meegedeeld, die er zich niet weinig over verblijdde. Zoo was dan het oogenblik nabij, dat de zieke weer eens met Helena zou kunnen spreken en haar kon zeggen, wat haar ziel ontrustte.

Rebekka bracht een slapeloozen nacht door en zag met vurig verlangen uit naar de komst van Helena, die zich den volgenden morgen op weg begaf, als:

Zuster, zonder ordekleed,
Niet den naam van zuster dragend.
Maar met zusterliefde schragend,
Wie gebukt gaat onder 't leed.

Jezus volgend op zijn spoor,
Die door leven en door sterven,
Eeuwig heil ons wou verwerven,
Gaat zij helpend 't leven door.

Dankbaar is ze als haar de Heer'
Roept om and'ren te verkwikken,
Door haar woorden, door haar blikken,
Door haar handdruk soms nog meer.

Troosteresse is haar naam.
God heeft haar die taak gegeven:
Te verheld'ren and'rer leven,
Maakt haar tot dat werk bekwaam.

Heil u, als u op uw pad
 Zulk een zuster mag bejeeg'nen,
 Met haar vriendschap u wil zeeg'nen;
 Dank den Heer', voor zulk een schat.

HOOFDSTUK XIII.

Dienende liefde.

Helena had als meisje van ruim twintig jaren, biddend een gewichtig besluit genomen. Het leven had voor haar volstrekt niets van zijn waarde verloren, integendeel. Als Maria had zij voor zich het goede deel gekozen en nu eerst zou blijken, dat zij haar Heiland en Koning oprecht liefhad. In eenvoudig, stemmig gewaad, vervoegde zij zich aan het huis van den rijken Jood, waar zij aanstonds binnengelaten en allervriendelijkst ontvangen werd. Door de zorgen van mevrouw was voor haar in de ziekenkamer een ledikant geplaatst. Toen Helena de zieke groette, gleed er een glimlach over het bleeke gelaat van Rebekka, die de hand harer vriendin geruimen tijd krampachtig vasthield, zonder één woord te kunnen uiten. Tranen van aandoening rolden uit haar oogen en ook Helena moest zich bedwingen om niet te schreien. Wat was Rebekka vermagerd! Haar oogen stonden zoo dof; een pijnlijke trek lag op haar mond. De dokter, die in dien tusschentijd gekomen was, gaf aan Helena de noodige aanwijzingen en onderzocht de zieke nauwkeurig. De man der wetenschap hield zijne gedachten verborgen; maar het was aan den ernstigen blik van zijn gelaat wel te bespeuren, dat zijn patiënte doodelijk krank was. Volslagen rust was voor deze zieke zoo hoogst noodzakelijk. Zij mocht weinig spreken; want vermoeidheid kon voor haar de treurigste gevolgen hebben. Schier onhoorbaar liep Helena door de kamer. Op den juisten tijd werden aan Rebekka de geneesmiddelen toegediend. Bij de minste beweging

bevond zich Helena bij haar ziekbed. Mevrouw kwam nu en dan eenige oogenblikken in de kamer. Sara mocht uit vrees voor besmetting voorloopig niet thuis komen. Alleen mijnheer kwam geregeld informeerden, hoe het met de zieke ging. Op aanraden van Maarten zou Helena een dagboek aanleggen. We nemen er het voornaamste uit over.

7 Sept. Wonderlijk zijn 's Heeren wegen! Ik ben weer bij de Joodsche familie, nu niet om muzieklessen te geven, maar om Rebekka, die ernstig krank is, te verzorgen. In mijn oog is zij gevaarlijk ziek. Moge de Heere dat jonge leven sparen om Zijns Naams wille!

9 Sept. Een vreeselijken nacht heeft de zieke doorgemaakt. In hare ijrende koorts sprak zij allerlei wartaal. Zoo smeekend zag zij mij aan. Ze wilde haar bed verlaten, maar dit mocht niet. „Lieve juf!” riep zij menig keer, „help me toch! Er brandt een vuur in mijn ingewanden. Water! water!” Langzamerhand keerde hare kalmte terug. Tegen den ochtend viel zij in eene lichte sluimering. De dokter zei me, dat de crisis nabij was. Mevrouw schreit den ganschen dag. Mijnheer is afgetrokken stil. De Sabbatsvrouw bracht een tros heerlijke druiven voor de zieke.

12 Sept. Ik vrees het ergste. Rebekka heeft hooge koorts en ijlt voortdurend. De dokter geeft weinig hoop op herstel. Mijne bede zend ik op tot den Heere, bij wien uitkomsten zijn zelfs tegen den dood.

13 Sept. De zieke is kalmer dan gister en vroeg mij haar iets voor te lezen. Dit heb ik gedaan. Zij luisterde met aandacht, toen ik haar voorlas Joh. 1:1—34. Moge de Heere het woord zegenen aan haar hart! 's Middags vroeg Rebekka mij: „Juf! wat beteekent Evangelie?” Deze vraag verraste mij. „Wel, lieve, dat wil zeggen: blijde boodschap. Het is eene heerlijke, goede en blijde tijding, dat de Heere Jezus in de wereld is gekomen om zondaren zalig te maken.” Ik dacht bij mij zelve: hoe zou zij toch daaraan gekomen zijn? Zij is vandaag bijzonder kalm.

14 Sept. De Heere zij geloofd en geprezen! De dokter zegt, dat de zieke wat beter is. Zij is helder

van geest en de koorts is niet zoo hoog. „Juf,” zei ze met zwakke stem, „ik heb laatst op een grootgebouw zien staan: Predikt het Evangelie aan alle creaturen! Ik vroeg aan tante, bij wie ik logeerde, naar de beteekenis van het woord Evangelie; maar deze wist het niet. Nu weet ik 't van u. Zoudt u mij nog eens wat willen voorlezen uit dat boekje?” Zij bedoelde het Nieuwe Testament. Ik voldeed gaarne aan haar verzoek en las voor Luk. 2.

15 Sept. De crisis is voorbij. De zieke is doodelijk zwak. De Heere heeft mijn gebed genadiglijk verhoord. Zij mag een weinig bouillon.

14 Sept. 's Middags is hier de rabbi geweest, een man met een norsch en onvriendelijk gezicht. Hij deed, of hij mij niet zag en sprak eenige voor mij onverstaaubare woorden met Rebekka. Zonder mij te groeten ging hij de kamer uit. In de gang had hij met mijnheer een heftige woordenwisseling.

18 Sept. De zieke gaat langzaam wat vooruit. Telkens moet ik haar wat voorlezen. Jesaja 53 vond zij zoo schoon. Het is mij een waar genoegen, haar bekend te mogen maken met het Woord van God. Zij doet mij dikwijls moeilijke vragen.

20 Sept. Hare tante is hier geweest. Sluwheid en valsheid straalden uit hare staalgrijze oogen. Zij sprak op temenden toon en vroeg mij, of Rebekka lezen mocht. Ontkennend beantwoordde ik deze vraag, maar zei haar, dat ik de zieke nu en dan iets voorlas. „Als het dan maar iets goeds is,” sprak zij bits. „Dat kan ik u verzekeren, mevrouw!” zei ik.

21 Sept. Rebekka vroeg mij, of ik het lied kende: De ware Rust. Ik knikte van ja. „Ik ken die rust niet, juf!” klaagde ze. „Kent u die?” „Ja,” antwoordde ik blijmoedig, „de Heere Jezus heeft mij die rust geschonken,” en toen sprak ik met haar over den goeden Herder, die zijne lammeren opzoekt en draagt in zijn armen. Luister maar eens en ik las Jes. 40: 1—11.

23 Sept. De zieke mag eenige oogenblikken het bed verlaten. De Heere maakt het goed. Zij verzocht mij eens te spelen: De ware Rust. Ik heb dit gedaan. Ik sprak met haar over den Christus.

26 Sept. De dokter heeft gezegd, dat Rebekka goed vooruit gaat en dat hij niet meer elken dag komt. Zij mag 's morgens en 's middags een half uur opzitten. Mijnheer en mevrouw zien er beiden opgewekt uit en komen elken dag een poosje in de kamer. Ik ben vandaag erg moe en slaperig.

30 Sept. Met Rebekka wandel ik eenige malen de kamer op en neer. Ik moet haar stevig vasthouden, anders valt ze wegens zwakte. Nu en dan leest zij in mijn Nieuwe Testament en dan bespreken wij het gelezene.

4 Oct. Als het zonnetje schijnt, mag Rebekka eenige oogenblikken in de buitenlucht. Dat vindt zij heerlijk. We wandelen dan samen in den tuin achter het huis. Zij vertelde mij vandaag het een en ander van hare tante, bij wie ze gelogeerd had. Rebekka heeft een ontvankelijk gemoed. Als ik mij niet bedrieg, werkt de Heilige Geest in hare ziel.

7 Oct. Sara is voor een week overgekomen. Zij is een flinke jonge dame geworden, maar het blijkt een wereldsch meisje te zijn. Ze is wel vriendelijk jegens mij, maar achterhoudend en misbruikt 's Heeren naam schier onophoudelijk. Zij heeft haar mond vol van bals en concerten en schijnt uitsluitend te leven voor haar plezier. Met Rebekka kan zij slecht overweg: deze is in haar oogen te stijf.

14 Oct. Sara is weer vertrokken. Het is gelukkig weer stil in huis. Af en toe wandel ik bij mooi weer met Rebekka eens in de stad. Geregeld, hoewel stil, leest zij in den Bijbel, dien zij bewaart onder haar peluw.

18 Oct. Een vreeselijke slag heeft het gezin getroffen. Mijnheer is plotseling aan eene beroerte gestorven. Mevrouw was radeloos van schrik. Rebekka hield zich flink. Ik heb haar een Bijbel in klein formaat gegeven.

22 Oct. Mijnheer is begraven. Mevrouw is nog vreeselijk zenuwachtig. Een notaris uit de stad zal de zaken regelen. Ik moet nog eenige weken blijven, tot Rebekka geheel hersteld is. Voor het leven van mevrouw wordt gevreesd.

27 Oct. Mevrouw is gestorven. Rebekka is bitter bedroefd. Ik wijs haar op den Heere, die ons kastijdt tot ons nut. Zij ziet de toekomst donker in. Een familielid is gekomen om op den inboedel te passen. Het is doodsch in huis. Ik wilde vertrekken, maar moet op uitdrukkelijk verlangen blijven.

31 Oct. Mevrouw is begraven. De familie heeft besloten, dat Rebekka bij haar voogd, die in Groningen een groote manufacturenzaak heeft, zal inwonen. Mij is vijfhonderd gulden toegekend voor de verpleging van Rebekka. Het doet Rebekka innig leed, dat wij moeten scheiden. Ik tracht haar te troosten en spreek tot haar over den Heere, die het noodig oordeelde, dat wij scheidden.

2 Nov. Het geld is mij ter hand gesteld en met weemoed in mijn ziel neem ik afscheid van Rebekka. Zij heeft mij gezegd, dat haar oom een strenge Jood is. Ik heb tot haar gezegd: Vertrouw op God, Hij zal het maken. Een kus en een handdruk en — Rebekka is vertrokken. De Heere zij met haar."

Hier eindigt het dagboek van Helena, die zich weer bevindt bij haar zuster Marie en met liefde de huishoudelijke bezigheden met deze deelt. Veel had Helena in de laatste weken doorgemaakt. In den geest bevond zij zich bij Rebekka, die thans zoo ver van haar gescheiden was. Hoe zou het haar gaan, in wier ziel het zaad van Gods Woord was gestrooid? Zou zij den Messias vinden? Helena hoopte het en zocht voor haar telkens het aangezicht des Heeren.

Gedurende de afwezigheid van Helena was er niets belangrijks in de familie voorgekomen. Juffrouw Van Dijk, die lijdende was aan verval van krachten, ging langzamerhand achteruit. Helena bood haar de behulpzame hand, gedachtig aan het woord des Apostels: „Draagt elkanders lasten". Na een lang en geduldig lijden legde deze zieke het rouwgewaad af: zij vond kort voor haar sterven vrede in het bloed van den Heere Jezus. Uit dankbaarheid voor hare liefdevolle toewijding schonk Van Dijk haar honderd gulden,

die Helena haar zuster Marie gaf, omdat deze met zoo groote trouw gedurende haar afwezigheid het huishouden had bestuurd. Steeds kleiner werd de kring, maar geen nood: de Heere blijft. Had Hij een zijner kinderen overgebracht naar het Vaderhuis, een ander zou in Sion geboren worden. Zoo wisselen droefheid en vreugde elkaar menigmaal in dit onbestendige leven af.

HOOFDSTUK XIV.

In den smeltkroes.

Ruim een jaar was heengesnel en nog had Helena niets vernomen van Rebekka, die het haar toch stellig beloofd had meermalen te zullen schrijven. Zou zij mij geheel vergeten? vroeg Helena zich dikwijls af. Zij kon het moeilijk gelooven en toch . . . Helena bleef voor haar vriendin het aangezicht des Heeren, biddend en hopend, zoeken. De Heere is voor Zijn volk zoo menigmaal een verrassend God. Dat zou ook nu weer blijken.

Op een vinnig kouden dag in December schelde een net gekleede juffrouw aan de woning van Helena. Marie opende de deur en zag voor zich een deftige dame. Deze vroeg haar naar Helena Bloemers. Bovengekomen herkende Helena haar aanstonds. 't Was Rebekka, op wier gelaat de sporen van lijden duidelijk zichtbaar waren. Allerhartelijkst was de ontmoeting van beide vriendinnen. Vreugdetranen rolden over beider wangen.

„Nu ben je mijn gast en blij je een poosje hier,” sprak Helena, opgetogen van blijdschap.

„Dat doe ik gaarne,” zei Rebekka, „ik sta nu geheel zelfstandig. Wat heb ik toch naar je verlangd! God heeft mijn bede verhoord. 'k Heb veel geleden en gestreden, maar de Heere heeft uitkomst gegeven. 'k Ben geen Jodin meer, maar eene Christin, lieve juf! Zoo mag ik je zeker nog wel noemen, niet?”

„Noem me zooals je zelf wilt, Rebekka! We zijn nu zusters, want we belijden denzelfden Heere en Heiland. Hoe verblijdt het mij van je zelf te mogen hooren, dat je het Christelijk geloof omhelsd hebt.”

„Meer dan dat, Helena,” sprak Rebekka met vuur, „ik heb den Messias gevonden. Hij is mijn Heiland en Verlosser. O, ik heb zulk een bangen strijd gevoerd, eer ik me gewillig leerde overgeven aan Koning Jezus. Nog zegen ik het oogenblik, dat jij me sprak van Hem. Ik gevoel me nu zoo gelukkig, lieve juf.”

„Als je uitgerust bent, vertel je ons wel het een en ander, nietwaar?” vroeg Helena vriendelijk.

„Zeker, zeker,” antwoordde zij, „ik kan nu reken-schap geven van de hoop, die in mij is. Zou ik ver-zwijgen, wat de Heere aan mijne ziel gedaan heeft?” riep zij geestdriftig uit. „Nee, dat nooit!”

Zij stond, lezer of lezeres, in de eerste liefde, en dan kan de mond niet zwijgen van den Heere. Dan roept men zoo gaarne ieder toe: „Zoek Jezus en volg Hem!” Is men wat meer gevorderd op den weg des levens, dan vermindert die levendigheid, maar wordt de staat der ziel meer bevestigd. Er zijn zuigelingen, kinderen en vaders in de genade. Meermalen mochten wij in ons leven personen ontmoeten, die in de eerste liefde verkeerden en met verheuging der ziel vernamen we van hen de wonderen der vrije genade. De kennis-making met Maarten, wiens ziel ook gered was en die met blijdschap getuigde van zijn Heiland en Verlosser, was niet minder hartelijk. Het kleine gezelschap was gezellig bijeen en onder het theedrinken vertelde Rebekka van haar lijden, strijd en overwinning. Wij zullen haar zelf laten spreken en luisteren met aandacht en belangstelling naar 't geen zij ook tot ons te zeggen heeft.

„Diep bedroefd,” zoo sprak Rebekka, „met tranen in de oogen, verliet ik de stad mijner geboorte om te gaan naar eene vreemde plaats; want ik had tevoren nooit een voet in Groningen gezet. Mijn tante ontving mij niet bijzonder vriendelijk en mijn nichtjes zagen mij met een wantrouwend oog aan. Nauw-keurig werden mijn koffers ontpakt en mijn boeken

ontgingen de scherpe bliken mijner tante niet. Men scheen naar iets te zoeken, maar vond het niet."

"Heb je geen andere boeken bij je?" vroeg tante, mij brutaal aanziende.

"Neen," antwoordde ik kort, „maar het was een leugen; want ik bezat er nog één, dat ik voor geen schatten wilde missen. Het was een kleine Bijbel, dien ik aan een kettinkje om den hals dag en nacht bij me droeg. Ik kreeg een kleine kamer, waarin een ledikant stond. Het raam zag uit op een breede straat, zoodat ik achter de gordijnen ongestoord zou kunnen lezen. Om zeker te zijn dat ik niet bespied kon worden, stopte ik in de opening van het slot eenige kleine stukjes papier. Een paar dagen ging het goed. De norschheid van tante week en ook de nichten werden wat vriendelijker; maar toen ik voorstelde op den Sabbat eens een flink eind te gaan wandelen, barstte er een storm van verontwaardiging over mijn hoofd los. U moet weten, dat oom een zaak in manufacturen had met tal van rijke klanten. Op Sabbat, reeds vroeg, werd de winkel gesloten. De Sabbatsvrouw verrichtte de allernoodigste bezigheden, terwijl mijn oom, hoe stipt hij ook was, de kas opmaakte en na afloop daarvan op mij begon te razen als een dolleman. Tante tierde en de nichten zagen mij met een blik vol verachting aan.

"Dat zullen we je hier wel anders leeren," krijschte mijn tante met heesche stem. „Jij bent een Jodin en jij zult den Sabbat houden."

"Maar tante," bracht ik bescheiden in het midden, „het wandelen is toch niet verboden."

"Zoolang jij hier bent," zei oom norsch, „zal dat niet gebeuren. Jij bent veel te liberaal opgevoed. Je hebt toch niet met een Choj¹⁾ gesproken? Je bent hier ondergeschikte."

"Het geld der Christenen wilt u wel hebben," merkte ik spijtig op. Oom lachte valsch; tante gaf mij een harden vuistslag in het gelaat, dat het bloed mij uit den neus vloeide. Ik zette mij in postuur om

1) Een Joodsch scheldwoord voor Christen.

me te verdedigen als dit noodig was, maar liet de opgeheven rechterhand weer zakken en barstte in tranen uit.

„Ga naar je kamer!” gebood oom. Ik haastte mij aan dat bevel te voldoen en wierp mij weenend te bed. „Heere,” bad ik, „sta Gij mij bij, wees Gij mijn hulp!” Dien nacht kon ik niet rusten: ik was zoo zenuwachtig. 's Morgens stond ik vroeg op en zette mij neer voor het raam om in den Bijbel te lezen, maar de zon was nog niet opgegaan. Nauwelijks vielen de lichtstralen door het raam, of ik sloeg mijn Bijbel open en las Jesaja 53. Ik kan u niet zeggen, hoe ik gesterkt werd door dat hoofdstuk. 't Was of iemand mij in 't oor fluisterde: heb goeden moed! Mijn tranen liet ik den vrijen loop: ik kon ze niet bedwingen. Met de beste voornemens kwam ik in de woonkamer, waar de familie reeds geschaard zat om de tafel. Van mijn morgengroet werd weinig notitie genomen. Mijn vragen naar een en ander bleven onbeantwoord. Oom zei me onverwacht, dat mijn erfdeel was meegefallen, maar de grootte der som noemde hij niet. Ik beschikte over geen dubbeltje. Brieven kon ik niet schrijven, want alle schrijfgereedschap ontbrak me. Met allerlei plagerijen kwam tante voor den dag; zij was mij voortdurend een kwelgeest. Hoe meer zij mij echter sarde, des te meer las ik den Bijbel en zocht ik steun bij den Heere. 's Avonds en niet minder 's nachts stortte ik mijn hart uit voor God, want ik had gelezen: Roep mij aan in den dag der benauwdheid en Ik zal er u uithelpen. Op een avond, dat oom en tante met verachting over den Christus spraken, kon ik mij niet langer inhouden.

„Als u den Messias kende,” zei ik, „zou u niet zoo spreken.”

Oom sprong op en schreeuwde me toe: „Je bent gek, morgen zal ik een dokter laten komen om je te laten onderzoeken. Weg! voort! uit mijn oogen!” En als een vagebond zond hij mij naar het kamertje waar ik voortaan moest blijven. Eten en drinken werd mij daar gebracht. Toen kon ik ongestoord lezen in mijn Bijbel. Mijn familie bemoeide zich

niet met mij. Ik zat gevangen, als in eene cel. Het Joodsche Paaschfeest naderde en dat geeft heel wat drukte in elk Israëlietisch gezin. 't Is een doode vorm, anders niet. Aardewerk, potten, schalen, enz. werd vernieuwd. Een der nichtjes kwam mij zeggen, dat ik naar beneden mocht komen. 't Was dus een groote gunst, dat ik mijn gevangenis voor een tijd kon verlaten.

„Je kunt in het vervolg weer in ons gezelschap verkeerem,” sprak oom, „als je tenminste die dwaze en gekke praatjes voor je houdt. Heb je dat begrepen, Rebekka?”

„Ik zal voortaan probeeren te zwijgen,” antwoordde ik kalm, „maar u zult eenmaal voor God verschijnen en Hem rekenschap geven, hoe ik hier behandeld werd. Mijn vader moest het eens weten!”

„Uw hemelsche Vader sloeg u gade, Rebekka!” zei Helena, „Hij ziet de tranen, welke zijne kinderen schreien en bewaart die in zijn flesch.”

„Als de Heere mij niet had bewaard, zou ik de hand aan mijzelve geslagen hebben,” vervolgde Rebekka, „want van alle kanten werd mij het leven moeilijk gemaakt; maar hoe zij mij ook plaagden en tergden, het bidden in de eenzaamheid kon men toch niet beletten. Toen wij aan den Paaschdich waren gezeten, kwamen met kracht deze woorden in mijn ziel: „Want ook ons Pascha is voor ons geslacht (namelijk) Christus”. 1 Cor. 5:7. Wellicht is het u niet bekend, hoe de tegenwoordige Joden het Paaschfeest vieren. Ik zal het u zeggen. Er is een bepaald aantal drinkbekers; gewoonlijk zijn er vier. Het eerste wat een Joodsch huisvader op iederen Sabbat doet, dat doet hij ook het eerst op het Paaschfeest. Hij neemt, vóór men gaat eten, den feestkelk op en zegent dien, drinkt er uit en laat hem rondgaan. Vervolgens staat men (niet hier, maar in het Oosten) van de tafel op en wast men zich de voeten. Daarna zet men zich weer aan de tafel en de huisvader breekt het brood en geeft het den zijnen. Daarna geeft hij den tweeden beker en gaat nu over tot den Paaschmaaltijd, bij welken de derde beker gedronken wordt.

De Paaschmaaltijd bestond oorspronkelijk in het eten van een gebraden lam; na de verwoesting van stad en tempel heeft het eigenlijke offer, en dus ook het Paaschoffer, opgehouden; immers de wet acht geen offer heilig buiten de heilige plaatsen. Nauwgezette Joden zetten echter nog altijd een stuk van een gebraden lam of een gebraden schapebout, of een enkel beentje ter gedachtenis op de tafel. Aan het einde van den maaltijd en vóór het aanheffen van het hallel (de lofzang, Ps. 113—118) drinkt men ten slotte insgelijks een beker wijn, welke de vierde beker is en de beker der dankzegging genoemd wordt. De broodbreking ging den Paaschmaaltijd vooraf, de beker der dankzegging ging rond na den maaltijd.

Deze woorden bleven mij bij, ook toen ik den Heere 's avonds biddend vroeg: „Heere Jezus! zijt Gij het ware Paaschlam?” Het begon in mijn ontruste ziel te schemeren. 't Was mij, of de nevel, die mij omhulde, plotseling was weggevaagd. Ik leerde een blik slaan op mij zelve en zag nu bij het licht des Heiligen Geestes, dat ik een zondares was voor God. Bange, o zulke bange oogenblikken heb ik doorgeworsteld. Mijne zonden rezen als hooge bergen voor mijn geestesoog op. Ik wist geen raad met mij zelve. De duivel verontrustte mij ook niet weinig. Ik gebruikte weinig spijs en drank. O, dacht ik meermalen, als ik nu in dezen toestand eens kwam te sterven, dan was ik verloren. Het was mij, of ik telkens in mijn Bijbel lezen moest. Het gebeurde op een nacht, dat ik het weer zoo benauwd had en dacht te sterven.

O God! smeekte ik, wees mij genadig! En alsof iemand het tot mij zei, klonk in mijn ziel: „Ik ben de uwe en gij zijt de Mijne”. Een ongekende vrede daalde in mijn ziel. Het is mij onmogelijk te beschrijven, wat ik toen smaakte en ondervond.

„Heere Jezus!” riep ik uit, „o, wat ben ik nu onuitsprekelijk gelukkig!” Ik gevoelde geen wrok of wrevel jegens mijn familie en had mijn blijdschap wel willen uitroepen; maar de omstandigheden geboden mij voorzichtig te zijn. Mijn verandering verzweg ik; maar tante had zeker iets bemerkt in mijn gedrag

en begon mij opnieuw te kwellen. Kort na mijn bekeering was het op een Zondagmiddag zeer druk in den winkel. Men kwam handen te kort om de klanten te bedienen. Toen kwam tante mij vragen om te helpen. Ik weigerde zeer beslist; het was Zondag, zei ik.

„Nu, wat geeft een Jodin om den Zondag?” vroeg zij mij onvriendelijk.

„Ik ben geen Jodin meer,” antwoordde ik haar.

„Je bent gek,” snauwde zij mij toe en liet mij alleen. 's Avonds werd ik door de geheele familie uitgescholden en wierp men mij de vreeselijkste vervloeking en naar het hoofd. Die menschen waren woedend op me.

„Ik zal je laten opsluiten,” dreigde mijn oom, „want het mankeert je in je hersens.”

„Vergeet niet, dat ik meerderjarig ben,” zei ik. De man maakte zich zóó boos, dat hij bont en blauw in zijn aangezicht werd. 't Was een verschrikkelijk tooneel. Ik zocht mijn kamertje op en was zoo aangedaan, dat ik over mijn gansche lichaam beefde.

Lezen kon ik niet. Gekleed wierp ik mij te bed en bracht een slapeloozen nacht door. Was ik hier maar vandaan, dacht ik. „Heere, verlos Gij mij!” was mijn hartgrondige bede. Den volgenden morgen kwam er een dokter, die mij nauwkeurig onderzocht. Deze verklaarde mij voor normaal, zoodat mijn oom zijn voornemen om mij in een krankzinnigengesticht te doen opnemen, niet kon volbrengen. Men schuwde mij, of ik aan een besmettelijke ziekte leed. Niemand sprak met mij, alleen de werkvrouw wisselde met mij eenige woorden. Het huis kon ik niet verlaten; maar de Heere verhoorde mijne bede. Ik had van mijn oom wel eens gehoord, dat er in de stad een hoogst bekwaam advocaat woonde. Diens naam had ik goed onthouden; maar wat baatte mij dit? Kon ik hem maar eens een briefje schrijven, maar ook deze gelegenheid miste ik. Maar er gebeurde iets, waardoor ik op straat kwam. Een paar dagen na dat tooneel ging de geheele familie wandelen. De Sabbatsvrouw paste op het huis, de winkel was gesloten. Toen allen vertrokken waren, kleepte ik mij aan.

Het was mijn stellig voornemen om het huis te ontvluchten. Ik schreef een kort briefje, dat ik heengegaan was om niet weder te keeren en legde dit op mijn tafel. In de gang ontmoette ik de Sabbatsvrouw, die mij vroeg, waar ik heenging.

„Je mag de deur niet uit,” zei ze, maar eer zij het deurslot kon omdraaien, wierp ik de voordeur open en rende de straat op. Nu was ik vrij en liep verder. De Heere maakte mijn weg voorspoedig. Ik wist heg noch steg in de stad en liep eenige straten door. Onderweg vroeg ik een net gekleed persoon, waar advocaat Z. woonde.

„Ik ben de persoon, naar wien U vraagt,” antwoordde hij beleefd.

„Wenscht u mij soms te spreken?”

„Zeer gaarne,” luidde mijn antwoord.

„Ga u dan maar mee, juffrouw,” zei hij, „nog een paar minuten en ik ben thuis.”

Het was een groot huis, waar hij woonde. Binnenkomende, vroeg hij mij, of zijn vrouw ook tegenwoordig mocht zijn bij ons gesprek.

„Wel zeker, mijnheer,” antwoordde ik. Hij liet mij in de huiskamer, waar mevrouw mij vriendelijk ontving. Ik vertelde hem de reden van mijn komst en vroeg hem mij te willen helpen.

„Natuurlijk,” zei hij, „wil ik dit gaarne doen. Wij zullen uw oom eens tot zijn plicht brengen.” De advocaat schreef een volmacht, die ik teekende en begaf zich 's avonds naar mijn oom, met wien hij geruimen tijd sprak. Mevrouw bood mij vriendelijk aan zoo lang te blijven, tot mijn zaak was afgehandeld. Dankbaar aanvaardde ik dit beleefde aanbod. Ik wist niet, waar ik was. De gulle hartelijkheid van mevrouw trof mij bijzonder. Zij had medelijden met mij en toonde dit met de daad. De advocaat gaf mijn oom veertien dagen den tijd om rekening en verantwoording te doen van mijn geld. Gedurende dien tijd leerde ik mevrouw kennen als een degelijke huisvrouw en mijnheer als een rechtschapen man. Mijn erfdeel bedroeg ruim vijftigduizend gulden met de rente. Het werd belegd als eerste hypotheek op solide gebouwen,

zoodat ik nu de vrije beschikking heb over een aanzienlijk vermogen en uit de macht mijner vijandige familie bevrijd ben. Van mijn zuster Sara ontving ik een brief, waarin zij schreef, dat ik dood voor haar ben. Ik kan niets anders voor haar doen dan den Heere vragen, of Hij haar blinde oogen wil openen. Mijn oom berichtte mij een paar dagen geleden, dat ik voor hem niet meer besta. Alzoo ben ik door mijn bloedverwanten verstooten, maar de Heere heeft mij aangenomen. En dit laatste is verreweg het beste.

Nu ben ik vrij in tweeërlei zin. Geregeld heb ik de godsdienstoefeningen der Christenen te Groningen bijgewoond. Ik wensch voor mijn belijdenis te leeren en verlang naar mijn doop. Bij welk kerkgenootschap ik mij zal aansluiten, weet ik nog niet. De Heere zal mij te dien opzichte ook wel leiden en licht geven. In Israëls God geloof ik; den Messias der Joden heb ik gevonden; de Heilige Schrift is mij dierbaar. Wat de toekomst zal brengen, is mij onbekend; maar naar ziel en lichaam behoor ik Hem toe, die mij getrokken heeft uit de duisternis en mij bracht in het licht. O, mochten de oogen van het verblinde Jodendom eens opengaan voor het heil, dat de Heere Jezus het biedt!"

„Amen," liet Helena op deze bede volgen. Het kleine gezelschap was onder den indruk van het verhaal der toebrenging van deze zuster uit Israël tot de gemeente, die zalig wordt. Het scheen, dat Rebekka niet vermoeid was door het lange spreken; want na een korten rusttijd zei ze: „Helena, ik ben aan u nog iets verschuldigd. U hebt mij zoo uitstekend verpleegd en nu wil ik u als bewijs van hoogachting en diepgevoelden dank een aandenken schenken. Gelieve dit van mij aan te nemen." Zij overhandigde Helena een gesloten couvert, dat een gezegeld papier bevatte, waarop geschreven stond: „Jaarlijksche lijfrente voor Helena Bloemers te 's-Gravenhage ten bedrage van driehonderd gulden, welk bedrag zal uitbetaald worden gedurende haar leven in vier gelijke termijnen door den bankier . . . te 's-Gravenhage."

Met klimmende verbazing las Helena deze beschikking. Zij kon schier geen woorden vinden om de

schenkster haar dank te betuigen voor dit bewijs van edelmoedigen en hartelijken dank. Het gewichtige document werd in de kast gelegd, waar het goed bewaard was.

Het middernachtelijk uur had reeds geslagen. Als de daden des Heeren worden vermeld, vliegt de tijd als met arendsvleugelen voort.

Hoe onuitsprekelijk goed is de Heere toch voor allen, die Hem vreezen. Hij zorgt voor hen niet alleen in dit tijdelijke leven, maar schenkt ze uit louter goedheid de eeuwige zaligheid. Hij redt ze uit gevaren en beveiligt hen tegen de stormen der tijden; Hij hoort hun geroep en verlost hen; Hij is nabij allen, die Hem aanroepen. Welgelukzalig is het volk, welks God de Heere is.

HOOFDSTUK XV.

Een nieuw leven.

Het waren aangename tijden, welke Rebekka doorbracht bij de familie Bloemers. De jeugdige plant, die behoefte had aan liefde, ontwikkelde zich langzamerhand onder de stralen van de zonne der gerechtigheid. Helena was haar een hand en een voet op den weg des levens. Geheel vrijwillig wenschte Rebekka zich aan te sluiten bij de gemeente onder 't kruis: zij werd bijzonder gesticht door den waardigen leeraar, die het volle Evangelie met ernst predikte en wiens handel en wandel overeenstemde met zijne leer. Eer nog een jaar verlopen was, werd zij gedoopt en had belijdenis des geloofs afgelegd. Hare belijdenis maakte een diepen indruk op de leden dier gemeente, welke met blijdschap deze zuster in haar midden ontving.

Rebekka had een kleine, doch nette bovenwoning gehuurd in eene stille straat der stad en bracht haar tijd niet in ledigheid door. Eene stad, op een berg liggende, kan niet verborgen blijven, en zoo zal ook de geloovige ziel vruchten der bekeering voortbrengen. Nu Rebekka was wedergeboren, had zij andere idealen

dan te voren. Zij was jong en schoon, bezat een aanzienlijk vermogen, maar er was „beslag” op haar gelegd door den Heiligen Geest. Zij wilde zoo gaarne nuttig zijn voor haar Heere en Koning, dien zij vurig liefhad. Verschillende plannen had zij bedacht, maar niet één was nog tot uitvoering gekomen. Zij sprak er eens over met Helena, die zij dikwijls bezocht.

„De Heere zal u op zijn tijd wel werk geven,” had deze haar gezegd en het kwam precies zoo uit. Op een mooien zomerschen dag eens door de straten der stad wandelende, vroeg een kleine jongen haar om een aalmoes. Het eerlijke gelaat van dien tengeren knaap boezemde haar vertrouwen in. Op haar vragen vernam zij, dat de kleine vent dien dag nog niets gegeten had. Vader was dood en moeder erg ziek. Zij woonde in een der vele nauwe en donkere stegen, waaraan groote steden zoo rijk zijn.

„O, juffrouw,” smeekte de knaap, „ga u maar eens met me mee, dan kunt u het zelf zien, hoe ziek mijne moeder is. We zijn zoo arm.”

Met geweld moest Rebekka haar tranen terughouden. Wat een verschil! Zij zoo gezegend en dit kind zoo arm. En toch heeft dezelfde God armen en rijken geschapen. Zij volgde den haveloos gekleeden jongen door een wirwar van straten en sloppen en kwam ten slotte in een ellendige steeg. De knaap ging haar voor op de trap, die naar een vertrek leidde, dat meer op een varkenshok dan op een kamer geleek. Daar lag op een bos stroo en gedekt door tal van lompen, eene vrouw met zwarte kringen om de oogen en doodsbleek. Zulke schreeuwende armoede had Rebekka nog nooit aanschouwd. Een vunzige lucht stroomde haar tegen en in die bedorven atmosfeer huisden menschen. De jongen kuste zijne moeder op haar voorhoofd. Hij hield veel van haar. Ja, in krotten en stegen wordt vaak meer liefde gevonden dan in de groote huizen van vele vermogenden. Wat zou Rebekka nu doen? Er viel weinig te spreken, er moest gehandeld worden en spoedig ook. Zij beloofde de weduwe over een paar uur terug te komen en hield woord. Zij keerde terug met Helena, wie zij

met een en ander in kennis had gesteld. Nu had Rebekka werk gevonden. De arme weduwe, die letterlijk aan alles gebrek leed, werd door een dokter onderzocht. Deze verklaarde, dat de vrouw naar zijne berekening hoogstens een paar dagen nog zou leven: zij verkeerde in het laatste stadium der tering. Zij kon geen voedsel meer tot zich nemen, hoe haar zoontje Karel er ook bij haar op aandrong, het eens te probeeren. Door de zorgen van Rebekka lag de zieke op een zacht bed en werd door een der buurvrouwen opgepast. Het kwam op het zeggen van den geneesheer uit: reeds den volgenden dag stierf de weduwe. Karel hield krampachtig de hand der doode in de zijne en schreide heete tranen. Wie zou nu voor hem zorgen? De bureu leden zelf gebrek. Familie bezat hij niet. Wie zou zich dan over hem ontfermen? God, die een Vader is der weezen, lezer of lezeres! Wat de Heere ons in zijn Woord zegt, blijft van kracht voor alle geslachten en voor alle tijden: Hij is de eeuwig Getrouwe. Hartverscheurend was het tooneel, toen het ventje met zachten drang verwijderd werd van de gestorven vrouw. „Moeder! moedertje! hoor je me niet, lief moedertje!” riep hij voortdurend. Deze roerende taal sneed Rebekka door de ziel. Zij trachtte het bedroefde kind te troosten en te kalmeeren. „Ik wil voor je zorgen, Karel,” zei ze tot hem, „je moogt bij mij blijven. Is dat goed?” Ongeloovig zag hij haar met zijne betraande oogen aan, als wilde hij haar vragen: „Is dat wel waar?” „Zeker, mijn jongen,” herhaalde Rebekka, „als je wilt, mag je bij me blijven. Dan zal ik voor je zorgen.”

„Dan ga ik met u mee, juffrouw,” sprak hij beslist. „Moeder kan mij toch niet meer hooren. Ze was altijd zoo goed voor me.”

Rebekka verliet met Karel het sterfhuis. Onderweg kocht zij voor den knaap onder- en bovenkleeren, zoodat hij er op den dag der begrafenis van zijn lieve moeder netjes gekleed uitzag. Aan de hand van Rebekka stond hij aan het graf der geliefde doode. Weemoedig blikten zijn helder-blauwe oogen in de groeve der vertering. Wat er op dat oogenblik in zijn

kinderziel omging, is alleen den Heere bekend. Teruggekeerd in de kamer, haalde Karel uit de vermolmde tafellade een vies boekje. Daarin lag in een papiertje gevouwen het portret zijner moeder. „Dat mag ik,” zei hij tot haar, „dat zal ik bewaren. Kijk eens, juffrouw,” en de knaap drukte een kus op die beeltenis. Met goedvinden van den commissaris van politie werden de weinige meubels, oud en versleten, verdeeld onder eenige buurvrouwen, die de doode hadden afgelegd. Alle onkosten werden door Rebekka betaald.

Het was voor haar, die zelf nog geen vijf en twintig jaar telde, een heele onderneming het kind van een ander op te voeden; maar met het oog op den Heere, die wijsheid geeft, als we er Hem om bidden, had zij die moeilijke taak vrijwillig op zich genomen in de vaste overtuiging, dat een jongen, die zijn moeder zoo hartelijk liefhad als Karel, geen slechte knaap kon zijn. Tot hare groote verwondering en blijdschap vernam zij van hem, dat zijn overleden moeder hem meermalen over den Heere Jezus had gesproken en dat Karel het bidden nooit moest verzuimen of nalaten. Die jongen was alzoo bekend gemaakt met den eenen Naam onder den hemel tot zaligheid gegeven, zoodat Rebekka, die hij tante noemde, een ontgonnen akker vond, waarop zij het zaad van Gods Woord kon uitstrooien. En dat deed zij onder biddend opzien tot den Gever, van wien de wasdom komen moet.

Met Helena bezocht zij dikwijls arme wijken der stad, waar het krioelt van kinderen, aan wie men zich weinig of niets liet gelegen liggen. En die slecht gevoede en haveloos uitziende kinderen hadden toch ook eene onsterfelijke ziel, maar . . .

Men begint niet opeens duizenden hectaren woest liggende gronden te ontginnen; neen stuksgewijze, bij kleine gedeelten wordt getracht onvruchtbare streken in cultuur te brengen. Dit moeilijke werk eischt kennis, geduld en nauwkeurig overleg. Met tal van factoren moet rekening gehouden worden en dan kan de uitkomst nog falen; maar is die woeste grond eenmaal een vruchtbaar veld geworden, dan is het groote doel bereikt. De Kerk had toen een uitgebreid arbeids-

veld, maar de Groote Kerk vervreemde de schare van zich. Het modernisme stak steeds meer en meer het hoofd op en begoochelde duizenden in ons land. Die verleidelijke leer staat Christus naar de kroon en misleidt de zielen. De laagste kringen der maatschappij werden onkundig gelaten niet alleen, maar voor hun zieleheil werd niets gedaan. Het was toen reeds een treurige tijd voor school en Kerk. De menschenlijke rede werd vergoed en het volk zonk steeds dieper weg in ongeloof en verzaking der Heilige Schrift. Wel verhieven zich enkele stemmen tegen den onzaligen tijdgeest, maar het waren de stemmen van roependen in de woestijn, die werden overschreeuwd door Christusverwerpers. Het liberalisme steunde het modernisme en onthield onze jeugd den Bijbel op de volksschool. Het zaad met milde hand uitgestrooid, heeft in later tijden wrange vruchten gedragen. Eenlingen hier en elders hadden den moed om te protesteeren, doch zonder gevolg. In sommige groote steden vereenigde men zich tot groepjes en kleine kringen, om de zuivere waarheid te hooren. Zulk een vereeniging van vrienden der waarheid kwam ook tot stand door eenige leden van de gemeente onder 't kruis te 's-Gravenhage. Niet alleen op kerkelijk gebied werkten die leden samen, maar ook op het maatschappelijk terrein van het leven, vooral in de wijken der armen, deden zij wat in hun vermogen was om daar het Evangelie te brengen door persoonlijk huisbezoek, zoo dringend noodzakelijk, vooral in groote steden. Dan eerst leert men de menschen kennen, zoowel hun geestelijke als stoffelijke nooden. Elk der leden had de verplichting op zich genomen gelden in te zamelen voor de armen om hun nooden te lenigen. De namen dier weldoeners bleven onbekend, maar de Heere kende hen. Zonder pralerij of grootdoenerij betoonden zij hun liefde jegens den naaste en brachten in tal van behoeftige gezinnen een zonnestraal van licht. Helena en Rebekka trokken, vergezeld door Karel, zoo menigwerf door een doolhof van stegen en straatjes om de leden van „de smalle gemeente” een bezoek te brengen. Dikwijls ondervonden beide meisjes bitteren tegenstand in haar

werk, maar ook meermalen vonden zij een geopend oor, dat luisterde naar de roepstem des Heilands. Wie de hand aan den ploeg slaat, moet niet achterom zien: de weg ligt voorwaarts en wie werkt in den wijngaard des Heeren, behoort te zaaien en geduldig te wachten op den wasdom van God. Zaaïen is onze dure roeping, altijd en overal, tijdig en ontijdig. Rebekka, die over veel vrijen tijd te beschikken had en dikwijls kwam in de krotten der ellendigen, wist tevoren niet, dat tal van menschen zulke ontzettende armoede leden, vooral 's winters wanneer het werk schaarsch en de verdienste zoo gering is. Hoe rijkelijk had de Heere haar toch gezegend! En zij was toch niet beter dan die arme stumperds, die als 't ware wegwijnden? Waar te geven viel, deed zij het als de barmhartige Samaritaan uit de Heilige Schrift. Ongedacht en onverwacht erfde zij van een oom van vaders zijde een aanzienlijke som, zoodat zij meer dan een ton gouds bezat. Zij belegde haar geld voor het grootste gedeelte als eerste hypotheek op landerijen en huizen en beschouwde zich als rentmeesteres van haar kapitaal. Weldoen deed zij gaarne, maar haar liefste werk was toch te getuigen en te spreken van Hem, die haar Koning en Heiland was. Nu had zij zoo gaarne gezien, dat Karel predikant zou worden; maar onze gedachten zijn niet altijd die van den Heere. Karel had een teer gestel en een zwakke gezondheid. Hij was uit een teringachtige familie en de kiemen dier doodelijke ziekte werden ook bij hem gevonden. Met de teederste zorg was hij omringd en als een kasplant werd hij behandeld, maar niets baatte. Zienderoogen werd zijn zwakke lichaam gesloopt. Geduldig leed hij, geen klacht kwam over zijn lippen. Het portret zijner overleden moeder, dat in een lijstje onder den spiegel hing, hield hij voortdurend in het oog. De zieke knaap rijpte voor de eeuwigheid. Kort vóór zijn verscheiden zei hij tot Rebekka: „Lieve tante, ik ga naar den Heere Jezus. Ik ben zijn schaapje. Moeder was goed voor mij, maar u niet minder. Ik dank u . . . lieve tante voor alles . . .” Hij kon niet meer spreken: Karel was dood.

Het was een zware slag voor Rebekka, haar jongen vriend te moeten missen. Zij was zoo aan hem gehecht; maar zij leerde in 's Heeren heiligen wil te berusten, die wil zoo heilig, wijs en goed.

Het smartte haar zoo diep, dat haar zuster Sara, die gehuwd was met een Joodschen bankier te Berlijn, niets van haar wilde weten. Zoo grenzeloos is de haat der Joden tegen bekeerde Israëlieten, die in hun verblinde oogen minder zijn dan heidenen. Haar bloedverwanten waren rijk naar de wereld, maar dat was ook hun eenige schat. Rebekka bezat alles en kon het den dichter nazeggen:

Boven alle aardsche schatten,
 Heb ik hooger goed van God,
 Dan de wereld kan bevatten,
 'k Roem dus in mijn zalig lot.

'k Heb een beter goed verkregen
 Dan de grootste mijn bevat,
 Overvloed van gunst en zegen
 En een onwaardeerb'ren schat.

'k Heb een beter goed ontvangen
 Dan den wereldling verheugt,
 'k Mag alleen naar God verlangen,
 Smaken somtijds hemelvreugd.

'k Mag genade in 't harte voelen,
 Hoe de booze mij beknelt,
 Hoe de zonden in mij woelen,
 'k Voel in vrijheid mij gesteld.

Schoon de wereld mij benauwe
 En mij daarbij last'ren moog',
 'k Ben gerukt uit Satans klauwen,
 En heb beter goed in 't oog.

'k Zal eens d' eerekrone dragen,
 Doornen hier en boven goud,
 Mag ik maar den Heer' behagen,
 Hem, op wien mijn hart vertrouwt.

Het nieuwe leven ontplooiden zich heerlijk bij Rebekka; de bloesemknoppen ontwikkelden zich langzamerhand tot vruchten. Zij werd steeds meer bevestigd in haar staat en ondervond veel van de liefde des Heeren. Heere der heirscharen! Welgelukzalig is de mensch, die op U vertrouwt.

BESLUIT.

De weduwe Bloemers had kort vóór haar verscheiden de geloofstaal gesproken: „Kinderen, de Heere zal onder u wonderen doen!” Dit woord der vrome moeder kwam in den loop der tijden tot vervulling. Al hare kinderen werden toegebracht tot de gemeente, die zalig wordt. Het was een zaad Gods. De gedachtenis aan die familie blijve tot zegen!

Helena bleef de trouwe vriendin van Rebekka. Beiden dienden den Heere met blijdschap. Zij verspreidden den Bijbel onder de laagste volksklassen en verkondigden in allen eenvoud het Evangelie der vrije genade Gods. Zij zochten niet zichzelf, maar gaven zich tot dat werk. De Heere heeft den arbeid dier dienende liefde rijkelijk gezegend. Aan den eindpaal van haar werkzaam leven konden beiden blijmoedig betuigen:

„'k Heb den goeden strijd gestreden
In des Heeren kracht,
Veel geleden, veel gebeden,
Met geduld verwacht.
En, al beefden soms mijn schreden,
'k Heb den loop volbracht.

Rotsen, waar wij op vertrouwden,
Bogen 't hoofd ter aard'.
Luchtpaleizen, die wij bouwden,
Blevén niet gespaard;
'k Heb het Beste toch behouden,
'k Heb 't Geloof bewaard.

Doornen, tot een krans geweven,
Heeft mij de aard' bereid,
Maar de kroon van 't eeuwig leven,
Eeuw'ge heerlijkheid,
Als de hemel slechts kan geven,
Is mij weggeleid.

Ook mijn uiterst ademhalen
Looft den trouwen Heer'!
Mijn geloof gaat zegepralen,
Vrienden, weent niet meer!
Laat de zon ter kimme dalen,
Schooner rijst zij weer!"

INHOUD.

	Blz.
I. Een gelukkig gezin	3
II. Een donkere schaduw	9
III. Kruis en kommer	17
IV. In de lijn der geslachten.	25
V. De strijd om het bestaan.	32
VI. Op de fabriek	39
VII. Zielevrede	47
VIII. Droeve tijding.	57
IX. De Joodsche familie	63
X. De Wonderdokter	71
XI. Onrust	78
XII. Gewichtige besluiten	85
XIII. Dienende liefde	91
XIV. In den smeltkroes	96
XV. Een nieuw leven	105
Besluit	113